

John Adams Library.

IN THE CUSTODY OF THE
BOSTON PUBLIC LIBRARY.

SHELF N^o:

ADAMS

264.27

6

110

DE

Ser. Grisley

JURAMENTI

Promissorii

OBLIGATIONE

Praelectiones Septem.

Habitæ in Schola Theologi-
câ OXON. Termino Michaëlis

Ann. Dom. MDCXLVI.

A

ROBERTO SANDERSONO.

S. Theologiæ in Academiâ Ox-
oniensi Professore Regio.

Præmissâ Oratione ab eodem habita
cum publicam professionem auspi-
cetur 26. Octobr. 1646.

LONDINI,

Typis T. R. & E. M. Prostat vanaale apud
O. Pullen & A. Crook, in Cœmeterio S. Pauli 1647.

D E

P. 111

ADAMS 264. 27

Oratio habita in Schola Theologica Oxon. à R. S. sacrae Theologiae Regio PROFESSORE, cum publicam professionem auspicaretur. 26. Oct. 1646.

Postquam mihi, integro jam quadriennio & quod excurrit, quicquid est hoc professorii sive muneris delegatum, sive oneris impositum esse sensi: dici vix potest (Auditores) quam horrerim totus; quam variae adversantesque sibi cogitationes mox animum alternatim incesserint meum. Obversabantur imprimis ante oculos quamplurima, quae virum longè viribus

*bus præstabiliorem, audentioremque
quàm ego me aut esse puto, aut haberi
velim, à suscipiendo tam arduo mu-
nere prorsus absterrerent. Provin-
cia, cùm omni tempore difficilis; tum
illis, nisi pejora insecuta essent, pessi-
mis temporibus, post tot enatas novas,
veteres renatas hæreses, multò diffi-
cilior : Vires, cùm vel maximè viger-
ent, admodum exiguæ; & tunc accre-
scentibus annis fractæ plurimùm im-
minutæque : Memoria fragilis & in-
fida : Impediti oris, in hâc etiam bal-
bescente senectute, infantia : Vel ip-
sius Latini sermonis, post quinque
tum supèrque lustrorum absentiam,
insolentia. Perorandi, prælegendi,
disputandi, determinandi, cæteraque
quæ hujusce sunt muneris præstandi,
(quæ fortassis ab his exigi fas est, qui
assidui*

assidui sunt in hâc palæstra) facultas
si qua olim inerat, quum in his studiis
aliquantulum versaremur, (& quan-
tillâ tum illa!) exoleta jam prorsus,
& plane nulla. Denique, ut minu-
tiora illa præteream, longinquæ mi-
grationis cum famulatu & supellectile
qua libraria quâ domestica tædium,
reliquaque ab re familiari incommo-
da: vel is unus, quem & fateri pu-
det, pudor plusquam subrusticus, &
(quam facilè patior amicos amoris
quodam errore Modestiam interpreta-
ri) invirilis quædam verecundia. In-
superabilis illa quidem; ut quam na-
tura insevit, firmavit educatio, fovit
hactenus, atque etiamnum fovet te-
nuitatis propriæ conscientia: sed quâ
tamen vix aliud comperi quidquam à
primâ pueritiâ ad hunc usque diem,

aut

aut rationibus meis aut existimationi
magis adversarium. Retundit hæc
assiduè generosiores quosque animi im-
petus : eximium quid ausuri cona-
tus frangit : memoriam pessimè la-
befactat : sermonis vim aut præri-
pit, aut sistit : ut, quod mihi visus
sum quandoque mente concepisse haud
prorsus incommode aut abs re, hoc
aut non ausim proloqui statuâ tacitur-
nior; aut si tenté, sic timidè, sic gelidè,
sic id faciam hæsitans, ut aliquanto
nonnunquam præstaret non tentasse.
Dicam verbo, & quod res est; una hæc
timiditas, & (si dabitis vocabulo ve-
niam) hæc infiducia mei, ut de mu-
nere hoc detrectando seriò cogitarim,
atque etiam aliud eam in rem tenta-
rim; plus effecit, quàm cætera illa,
quantumvis gravia, quæ hætenus
commemini, universa. Occur-

Occurrebant dum istæ cogito,
ex aduerso pauca quædam, nec asper-
nanda, quæ labantem animum nonni-
hil erigerent, cunctantemque subinde
velut subjectis stimulis in hanc are-
nam propellerent. Optimi Regis judi-
cium: crebri amicorum hortatus:
vester multorum (ut illi submone-
bant, & ego haud inexpertus hu-
manitatem vestram facile credebam)
in me proni affectus. Pepulerunt ista
fateor, (ut par erat) animum meum;
quin & commoverunt: sed hacte-
nus, ut tamen si meo unius arbitratu
res statuenda foret, nec longa nec dif-
ficilis futura esset diliberatio. Quid e-
nim? Patererne ego me ætate jam de-
clivi, defectis viribus, memoriâ lu-
bricâ, balbum & pertimidum senem,
ex suavissimo quo perfruebar otio &
umbra,

umbra, in apricum & in pluvierem,
iniquissimo tempore, post 25. annorum
missionem, quasi post-liminio, & in-
vitum rapi? Et quæ me poterant satis
expurgasse cicutæ, si lubens consen-
sissem? Quis non omnem mihi Anti-
cyram destinatam crederet, ni abnuis-
sem & quoad verecundè licuit, resti-
tissem.

Ergone perduci poteras, inquietis,
ut conditioni tam iniquæ acquiesceres
tandem, sanus utrisque auribus at-
que oculis? Poteram, ut videtis, &
perductus sum; ita sunt ut res huma-
næ, sic & consilia incerta: Sanusne
an secus, ubi facti rationem edidero,
vosmet judicate. Certè non ego hac
in re vel ingenio meo obsecutus sum,
vel etiam iudicio: cui ut optatius fuit,
ita visum est salutaris, in tenebris la-
titare

titare securum, quàm cum labore & periculo prodire in scenam. Imo vero egi cum amicis, qui apud serenissimam Regiam majestatem videbantur aliquid posse; idque non una vice, coram & per literas semel atque iterum obtestatus per omnem amicitiam, Regis animum pertentarent fieri ne posset sine ipsius offensione, ut de hac Cathedra aliter statueretur, nec ego tam importunum onus tam imparibus humeris sustinere cogerer. Pertentant: renunciant fieri non posse; perstare in sententia Regem, quod antè jussisset & id ratum esse velle: non utique obniterer porro frustra, sed onus quod excutere non possem, qua possem animi alacritate subirem & perferrem. Hæc admonitus, officii conscientia, cujus voluntati obtemperare debui, ejus au-

tho-

ritati cessi : Maximè cum altiùs assurgerem, (nam quæ hactenus dicta sunt ad humanas tantùm rationes pertinent,) & ut deceit hominem & Christianum & Theologum, summam Dei Opt. Max. providentiam, singula quæ in terris aguntur vel minutissima quæque, prout ipsi collibitum est, & suaviter & fortiter moderantis, diligentius cogitarem : Scilicet est cor Regis in manu domini, sicut derivationes aquarum; & pro bene-placito suo convertit ipsum. Hæc ego quò sæpiùs & attentius cum animo reputavi meo, eò mihi propius conjunctionem cum Regiâ voluntate divinam etiam vocationem visus sum contueri. Siquidem nihil aliud est, quantum ego quidem adhuc intelligere potui, ordinaria Dei ad aliquod munus vocatio, quàm

quàm ab his penes quos est plena & legitima de ejusmodi rebus statuendi potestas, personæ ipsorum iudicio non inidoneæ; nulla intercedente pravâ ambitione, dolo, malisve artibus, designatione. Pervicit itaque omnia impedimenta, omnia objectamenta diluit, duplex illa parendi necessitas, voluntati Regiæ, divinæ vocationi. Quò mihi paratiorem apud omnes bonos, apud omnes æquos rerum æstimatores excusationem fore confido, si (quod indubiè futurum prospicio) in obeundo hoc tam illustri tam arduo munere, nec votis meis, nec vestræ expectationi satisfacerem. Dabo tamen operam officio utcunque ut satisfaciam meo: & sane, ut aliquid saltem de me fidenter dicam, spero me aliqua ex parte satisfacturum: illud si concedatis, quod omnino concedi

cedi debet & est verissimum, Non satisfecisse officio qui se ingessit, ni fecerit quod debuit : satisfecisse qui admotus est, si fecerit quod potuit.

Exposui pluribus, Auditores, provinciam hanc quo concilio jam olim susceperim: cur in ea administranda toto quadriennio nil gestum sit, si forte requiratis, paucioribus expediam. Quo tempore reverendus in Christo Pater Vigornia Episcopus, cathedrâ pastoralis conscensâ, doctorem hanc quam permultis jam annis plurimum ornaverat, mihi successor designato reliquit (fuit id æstivâ vacatione circiter Kal. Sextiles:) discessi tum hinc ea mente, ut proximo termino Michaelis certo etiam die constituto, Kal. sc. Novembribus reverterer; res domesticas interea componerem, eaque curarem

curarem quæ reditum maturarent.
Quid multa? Curo, compono, & totus
in hoc sum. Gliscere jam tum simulta-
tes publicæ, magis magisque indies uni-
versa in pejus ruere, ardere passim
omnia discordiis civilibus: versari in
ore, in auribus, in oculis omnium nil
nisi bellici apparatus, armorum stre-
pitus, tumultus militum. Ego tamen
pergo, sed segnius aliquantò quàm oc-
cæperam, vasa colligere, sarcinas com-
plicare, capsas & cistulas rebus ne-
cessariis implere: ex quibus una, mag-
no meo cum infortunio, paulò longiùs
domo mea eo fine præmissa ut huc com-
modiùs asportaretur, post aliquot men-
ses cum supellectile quam habui preti-
osissima incidit in glutinosas manus bo-
norum illorum virorum, quibus pro
jure vis est, & arma pro legibus:
unde

unde eam mihi reglutinandi nulla jam-
diu reliqua est aut facultas, aut spes.
Sed quod amissum est, missum facio; &
pergo. Instat tandem destinatus itine-
ri dies; et erant quæ ad profectio-
nem videbantur necessaria, pleraque
expedita: præstolabar tantùm tabel-
larium hinc cum literis ex quibus non-
nulla, quæ mihi usui forent, et re-
scire intererat, intelligerem. Miror
hominem condição die non adesse: ex-
pecto adhuc diem alterum, tertium,
quartum; comparet nullus: quinta
demum luce venit, sed pedes, inops,
squalidus, & mæstus. Nempe ac-
ciderat forte per illa tempora, (ip-
sissima hac ferè anni tempestate,)
prælium illud atrox, & utrique
parti satis funestum Monticlivense,
sive ad Edgehill: unde disjecti
sparsique

sparsique per oppida longe lateque milites vicina quæque loca occuparant, & vias undique publicas nefariis deprædationibus infestabant. Narrat misellus homuncio, ut in hos incidit, ut se minis contumeliisque pessimè exceptum, equo, vestitu, nummis, & tabellis expoliaverint: docet omnia rapinis, latrociniis, concussionibus, terroribus plena: quoad ardor ille belli refrixerit, intuta omnia viatoribus. Quibus auditis, necessitati iterùm parendum ratus, abjeci profectiois consilium, certus memet domi continere, donec resideret nonnihil belli æstus, & immutata rerum facies spem ostenderet commodioris profectiois: quod ego sanè, ut eram illarum rerum inexpertus, intra paucos saltem menses futurum non dubita-

vi. Sed heu! quàm inanis fuit spes
illa! Exarsit ex illo tempore multò
quàm antiè æstuosius belli furor, per-
vagatusque est latiùs; & afflictiores
indies res evasere publicæ: Venit
interea Oxonium cum exercitu sere-
nissimus Rex Carolus: urbem vallo &
fossa cingit, præsidio firmat: figunt
hic stativa prætoriani milites. Ab-
jectâ igitur protinus omni spe & pa-
cis publicæ, & reditus huc mei:
quod reliquum erat, experiri statui,
veterum illud $\lambda\alpha\theta\epsilon\ \beta\iota\omega\sigma\alpha\varsigma$ an ali-
quid contineret sanæ ac solidæ Phi-
losophiæ. Periculum feci, latui, eâ-
que fui in propositâ sententia, (post-
quam ita constitueram) sive constantia
mentis sive pertinacia: ut cum ali-
às quàm parcissimè, idque non nisi
magnâ cogente necessitate, tum integro
pro-

propemodum biennio, non omnino aut
ocreas induerim aut equum conscende-
rim, aut parochiæ meæ angustissi-
mos fines (qui ubi maximè patent vix
sunt millenùm passuum) vel latum
pedem unquam excesserim. Quod
quàm animo meo fuerit jucundum,
quàm rebus meis salutare; nec ego
satis oratione complecti, nec vos ex-
istimatione consequi potestis. Qua in
re ingratiſſimus essem quot quot sunt
usquam mortaliũ, si non providentiæ
divinæ vim, sapientiam, bonitatem
& agnoscerem lubens & lætus de-
prædicarem: cujus singulari beneficio
factum est, ut quod paucissimis in tan-
ta rerum perturbatione contigisse re-
or, mihi domi meæ inter meos consi-
dere licuerit; libris, literis, otio frui:
& quod ad animi mei fructum max-

immum duco, illibatam unà cum liber-
tate conscientiam & dignitatem con-
servare. Sc. ab domo abductus sum
meâ, iniqua ut tum videbatur condi-
tione, sed (Deo providente) non in-
felicitamen; ut alium quendam verbi
præconem belli lege captivum in liber-
tatem redimerem; virum sanè gravem
& disertum, quicum intercesserat
mibi à multis ante annis ex vicinia
et longo usu non levis animorum con-
junctio et amicitie quædam necessi-
tudo. Ne longam faciam; uterque
tandem data utrinque fide publica ita
domum remissi sumus, ut communis
incolumitatis mutui invicem obsides
essemus. Hæc fides sanctè servata,
utrique nostrum in hoc tanto rerum
æstu tranquillitatem securam præsti-
tit. Sicque mihi, auspice Dei boni-
tate,

tate, brevis procella longam peperit
halcyoniam.

Verùm, ubi post deditam hanc
urbem, immutatamque in tantum re-
rum conditionem, ut saltem itineran-
tibus securiores essent viarum transi-
tus, oblatam mihi opportunitatem sen-
si Academiam revisendi: de ornanda
hac quæ mihi obtigisset Sparta denuò
cogitare cæpi: Nempe contractam
longo situ seu rubiginem, seu scabri-
tiem ocys abrasendam, excutiendum
omnem torporem: reptandum e late-
bris in apricum; ingenium deses et
inurbanum quæ pote exitandum, et
ad Academicos mores, studia, insti-
tutæque paulatim efformandum: hoc
est, ut ego interpretor, vim naturæ fa-
ciendam, et vel invita Minerva Mi-
nervam colendam. Statui itaque sed

communicato prius per literas cum amicis concilio, ad medium Octobr. adesse, si & illis id opportunum videretur. Rescribunt non sibi id opportunum videri, sed necessarium, adeoque ab omnibus expectari; proinde ad volarem, de prælegendo aut disputando ne sollicitus essem; nec enim in tanta Academiae solitudine, in mediis castris & inter arma (ubi silere solent leges) istarum rerum rationem ullam haberi, nedum expectationem. Pergratum id fuit homini & semper cunctatori, & subire onus ignavo, maximè & imparato. Quamprimum itaque per alias occupationes, & continuos imbres licuit, huc ad volo: ita securus ab omni publici officii metu, ut ne vel solitariam schedam adversariarum annotatiuncularum mecum attulerim.

rim. Alium enim mihi proposueram
istiſce itineris finem duplicem : al-
terum , ut de Academicarum rerum
præſenti ſtatu certius aliquid præ-
ſens cognoſcerem : alterum, ut de fu-
tura prælegendi ratione cum viris a-
micis & prudentibus conſilium cape-
rem. Sciebam enim vi ſtatuti atque
etiam officii prælectiones habendas eſ-
ſe : ſed in prælegendo quam potiffi-
mum viam inſiſterem, ut id ſequerer
quod Theologiæ ſtudioſis & gratiffi-
mum eſſe poſſet & utiliffimum, id ve-
ro niſi ab his edoctus qui quid maxi-
mè eſſet ad guſtum & ſenſum eorum
qui nunc ſunt hominum , exploratum
haberent, ſcire non poteram. Aſt ubi
adveniſſem, vix ſalutatum reſaluta-
tumque eſt invicem , cum mihi nova
occinitur cantilena : prælectiones or-

dinarias pro more solito à Professoribus expectari : Ego ne ut aliquid sic insperatum præstem, hac temporis angustia, hospes, & harum rerum insolens, & quem tot alia premunt incommoda ? fieri non potest, inquam : Illi contra, At fieri oportet. Tunc ego mecum, Jam ergo teneris : nec est aut elabendi spes, aut deliberandi locus. Sed bono es animo ; Non est impossibile, nisi nos dialectici fallant, quodcumque est necessarium. — δὲ ὑμῶν ἡ ἀνάγκη ἐστὶν ἰσχυρὰ καὶ ἀπαραίτητος. Audendum ergo aliquid ; & nunc tertium, quod à te bis antea factum est, necessitati parendum. Protinus ergo & calammum & chartas, & scrinia posco : & dum meditor (pro more publice profitentium) aliquid ipso in limine præfari, quod apud humanitatem vestram

stram habiturum esset justæ excusati-
onis instar, dum eam in rem scriptu-
rio nescio quid subsessivis horis &
subsultoriâ operâ; exit tandem de re
nibili, hoc est de me, & de rebus, fa-
ctis, consiliis meis, jejuna hæc & (ut
vereor) nimium importuna narratiun-
cula.

Quam, quò mihi videmini pronio-
ribus animis & auribus excepisse, eò
confidentius ad illa accedo quæ super-
sunt dicenda: & spero vos facilè exo-
ratum iri, ut quâ me attentione et pati-
entiâ hæctenus prosecuti estis de præ-
teritis rebus deserentem, eâdem pro-
sequamini porrò, dum quid ego vobis
in posterum spondeam, quidque à vo-
bis vicissim petam, quâ potero brevi-
tate exposuero. Prius illud quod at-
tinet, imprimis apertè profiteor non

esse me ex illorum numero, quibus cordi est litem ex lite serere, rixas ciere doctiores quàm componere, quique controversias novis movere malunt quam summovere veteres, et contentionis funem trahere quam abrumperre: ingeniosi suo, fortassis et aliorum, iudicio; sed certè malo publico. Est hæc gens hominum numerosa satis et multigena: sed in triplici ferè discrimine. Sunt qui suo nescio quo malo genio, vel etiam odii invidiæve æstro perciti, alienorum operum Aristarchi fiunt et censors severissimi. Excutiunt hi non sententias modò et locutiones hominum, sed et vocum et syllabarum minutissimos quosque apices. Si erratum est in re aliquà quamvis levissima, si quid forte aut vehementius, aut temperatiùs dictum quàm

pro

pro ipsorum palato; vociferantur continuo, insectantur, damnant, et tantum non diro anathemate feriunt. Si quid obscurius prolatum aut ambiguum, trahunt semper in deteriorem partem; et ne desit calumniae locus, sensum ei de suo affingunt. Quod ita sanum, solidum, pulchrum est, ut non audeant vituperare, (quod vituperio proximum est) malignè laudant. Est alterum genus eorum, qui aut ex inanis gloriolæ cupiditate, nova et inaudita opinionum monstra in Ecclesiam invehant, quorum est hoc infœlix seculum longè feracissimum; aut μικροφιλοτιμία quadam laborantes pulchrum esse ducunt inutilibus distinctiunculis et subtilitatibus, aut puerilibus inaniis, gratiam apud adolescentes captare, aut risu diducere rictum Auditoris:

Disputa-

Disputaturientes Theologi, nec veteri
Stoicorum vulgo multum absimiles;
qui severiorem professi philosophiam,
in exilibus tamen Grammaticorum
λεπτολογίας vel Dialecticorum ar-
gutiolis omne ævum transegere. Ter-
tium genus latissimè patet, estque eo-
rum hominum qui aut studio partium
sic illos admirantur, quibus se magi-
stris addixerunt, ut sibi nefas esse pu-
tant ab eorù placitis vel latum unguem
discedere; aut odio partium ita se de-
mum satis esse religiosos existimant, si
ab eorum sententiâ, quos sibi adversa-
rios constituerunt, quàm longissimè re-
cesserint. Hinc alios effectos videas
ἀμετρία ἢ ἀβολυῆς ex Antipapismo
Semianabaptistas, alios ex Antipuri-
tanismo Semipapistas, alios — Sed piget
istâ ulterius prosequi tam innumera,
tam

tam ingrata : & ad alia festino. Harum ne in ulla classe nomen censeri mereatur meum, Deum cordis mei conscium testem advoco, cui servire in spiritu filii sui ante omnia cupio, eâ mente ad hoc munus accedere, non ut propriae existimationi aut affectibus, non ut alterius cujusquam voluntati aut gratiæ, sed ut unis his tribus litarem, Veritati, Pietati, Paci. Et quidem spero precorque eundem illum Deum, cujus gratiâ hanc misericordiam hæcenus consecutus sum vilissimus licet peccator, ut tamen essem fidelis : largiturum mihi in posterum, pro sua bonitate, ne ab eadem hac mente ullis aut mundi illecebris, aut machinis tentationum, aut temporum inclinationibus unquam dimovear. Cujus ope fretus, ut cætera non ausim polliceri

polliceri quæ non sunt mearum virium, spondeo vobis tamèn in fungendo hoc munere, quoad Deus permiserit, sinceritatem, fidem, & postquam hospes esse desiero, diligentiam.

Sunt & nonnulla, viri, patres & fratres, ut ad ultimum illud orationis meæ caput tandem accedam, quæ à vobis ego vicissim expecto, vel saltem expeto; compluria illa quidem, si aut mihi vacaret exequi, aut vobis audire singula. Sed præterquam quod id nimis longum esset, est quoque ut mihi videtur non multùm necessarium; nam qui Humanitatem dixerit, hunc ego omnia illâ unâ voce complexum esse arbitror. Cogitate obsecro, quantæ sit molis, non cum uno jam Typhone Romano (quæ fuit quondam præcipua & penè singularis in hac arena concertatio)

tatio) sed cum tot efferis gigantibus,
Socinianis, Pelagianis, Antinomis, A-
nabaptistis, Erastianis, aliisque succres-
centibus quotidie velut Hydræ capiti-
bus novis hæreseôn monstris, quorum
vix audita vulgo nomina, nedum sa-
tis explorata dogmata, manus conse-
rere. Cogitate cujus sit artis, anguillas
illas lubricas & cæno gaudentes, sed
quid ego anguillas dico? apage demi-
nutiva; quin angues potius μετ' ἑσ' ἰδ
Ἰατατηφόρος (Sectarios, inquam, &
Sophistas) è cavis & limo quibus se
abdiderunt eruere, in lucem protrabe-
re, ita constrictos tenere, nequâ aut
toxico noceant, aut elabantur lubri-
co. Cogitate quantæ sit solertiæ, la-
tentem sub ovilla veste lupum depre-
hendere; Detrahere & pellem niti-
dus qua quisque per ora Cederet in-
tror-

trorsum turpis: hypocritarum & En-
thusiastarum, qui obtentu Reformati-
onis orbi illudunt, qui sub larvâ Spi-
ritus carni militant, qui libertatem
prophetandi sibi arrogant ut aliis li-
centiùs imponant, quid sibi velint &
quò tendant occulta consilia sapienter
perspicere, eorùmq; conatibus tem-
pestivè & prudenter obvenire, τίς
πρὸς τὰυτα; Quotusquisque est ea nu-
rium sagacitate, ea perspicacia oculo-
rum, ea lacertorum & laterum firmi-
tate, ut ad ista omnia debite peragenda
unus sufficiat? Ista si cogitabitis, facile
ut opinor & illud unà existimabitis,
mibi cui omnia jam dicta ex officio in-
cumbunt facienda, omnino sub tam im-
pari onere succumbendum esse, ni vos
me fatiscentem usque & languen-
tem cum omni humanitate vestra sub-
inde

inde subleuetis. Condonabitis itaque
uti spero ingenio, pudori, memoria, æ-
tati, desuetudini, quicquid quacunque
in re nolens peccauero: si quid fortè
inter disputandum aut aliàs exciderit
non maturè cogitatum, incongruè di-
ctum, aut incommodè enunciatum; si
dictio aut phrasis non occurrerit rei de
qua agitur exprimendæ satis idonea; si
memoriæ diffisus, (quod me prædico,
& aliàs quoties opus est facturum, et
inter prælegendum constanter,) quæ a-
pud vos dicturus sum è chartis reci-
tauerò: si denique quod est ab ante-
cessoribus meis quacunque in re egre-
giè præstitum, id ego vel non præsti-
tero, vel admodum tenuiter.

Hujus autem vestræ in me huma-
nitatis certius mihi pignus dare non
pötestis, quàm si præsentis instituti
mei

mei consilium resciero vobis non improbari. Dixi modò, & verè dixi, nihil mihi adhuc certi constitutum esse, in hoc prælegendi officio, quam viam insisterem.

Utrùmne primò quod à multis factum video, Epistolam aliquam Apostolicam analyticè explicarem & scholiis illustrarem, corollaria inde ad fidem et pietatem utilia breviter deducere, controversias emergentes digressionem facta fusiùs pertractarem, loca revincendis hæreticis et sectariis opportuna urgerem et confirmarem, vicissim quæ sunt ab iis in rem suam pravè detorta nativo sensui restituerem, utraque ab ipsorum sophismatis et cavillationibus vindicarem?

An potius secundò historiam Evangelicam domini nostri Jesu Christi,

sti, vel juxta filum narrationis unius alicujus quatuor Evangelistarum, vel etiam magis ex omnibus harmonicè contextam præponerem et explicarem; et nodos historicos aliasque difficultates, quæ ἐν φαινομένῃς ἀντιλογίαις, quæ ex rei subjæctæ qualitate aut circumstantiis ortas dissolverem?

An tertio pari ratione historiam sacram Ecclesiasticam ex Apostolorum Actibus & Epistolis secundum temporum ordinem dispositam?

Vel etiam quarto integram historiam Biblicam utriusque Testamenti à mundo condito ad constitutam usque ab Apostolis Ecclesiam Christianam perpetuo filio deducerem, & rerum gestarum exempla ad usum conscientie & vitæ institutionem, quoad res ferret, accommodarem?

An quintò ex textu aliquo scripturæ breviter exposito, locum communem Theologicum, maximè de re aliquâ fidei controversâ proponerem methodicè explicandum: ut de Scripturæ perfectione, de satisfactione Christi, de authoritate Ecclesiæ, de Peccato Originali, de Justificatione fidei, de Merito operum, de Purgatorio, Transsubstantiatione, & id genus aliis?

An sextò locum aliquem communem Theologiæ practicæ sive Moralis pari modo explicarem; & casus dubios conscientiæ eò pertinentes ex certis agendi regulis et principiis illustrarem et dissolverem: ut, de Votis, de Juramentis, de scandalo, de Rebus Adiaphoris, de libertate Christiana, de Obedientia et Subjectione, de civilibus Contractibus, de Divortis, de Restitutionibus, aliisque

*ad Dei cultum aut ad fraternæ dilecti-
onis et justitiæ officia spectantibus ?*

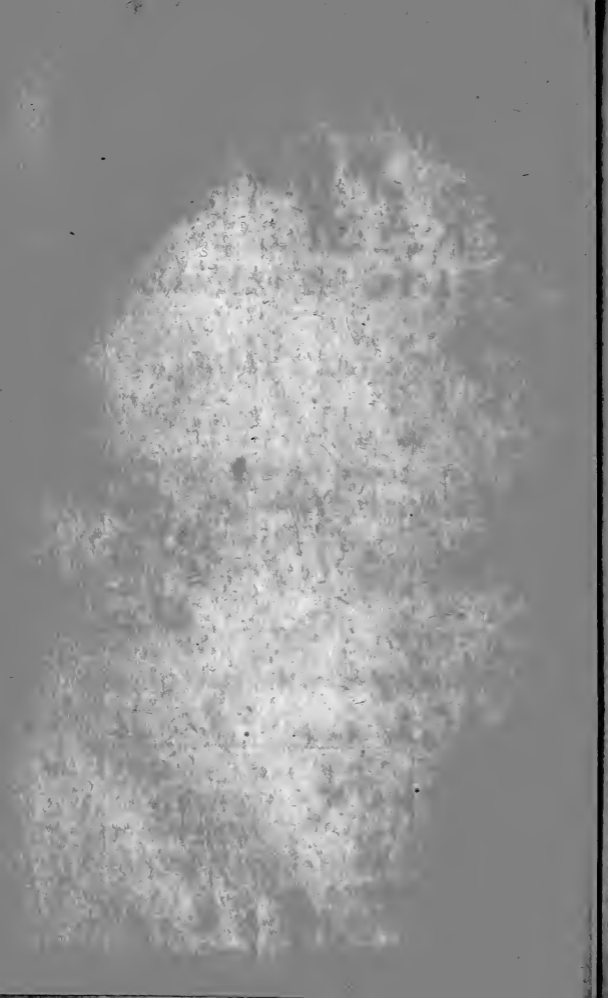
*An denique utramque Theologiæ
partem (Scholasticam dico, et Mora-
lem) sic pariter excolerem, ut neutra
se meritò conqueri posset neglectam pe-
nitus aut exclusam ; sed alternis ter-
minis ac vicissim nunc in controversiis
fidei dirimendis, nunc in conscientiæ
casibus enucleandis, exercerer ?*

*En vobis indicavi quotquot estis
Theologiæ studiosi, quæ cum aliqua ve-
stra utilitate fieri posse videbantur,
singula : vestrum erit statuere ex his
quid fieri velitis. Quæ vestra incli-
nant studia, hac me comparabo : et quod
plerisque vestrum gratissimum esse sen-
sero, id universis utile judicabo. Sed
enim hoc unum interim non possum dis-
simulare, ad practicam hanc Casuum*

Theologiam sponte suâ et quasi natali
genio multò propensior em esse animum
meum, quam ad illam rixosam Contro-
versarium. Cum itaque mihi nunc a-
liquid esset necessariò et subito facien-
dum, nec qua spiraret favoris vestri au-
ra in hac tanta temporis angustia satis
explorare possem: obsecutus ingenio
meo, ad Moralem Theologiam inflexi
cursum. Cumque cogitarem quam sit
grave Perjurii peccatum Deo pariter
& hominibus exosum; simulque ani-
madverterem quot hominum myriades
his perturbatissimis temporibus tam
nefario crimine se implicuerint, dum
aut vobis metu adacti, aut inducti dolo,
juramentis se obstrinxerunt variis, et
interdum, sic inter se adversis, ut al-
terutrum sine certa perjurii periculo
nec suscipi potuerit, nec præstari: ex-
istimavi

istimavi non potuisse me utiliùs ope-
ram collocare, quàm si aliquid, quod ad
Furamenti et Perjurii rationem perti-
neret, discutiendum susciperem. Atque
ex toto hac materia delegi potissimùm
eam partem hoc termino explicandam,
quæ est de Obligatione Furamenti, de
Furamenti, inquam, promissorii obliga-
tione. Ordiam autem hanc tractatio-
nem, Deo volente et auspice, comite pa-
tientiâ vestrâ die Veneris proximo, ho-
râ consuetâ. Unicum illud interea à
me exorandi estis, viri, patres et fratres
perdilecti in Christo, pro summa ve-
stra humanitate et pietate, Deum Opt.
Max. omnis boni fontem et largitorem
mecum comprecemini : ut in omnibus
meis studiis et conatibus sic me spiritu
suo regat, verbo dirigat, benedictione
prosequatur ; ut ea sola sentiam,
faciam,

faciam, doceam, cum omni sobrietate et prudentiâ, quæ ipsius gloriæ, Ecclesiæ Christi ædificationi, matris Academiae honori et ornatui, studiosorum in vera fide et conscientie puritate profectui, meæ denique ipsius et paci internæ et æternæ salutis aliquâ ex parte inserviant; per et propter merita Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto Tri-uni Deo, sit omnis honos, laus et gloria in secula seculorum. Amen.

DE
JURAMENTI
OBLIGATIONE.

Prælectio Prima.

NUM. 30: 3.

Vir si voverit votum, aut si iuraverit juramentum, ligando ligamen super animam suam, non polluet verbum suum, secundum omne quod egressum est ex ore suo, faciet.

SUMMARIUM.

1. *Propositio dicendorum.*
2. *Juramenti definitio.*
3. *Juramentum est actus religionis.*
4. *In juramento Deus testis invocatur.*
5. *Materia juramenti est Res dubia.*
6. *Finis juramenti fides.*
7. *Dati Juramenti definitio continet 4: causarum genera.*

De Juramenti Obligatione

8. *Juramentum Assertorium & Promissorium.*
9. *Juramentum Comminatorium.*
10. *Juramentum Execratorium.*
11. *Obligationis definitio & distinctio.*
12. *Obligatio ad Culpam & Poenam.*
13. *Juramentum est sua natura obligatorium.*
14. *Obligationis in Assertorio & Promissorio discrimen.*

SECT. I.

E qua expeditius, & vestro majori cum fructu dicturum me arbitror, si in ipso statim vestibulo futuræ tractationis generalem quasi typum & *συναρτάριον* vobis ante oculos posuero. Sic enim & vobis melius constabit instituti mei ratio; & ego certas orationi meæ metas figam: ut aut intra debitos fines usque se contineat; aut si quando fortè extra oleas paululum procurrit, non tamen ita laxè evagetur, quin ut possit maturè & citò in ordinem cogi, & ad lineas revocari. Tribus itaque capitibus rem totam absolvam. Primum, ut qua de re agitur clariùs intelligatur, ostendam quid sit *Juramentum* in genere, quid in specie

specie *Promissorium* *juramentum*, quid item *Obligatio*. Deinde, quoniam de rebus incertis ex certis statuendum est, proponam Axiomata quædam, sive *αεγλήψεις*, hoc est regulas generales è fonte juris naturalis haustas, & communi gentium consensu comprobatas; velut *hypotheses* & futuræ disquisitionis *κεπήεια*: è quibus (ut conclusiones ex principiis, in quibus virtualiter continentur,) deducendæ; & ad quas, sicut ad Canonem & normam, exigendæ sunt particularium casuum decisiones. His duobus necessario præmissis, quorum ex altero lumen accipiant quæ sunt post dicenda, ex altero robur & firmamentum: tertio demum loco ad dubia illa dissolvenda deveniam, quæ aut nodum aliquem vindice dignum in se continere, aut piorum hominum mentibus & conscientiis scrupulum injicere posse videbuntur. Quæ quum sit totius negotii præcipua pars, eaque longè diffusissima; conabor universam illam casuum varietatem in certas classes redigere; idque secundum quatuor Causarum genera, quod ad *Obligationis Vinculum* attinet: rejectis in calcem operis, tum quæ ad *vinculi* illius *ὑποικανανῶν* *solutionem* spectant, tum si quod aliud aut fuisse à me debito loco prætermissum deprehendero, aut aliàs ad vitæ conscientiaque institutionem posse utiliter attexti judicavero.

De Juramenti Obligatione

SECT. II.

Exhibito hunc in modum *ὡς ἐν τῷ πρ* totius futurae tractationis diagrammate, rem ipsam nunc tandem aggredior. Ubi primò explicandum occurrit, *quid sit Juramentum*. De voce nulli litem moveo, seu quis *Jusjurandum* malit vocari, sive alia quacunque appellatione. Neque vero opus est, ut hac in re vocis alicujus Latinæ, Græcæ, aut Hebrææ vim & originem, vel etiam *ἰουρῶν μίαν*, *συρῶν μίαν* aut *καρῶν μίαν* operosius exequar. Effecit enim jurandi passim cacoethes, & rei sanctissimæ his tam profanis moribus nimium familiaris abusus, ut *Quid sit Nominis* nemini, ne pueri is quidem, possit esse ignoratum. Rei ipsius definitionem variè (ut fit) authores expressere, pro suo quisque ingenio. Brevissima est illa Ciceronis: *Est*, inquit, *Jusjurandum affirmatio religiosa*. Quo magis, ut illud obiter dicam, præcoeces hujus ævi adolescentulos, nescio quo præjudicii errore, sed magno suo cum damno, Ciceronem ut nimix prolixitatis scriptorem defugere, & miror & indignor. Sed redeo. Plenior Juramenti definitionem si quis desideret, hæc esto: *Juramentum est actus religiosus, in quo ad confirmandam rem dubiam Deus testis invocatur*. Hanc definitionem

Cic. lib. 3.
Offic.

fnitionem

fnitionem membratim per partes explico.

S E C T. III.

Dixi primò, quòd sit *Actus religiosus*. Actus hîc ponitur loco generis. Quamvis enim Juramentum sit propriè in Prædicamento *Relationis*: quia tamen respectus ille relativus qui in Juramento est, fundatur in *actione* jurantis, idcirco non incommodè per talem actum definitur: siquidem in definiendis Relativis plerunque adhibetur Generis loco aut *Materia*, aut *fundamentum* illius Relationis. Quòd autem sit actus *Religiosus*: constat primò ex autoritate Scripturæ, *Deut. 6. 13.* ubi Moses ita populum alloquitur, *Dominum Deum tuum timebis, & ipsi servies, & per nomen ejus jurabis.* Ex quo loco concludunt uno ore Scholastici Juramentum esse actum ^a *cultus* (ut illi vocant) *Latria*, i. e. cultus sacri soli Deo debiti. Constat secundò, ex consensu omnium populorum: apud quos, etsi unius naturæ lumine ducerentur, sanctissima semper est habita Juramenti religio; usque adeo ut ipsa *Sanctitatis, Religionis*, aliaque his cognata vocabula apud rerum Gentilium scriptores vix ulla alia in re frequentius usurpata occurrant, quam in hac materia Juramentorum: & quum plurima ipsis alia sacra haberentur,

a V. Aquin.
2. 2. qu. 89.
4.

Juri-jurando tamen soli, non alia de causa quàm quòd inter tot sacra facerrimum quodammodo esset, peculiari quodam jure *Sacramenti* nomen remansit. Unde id nomen effluxit postea in Ecclesiam, nempe ob similitudinem aliquam cum ^b militari Romanorum sacramento, ad alia tamen quædam significanda. Quin & Gallis hodie ipsum etiam Juramentum, ex inclinato ad suæ linguæ formam Latino nomine, pro Sacramento *un Serement* appellatur. Constat tertiò ex evidentissima ratione: quia Juramentum tendit in honorem Dei; per agnitionem Veritatis, Scientiæ, Justitiæ, & Potentiæ divinæ. Etsi enim Juramentum falsum, vel leviter, temerè, aliasve indebitè susceptum, prodit quidem *ex parte jurantis* irreverentiam quandam vel potius contemptum Dei, & nimis sapit Atheismum: ipse tamen jurandi actus *ex natura sua* divini nominis reverentiam includit. Quum enim omne Juramentum adhibeatur ad id confirmandum quod a jurante dicitur, & fieri debeat omnis confirmatio per aliquod certius & majoris authoritatis, (*ἀνθρώποι μὲν ἰδὲ καὶ μείζων ὀμνύουσι* Heb. 6. *Homines per majorem jurant:*) qui jurat, ipso facto agnoscit Deum se superiorem, summæ authoritatis testem, infallibilis veritatis, καὶ ἰσχυρότερον, omnisque perjurii ac falsitatis justissimum

b ὁμοίωσις
 ἑστῶτος
 κός. Dion.
 Halicar. li.
 6. Primum
 Militiæ
 vitium.
 est religio.
 Sen. Epist.
 95.

& potentissimum vindicem. Est ergo Juramentum Actus Religiosus.

S E C T. IV.

Dixi secundo, *In quo Deus testis invocatur.* Ubi sunt tria: *Deum* adhiberi & ut *testem*, idque per modum *invocationis*.^c Deus imprimis in omni Juramento advocatur. Quantumvis enim & Ethnicis, & Judæis, & Christianis solenne olim fuerit, aut per creaturas jurare, aut saltem inter jurandum tacito Dei nomine creaturas solum nominare, ut infinitis testimoniis è scriptura sacra & aliunde petitis, si id opus esset, probari posset; (quorum utrumque, an & quantum fieri liceat, differere non est præsentis instituti:) in omni tamen Juramento, quod quidem est propriè & formaliter Juramentum, aut explicitè, aut saltem implicitè Dei testimonium adhibetur. Nam & qui per Idola jurat, quæ revera ^d nihil ^d I Cor. 8. sunt, & ^e non Deus, jurat per ea quæ putat esse Deos: & qui per aliquam creaturam jurat, id facit aliquo modo in ordine & relatione ad Deum; qui creaturam testem advocat tanquam aliquid Dei, in quo sc. refulget Dei veritas, bonitas & potentia, & quo se tum agnoscit per dei misericordiam frui, tum nollet per Dei justitiam privari.

^c *πιστοῦς*
ἐμαρτύρω
θεῷ Nazianz. inde
fin. *Juramentum do-*
mini. Exo. 22. II.

^d I Cor. 8.
^e Jerem. 5. 9.

f Qui per
Salutem su-
am jurat,
per Deum
jurare vi-
detur: re-
spectu enim
divini nu-
minis ita
jurat. Ul-
pian. l. 33.
ff. de jure-
jur.

Verbi gratia : si quis juret *per vitam, per ani-*
nam, per caput, per salutem suam, &c. per-
inde est ac si diceret, ^f Per illum Deum cui
vitam, animam, caput debeo ; a quo salu-
tem expecto, &c. Et per hanc particulam
distinguitur Juramentum à nuda assertione
vel promissione ; quæ ambæ fiunt homini-
bus sine aliqua nominis divini aut expressa
aut tacita interventione. Adhibetur au-
tem Deus *ut testis* : & per hoc distingui-
tur Juramentum a Voto. In Voto enim
transigitur cum Deo ipso, ut cum Parte ; cui
vota immediatè nuncupantur : ast in Jura-
mento transigitur cum Homine ; Deus au-
tem adducitur, non ut *Partis*, sed ut *Testis*.
Dixi autem in definitione Deum *Testem*
απαλῶς & præcisè, non autem Judicem aut
Vindicem, quod tamen est a nonnullis ad-
ditum : verè quidem, sed fortassis non ne-
cessariò ; & abesse debet a definitione om-
ne superfluum. Fateor utrumque facere
eum qui jurat ; *viz.* Deum & *testem* addu-
cere veritatis ejus quod dicitur, & *vindicem*
falsitatis : sed illud primariò & per se, hoc
secundariò & ex consequenti. Nam ut De-
us attestetur veritati, pertinet per se ad na-
turam testimonii : sed ut puniat falsitatem,
non tam ad naturam spectat testimonii,
quàm ad effectum. Sed nec satis est ad Ju-
ramenti rationem, ut Deus testis adduca-
tur,

tur, nisi & invocetur. Potest enim Deus ut testis adhiberi, idque ad rei dubiæ confirmationem etiam sine Juramento. Ut si ad confirmandam hanc thesin, non esse imagines adorandas, adducerem aliquot Scripturæ loca : proculdubio hoc esset adducere Dei testimonium ad confirmationem rei dubiæ ; & tamen proculdubio hoc non esset Juramentum. Est enim longè aliud *citare Deum testem*, respectu testimonii jam olim exhibiti, quod citra invocationem fieri potest : aliud *invocare Deum testem*, respectu testimonii jam nunc exhibendi, in quo Juramenti quasi formalis ratio consistit.

S E C T. V.

Dixi tertio, & est ultimum definitionis membrum, invocari Deum testem ad hoc *ut confirmetur res dubia*. Quibus in verbis continetur Juramenti tum *Finis*, tum *Materia* sive *Objectum*. Juramenti Materia circa quam, sive Objectum est Res dubia : hoc est, cujus certitudo ita pendet ex fide dicentis, ut non possit ulla alia ratione commodè investigari. μαρτυρία θεῶν ὡς ὁμοιογενῶν, inquit Philo. Unde primò Scibilia, qualia sunt *res Universales*, quæ certæ sunt semper sibi quæque similes, nec possunt aliter se habere ; secundo *res*
particu-

particulares quæ nituntur sensuum testimonio, aut sunt ita indubiè certa ex monumentis historiarum. traditione universalis, aut alio publico & ab omni falsi suspicione immuni testimonio, ut apud eos qui sunt sanæ mentis nullus possit esse dubitandi locus; non sunt idonea Juramenti materia. Quàm enim ridiculum foret, & à sobria ratione alienum, si quis juramento confirmare velit Triangulum habere tres angulos æquales duobus rectis, aut Virtutem esse propter se expetendam, aut Aristotelem fuisse Philosophum, vel Ciceronem oratorem? Aut si adolescens disputans in scholis, cui propositio negata incumberet probanda, destitutus argumento, ^a juraret eam esse veram?

Res ergo particulares, ut sunt facta singularium hominum cum suis circumstantiis, quæ propter varios casus & contingentias quibus sunt obnoxia, ita sunt mutabiles & dubia, ut de his nulla possit haberi certitudo ^b *per demonstrationem*, aut alia nisi quæ pendet ex fide humana: sunt hæc, quibus confirmandis propriè inservit Juramentum. Quod innuit Apostolus *Heb. 6.* per illud *πίστις ἀνθρώπων*. Quasi diceret, Ibi juri-jurando locus est, ubi *contradicendi* finis nullus est; uno, puta Accusatore, affirmante; altero, puta Reo, negante: nisi interposito juramento altera parte contradictionis confirmata, cessat hujus

^a Derisibile esse si quis in disputatione alicujus scientie, vellet propositum per juramentum probare. *Aquin.*

2.2. 94.

89.1.

^b *quædam ἀ-ναπόδεικτα*.

Αριστοτ. Rhet.

lib. 2.

faret pars altera, & sic tota lis terminaretur.

S E C T. VI.

Et hæc *Confirmatio*, (*βεβαιώσων* vocat Apostolus ^c loco jam dicto,) est ipsissimus Juramenti Finis. Nam cum res particulares incertæ essent & dubiæ ob earum contingentiam, nec possent probari nisi per testes, esset autem humanum omne testimonium valde infirmum & fallibile, ex duplici maximè defectu; *Scientiæ*, sc. (multa enim nos latent,) & *Conscientiæ*. (cum sit ^d *Omnis homo mendax*;) & tamen expediret hominibus, ut de rebus inter ipsos controversis & mutuò agitatæ haberetur aliqua certitudo; quâ sine nulla esset inter homines fides aut justitia, quæ sunt firmissima vincula humanæ societatis: necesse fuit recurrere ad testimonium Dei, qui nec fallere potest nec falli. Sicque receptum est apud omnes gentes, ex instituto Dei vi juris naturalis, velut huic malo congruum ^e *remedium* Juramentum. Omnium iudicio *μεγιστην περι ανθρωπων πιστις*, inquit Diodorus Siculus; & Dionysius Halicarnassæus *τελευταια πιστις*: & utroque elegantius major utroque Apostolus *παντες αντιλογιας πειρας* Heb. 6. Huc ubi ventum est, *Ne plus ultra*: constat se oportet omnis humana disceptatio & contradictio. Non quòd omne quod juramento

^c Heb. 6.16

^d Rom. 3.4

^e *Maximum remedium expediendum litium. l. 1. ff. de jurejur. Maximum dirimendum causa- rum remedium. l. 3. Sect. 8. Cod. de jurejur.*

mento confirmatur sit simpliciter certum (tum enim nulla essent perjuria, quorum hec nimirum plena sunt omnia.) Sed quòd in hac mortalium conditione, (ubi perutile visum est divinæ sapientiæ humanum genus in multa rerum caligine & incertitudine versari quò magis supernis rebus quæ certiores sunt animum adjicerent.) nulla potest esse major fides humana, quàm quæ Juramento per invocationem divini nominis, quasi de cælo attestata & confirmata est.

S E C T. VII.

In hac juramenti definitione ita ut auditis evolutâ, continentur aliquo modo *omnes Juramenti Causæ*. Primum illud membrum, quo dicitur esse *Actus Religiosus*, ejus nimirum qui jurat, necessario includit Agentis, hoc est Jurantis, Voluntatem (cum sit omnis homo agens liberum, & actus humanus omnis Voluntarius) ut causam *Efficientem* primariam. Secundum Membrum exprimit *Formale* Juramenti, quod est divini nominis attestatio, sive *Dei ut testis Invocatio*. Tertium membrum reliquam utramque causam complectitur: Materiam sc. & Finem. Est enim propria Juramenti *Materia circa quam* versatur *Res dubia*; cujus sc. ex nudo dicentis testimonio apud eum quicum

quicum agitur non est satis firma fides : & proprius Iuramenti *Finis*, ut ex invocato Dei testimonio res dubia habeat eam *certitudinem*, quâ circa res humanas contingentes nulla potest esse major. Hoc eo dixi, Auditores, quò excusator apud vos esset hæc mea in explicanda Iuramenti definitione prolixitas. Siquidem ubi ad casus duobus statuminandos Deo volente pervenero, quod me facturum pollicitus sum per respectum ad *quatuor causarum genera* : tum deum vos omnes non dubito facilè perspecturos, quàm studiosis utile fuerit, quàm instituto meo conducibile, ista quæ sunt à me de Iuramenti natura paulò explicatiùs dicta, præcognita habuisse.

S E C T. VIII.

Sed de Iuramento in genere hæctenus : explicandum proximè, sed paucioribus, quid in specie sit *Iuramentum Promissorium*. Variæ extant apud Theologos & Iureconsultos, pro diverso respectu, Iuramentorum seu divisiones, seu distinctiones. Dividitur aliàs in Iudiciale, & Extrajudiciale : aliàs in Publicum, & privatum : in simplex, & Solenne : in Nudum, & Execratorium : in Absolutum, & conditionale ; & aliàs aliter. Sed nobilissima omnium, nec ulli eorum qui

qui de Juramentis scripsere (quod sciam) prætermiffa , ea est qua distinguitur in *Affertorium* & *Promifforium*. Quum enim in omni Juramento, ut ante dictum est, assumatur à jurante nomen Dei per modum invocationis in testimonium rei alicujus dubiæ : advertendum est id posse contingere tribus modis. Potest enim res aliqua in dubium vocari, vel *de præterito*, Itane fuerit, vel non fuerit : ut vidistine heri Caium in foro, vel non vidisti ? Vel *de præfenti*, Itane sit, vel non sit : ut, Habesne pecunias quas apud te deposui, vel non habes ? Vel denique *de futuro*, Itane futurum sit, vel non : ut Dabisne mihi cras mutuo centum vel non dabis ? Quoties ergo adhibito Juramento Deus advocatur in testimonium rei præteritæ, vel præfentis, dici solet ejusmodi *Juramentum Affertorium* : quia jurans, sine ulla in futurum sponsione, asserit tantum rem ita esse vel fuisse sicut ipse tunc jurat. Quod si Deus interposito juramento invocetur in testimonium rei futuræ, dicitur id *Juramentum Promifforium* : quia jurans pollicetur se aliquid in posterum facturum vel non facturum. Affertorii usus præcipuus est in judiciis, ad lites terminandas maxime in Quæstione facti : Promifforii exiguus usus est in judiciis ; sed in Promiffis, pactio nibus & contractibus plurimus. Extant

hujus generis juramenti multa in historia sacra, & alibi passim, exempla. Iurat ^t *Gen. 24. 9.* piè *Abraha servus*, se Domini mandata in assumenda herili filio uxore fideliter observaturum. Iurant, sed incautè ^s *Jos. 9. 15.* *sue* & viri Principes populi Israelitici *foedus* cum Gabaonitis. Iuravit ^h *Mat. 14. 7.* *Rex Herodes*, sed perquam temerè, filia Herodiadis daturum se quicquid postularet.

S E C T IX.

Advertendum est ulterius, sub Iuramenti Promissorii appellatione comprehendi ⁱ *Sam. 25. 22.* & *Comminatorium*: quale fuit illud ⁱ Davidis de perdendo Nabale temerarium Iuramentum; & impium illud quorundam ^k *Act. 23. 12.* *Indeorum Zelotarum*, quo se devoverunt nihil gustaturos, donec occidissent Paulum. Hæc, & alia id genus, non sunt propriè *Promissiones*; quæ vox potius rem alteri gratam significare videtur: sed per Synecdochen quandam cum Catachresi conjunctam, (cùm aliàs familiare apud bonos authores, tum præsertim in his dictionibus quæ futurum aliquod spectant, ut *Sperare* pro *Time-re*, & similibus,) extendi potest Metalepticè *Promissionis* nomen & ad *Comminationes*. Ita Dei iuramentum illud, quo ^l *Psal. 95.* *jura-* ^l *vit in ira sua*, Israelitas qui ipsum variis ult.

provocationibus tentaverant in eremo non ingressuros in requiem suam, non minùs promissorium dici potest & solet, (etsi minùs proprie,) quàm illud ejusdem quo ^m juravit patribus eorum se daturum eis terram Chananeorum in hæreditatem.

S B C T. X.

Neque verò, quod ad Juramenti Promissorii rationem aut effectum attinet, quicquid omninò interest *nudè* proferatur Juramentum, an *cum adjecta execratione*. Etsi enim sint è Scholasticorum grege, quibus videtur Juramentum illud, quod fit per *simplicem contestationem*, specie differre ab eo quod fit per *adjunctam insuper execrationem*; ea ratione adducti, quòd in illo Deus advocatur solum *ut Testis*; in hoc etiam *ut Judex*; tamen si rem attentius consideremus, ex arte dictis facile constat utrumvis fiat, perinde esse. Omne enim Juramentum, quocunque modo prolatum, sive *nudè* sive *execratoriè*, aut *expressè*, aut saltem *implicitè* Deum & *ut Testem* invocat, & *ut Judicem* sed *ut testem*, primario & per se; *ut Judicem*, secundario & consequenter: & ea forma Juramenti explicatissima, cum *explicitè* & Deus adducitur testis, & *execratio* vel *imprecatio* attextitur: ut si quis

jurare

juraret, Deum testor qui me perdat ni fecero; me hoc vel illud facturum. Sed plerunque fit, ut omiſſa nunc hac, nunc illa parte, contractius juretur: ut ex illis exemplis sacrae Scripturae, in quibus Deus pro more humano jurans inducitur, satis manifestum est. Ubi Deum jurantem reperire est, modo per simplicem attestationem sine ulla execratione; qualia sunt illa, *Vivo ego dicit dominus, Per memetipsum juravi, per sanctitatem meam, &c.* modo sine aliqua expressa attestatione per solam execrationem, sed ut illam (ob honorem & reverentiam tantæ majestatis, fitque etiam pro more hominum verba mali ominis per aposiopesein ferè reticentium,) ellipticè & diminutè enunciam, in particulis **וְאָנֹכִי** & **וְאָנֹכִי** involutam & subauditam; ut in illo Psalmi, **וְאָנֹכִי** **וְאָנֹכִי** *Per juravi in ira mea, Si reproboibunt in requiem meam.* Illud inmerim videtur esse certum, omne juramentum promissorium, quacunque forma concipiatur, explicatiore vel contractiore, modo sit *Juramentum* & non *genera Asseveratio* vel *Obtestatio*, utramque virtualiter continere; Attestationem & Execrationem. Nam in Juramento

¹ Ezek 14.
^{16.} 18. &c.
^m Gen. 22.
 16
^o Ps. 89. 35.
^o *μαὶ τὸν.*
Aristoph.
in Ran. 5. 2
Vbi Scholiastes ἑλλητικῶς ὁμνυει, καὶ ἔπος ἐστὶ τοῖς ἀρχαίοις, ἐνίοτε μὲν ἀρεστὴν τὸν θεὸν ἐυλαβείας χάριν. εἰ ὠδοῖσι ἢ τοῖς τοῖς τοῖς ὄρκοις χεῖνται ἐπὶ ἀφῆμιζούροι.
Et male ominatis parcite verbis.
 Horat. 3.
 carn. 14.
Hinc formula, Ευφημείτε, Βοηα verba, &c.
 pp. 62. ult.

C

&

& *Execratio* supponit attestationem ut quid sibi natura prius: & *Attestatio* subinfert *Execrationem*, ut suum necessarium consequens. Scitum est illud,

⁹ *Plutarch.* Plutarchi ἡ πᾶς ὀρκῶ εἰς κατάρξαν τελευ-
in Roman. τῆ τῆς ἐπιρκίας. Et hæc de Juramenti
quest. 44. Promissorii natura sufficient.

SECT. XI.

Reliquum est, ut de *Obligationis* etiam natura & vi aliquid ultimo demum loco attexam. De *Obligationibus* multa & satis prolixè *Jurisconsulti*: *Definiunt* autem illi *Obligationem*, quòd sit *vinculum juris*, quo quis *astringitur ad solvendum id quod debet*. Quæ definitio non minus commoda erit in rebus explicandis quæ pertinent ad forum internum *Conscientiæ*, quàm illis quæ versantur in foro externo *Ecclesiæ* aut *Reipublicæ*: si *Juris* vocabulum non contrahatur ad *Jus humanum* positivum sed ita extendatur, ut univèrsium etiam *Jus divinum* & naturale complectatur. Quum autem, ut ex ipsa illa definitione colligitur, *vinculum* omne *obligatorium* ex aliquo *jure* originem ducat: quem admodum duplex est *Jus*, alterum di-
 vinum

vinum & naturale, civile & humanum alterum; ita duplex est *vinculum* sive *obligatio* inde confurgens. *Vinculum* sc. *Naturale*, quod obligat naturaliter & in foro interno, ex vi legis divinæ: & *Vinculum Civile*, quod obligat civiliter & in foro interno, ex vi legis humanæ. Illud nonnulli *Æquitatis obligationem* vocant; hoc *obligationem Justitiæ*. Sive id illi commodè loquantur, sive incommodè, non disputo: nam ubi convenit de re, quid opus est de verbis contendere? Sed quod iidem illi tertium addunt *Obligationis* genus, quod sit ex utroque priorè mixtum: id certe aut parum commodè faciunt, aut saltem minus necessario. Nam si quis ad idem officium præstandum, (ut exempli gratia ad alendum parentes in senectute) & lege naturali, & lege civili teneretur: non hoc esset nova *Obligationis* species ex utraque mista, sed potius *duæ obligationes*; conjunctæ quidem *Subjecto* simul & *Objecto*, (*Subjecto*, in quantum obligant eandem personam; & *Objecto*, in quantum obligant ad idem officium) natura tamen & origine distincta. Ratio manifesta. Plures enim res non possunt producere ex mixtione

^r De gen. &
corr. I. tex.
ult.

fui novam speciem, nisi cum aliqua sui immutatione reali. Unde ^r Aristoteles *mistionem* definit *miscibilium alterationum unionem*. Oportet enim esse in omni mistione alterationem; & omnis alteratio est mutatio realis: ut patet in generatione misti ex quatuor elementis, non integris, sed refractis & alteratis. Ast ubi accedit priori obligationi obligatio nova, ut in presenti negotio civilis naturali, nulla fit realis mutatio utriusve: sed prior illa obligatio manet in eodem omnino statu in quo fuit ante accessionem novæ posterioris. Sed nolo his subtilitatibus diutius immorari. *Obligationem* in hac juramenti materia *Naturalem* sive *Moralem* vel solum vel præcipuè intelligimus: Jurisconsultis illam alteram *Civilem* relinquimus.

S E C T. XII.

Præter illam Obligationis distinctionem ex *Origine* natam, per respectum ad *ius* unde oritur obligatio: est & alia ab *Objecto* sumpta, per respectum sc. ad *Debitum* solvendum, quò tendit & in quod fertur Obligatio. Duplex autem est

est Debitum. *Debitum Officii*, quod quis ex præcepto juris tenetur facere : & *Debitum Supplicii*, quod quis ex sanctione juris tenetur pati, si officium suum neglexerit. Priori sensu dicimus mutua charitatis officia esse debita, quia lex Dei illa præcipit, juxta illud Rom. 13. *Nihil cuiquam debete, nisi ut diligatis invicem.* Posteriori sensu dicimus Peccata esse debita, ut in oratione Dominica, *Dimitte nobis debita nostra* : & mortem æternam esse debitam, juxta illud Rom. 6. *Stipendium peccati mors.* Observandum tamen debitum posterius contrahi ex insoluto priori : ita ut si quis *debitum officii* plenariè dissolveret, faciendo id quod lex imperat, non teneretur aliquo *debito supplicii* ad patendum id quod lex minatur. Respondet duplici huic *Debito* duplex item *Obligatio*, ejusdem planè denominationis : *Obligatio sc. ad officium* faciendum, & *Obligatio ad supplicium* perferendum ; vel quod communiter dicitur & eodem recidit, *Obligatio ad Culpam*, & *Obligatio ad Pœnam*. Ita tamen ut illa sit prior & potior, sicut naturâ suâ, sic & intentione Juris. Tyrannidis enim est, non juris, pœnam intendere aliter quàm

in ordine ad culpam : & verum est illud Apostoli dictum etiam in hoc sensu, et si fortassis alio rectius intelligendum, *Lex justo non est posita*. Intendit ergo Lex primario, directe, per se, & *ἀπὸ τοῦ*, obligare ad officium & obedientiam : ad supplicium autem & pœnam non obligat nisi secundo, indirecte, consequenter, & ex hypothesis ; supposito scilicet officii aut contemptu aut neglectu. Utramque hanc obligationem conjunxisse videtur Apostolus, *Rom. 13.* ubi agit de subjectione Supremæ potestati debita :

Tim. 1. 9. *Lex justo non est posita.*
Rom. 13. 5. *Necesse est, inquit, subjici, non solum propter iram, sed & propter conscientiam.*

E quibus verbis tria colligo ad præsens institutum pertinentia. Primum, duplici vinculo posse nos obligari ad idem præstandum ; vinculo officii, & vinculo supplicii : hoc enim volunt illa, *διὰ τὴν συνείδησιν*, & *διὰ τὴν ὀργάνην*. Alterum, priorē & potiorē apud omnes pios esse debere officii conscientiam, quàm supplicii metum. Tertium, ex debito officii præcisè exurgere obligationem conscientiam. Unde etiam manifestum est, nos cum de *Juramenti obligatione* loquimur quatenus conscientiam res est, Obligationem illam intelligere primario & potissimum

tissimum, qua tenemur officium præstare; non eam, quatenemur poenam perjurio debitam sustinere.

SECT. XIII.

Positis duabus his Obligationum distinctionibus, illud porro sciendum est, Juramentum omne ex sua natura esse obligatorium. Ita ut si quis juret, non intendens se obligare, imò etiamsi juraret intendens se non obligare, nihilominus tamen suscipiendo juramentū ipso facto obligetur: ut posthac suo loco (si Deo volente eò pervenero) plenius ostendam.

Rectè Cicero, *Nullum vinculum ad a-* Cic. 3 offic.

stringendam fidem majores nostri jurejurando arctius esse voluerunt. Sed quid dilucidius hanc in rem dici potuit, quàm quod est à Mose dictum in ipso textu?

Cum vir voverit votum, vel juraverit juramentum, וְשָׁבַע עַל דָּוָן דָּוָן, *li-*

gando ligamen super animam suam. Ubi

geminatio illa ex Hebræorum idiotismo plurimam habet emphasin, & auget

significationē vocis. Ut *multiplicans mul-* Gen. 22

tiplicabo, & benedicens benedicam, id est, 16.

valde multiplicabo, valde benedicam, &c.

sic ligando ligamen, id est valde ligando.

Quasi diceret, Etsi promissio vel nuda obliget conscientiam, additâ etiam

asseveratione aut obtestatione, fortiùs
 adhuc obliget: omnium tamen fortissimè
 obligat *votũ*, quod ipsi Deo nuncupatur,
 & *Juramentum* quod homini sed Deo
 tamen teste præstatur. Obligat ergo om-
 ne Juramentũ conscientiam; tam *Afferto-*
rium, quàm *Promissorium*. De Pro-
 missorio, quandoquidem tempus fu-
 turum respicit, nulli potest esse dubium:
 sed de Assertorio fortassis non sine rati-
 one dubitari posset ex eo, quòd omnis
 Obligatio est ad aliquod futurum; di-
 ctum autem sit prius Assertorii juramen-
 ti à Promissorio discrimen in hoc con-
 sistere, quòd illud rem præsentem vel
 præteritam respiceret, hoc futuram.
 Sed facilis est solutio. Nimirum jura-
 menti quã tale Obligatio non cadit pri-
 mariò *super Objectum*, sive Materiam
 juramenti; sic enim Assertorium jura-
 mentum, cujus objectum est res præ-
 terita aut præsens, non posset obligati-
 onem de futuro inducere: sed obligatio
 cadit immediatè & directè *super Sub-*
jectum, hoc est conscientiam jurantis,
 qui in utraque Juramenti specie tenetur
 ad aliquod officium de futuro præ-
 standum.

S C E T. XIII.

Quod ut manifestius fiat, simulque liquidò constet, (quod explicandum suscepimus) quæ sit juramenti promissorii obligatio : ostendam ut potero utrique Juramenti speciei quid sit commune, quantum ad obligationis effectum ; & quid sit Promissorio juramento peculiare. Concedendum autem est imprimis, quod est ex se ita evidens, ut ejus contradictorium manifestam implicet contradictionem, Obligationem omnem ad officium respicere officium *de futuro* præstandum ; hoc est, aliquanto saltem tempore, etsi fortassis minutissimo, post contractam obligationem. Neque est observatu difficile, rem attentius paulò consideranti, hoc in omni Juramento tam Assertorio quam Promissorio contingere. Obligat enim se quisquis jurat ipso facto *ως τὸ ἀληθεύειν*, hoc est ad manifestandam veritatem in eo quod dicturus est, sive illud sit de re præterita aut præsentis in Assertorio, sive de re futura in Promissorio Juramento. Et est ista obligatio hæcenus utrique speciei pariter communis : ita ut in utraque si juran-

jurantis verba animo non congruant, violati officii *culpa* reus sit, & inde per necessariam consequentiam etiam & pœnæ. Sed in juramento Promissorio, præter hanc obligationem quæ cadit *super conscientiam jurantis*, & est ipsi cum Assertorio communis, quatenus est *Juramentum*; est & alia ulterior obligatio, ipsi propria & peculiaris quatenus *Promissorium* est, quæ cadit *super Materiam Juramenti*; Cujus virtute tenetur promissoriè jurans, non solum *intendere* de præsentis id facere quod juravit, quod est τὸ ἀληθεύειν. ut sc. *verba animo congruant*: sed etiam *conari* de futuro (quantum in ipso est) id implere quod juravit, ut *facta verbis congruant*. Hoc est, non modò obligat se *ad id solum promittendum* quod revera intendit: sed etiam ultra obligat se *ad id omne faciendum* quod jurando promisit. Quod vel ipsa verba Mosis in hoc versu clare ostendunt: *Vir, inquit, qui juraverit juramentum ligando ligamen super animam suam, secundum omne quod egressum est ex ore suo faciet*. Atque ita quàm debui plenè, & quàm potui dilucidè, exposui vobis sensum meum de primo capite hujus tractationis; Quid

Juramentum,

uramentum, Quid promissorium, &
Quid Obligatio. Pergam reliqua, quo
ordine proposui, proxima prælectione
(Deo volente) persequi.

Prælectio Secunda.

SUMMARIUM.

1. *Præmonitio de Stylo.*
2. *Hypoth. 1. Furamentum decet ante omnia simplicitas.*
3. *Repugnat Simplicitati dolus malus, sive simulatio.*
- 4, 5, 6, 7. *Simulatione non vitatur perjurium.*
8. *Hypoth. 2. Furamentum est stricti juris.*
9. *Furamentum non nimis laxè interpretandum.*
10. *In juramento conditiones communiter subintelligende.*
11. *Hypoth. 3. Furamentum non tollit Obligationem priorem.*
12. *Hypoth. 4. Rei impossibilis nulla Obligatio.*
13. *Hypoth.*

13. Hypoth. 5. *Rei illicita nulla Obligatio.*
 14. *Juramenti illiciti, & juramenti de re illicita discrimen.*

S E C T. I.

EXposito superiore lectione quid *Juramentum* in genere, quid in specie *promissorium Juramentum*, & quid *Obligatio*: pergendum nunc porrò ad proponendum, quod proximè pollicitus sum, quasdam *ωεγλίψεις* sive *Hypotheses* instituto nostro accommodas, velut fundamenta, aut (si malitis) *Canones & κειθήρια* totius futuræ disquisitionis: è quibus sc. petendæ sunt, & ad quas exigendæ, plerorumque dubiorum determinationes. Sed unum vos interim, antequam id faciam, non jam exoratum eo, (quod facerem si aut suspecta mihi esset vestra humanitas, aut res ipsa non est multò justissima:) sed præmonitos tantùm velim; mihi constitutum esse, dum reperiam quod rei de qua agitur utcunque significandæ sufficiat, de verbis non ultrà laborare, multò minùs de sermonis puritate, nedum elegantia sollicitum esse. Curent ista scilicet, quibus vacat, & cordi est, negotium facessere

effere sibi non necessarium. Repetere
 oleo cum amicis non aliquo risuq; jocó-
 ne, quantum sudarit, ut tandem inep-
 iret magis, vir aliàs sanè non inerudi-
 us, *Paulus Cortesius*: Qui dum, post
 Thomam & Scotum & complures alios
 meditatur in quatuor libros Sententia-
 rum commentarios, pertasus sc. voces
 in Scholis receptas ut minùs Ciceroni-
 nas, pro Ecclesia (delicias hominis!)
 maluit ubique *Senatum* dicere, pro Le-
 gibus Ecclesiasticis *Senatus-Consulta*,
 pro Prædestinatione *Præsignationem*,
 pro Sacerdotum Ordinatione *Initiati-
 onem*, pro Angelis *Genios*, pro Epi-
 scopis *Flamines*, & alia passim ad eun-
 dem modum plurima. Quo eodem
 verbo laborasse invenio & alios quos-
 dam, ut *Petrum Bembum* Cardinalem,
 & *Sebastianum Castalionem*: sed eos &
 paucos admodum, & aliquantò tempe-
 ratius. At nobis non libet, nobis non
 licet esse tam disertis. *Oratori* condo-
 nabitur, imò laudi erit, si sit verborum
 paulò diligentior: cujus inter virtutes
 est, non aptè modò & dilucidè, sed e-
 tiam purè & ornatè dicere; quémque
 non dedebeat floridiùs quandoque &
 picturatiùs incedere. Ast *Philosophum*,
 aut

aut *Theologum*, præsertim in Scholasticis meditationibus & nodis Controversiarum, tam decet compta & ornata oratio, quàm bovem aratorem bullata phalera. Materia in qua operam sumimus, doceri contenta, non postulat ornatum; sed nec patitur. Nimirum non est idem *in Rostris & in Scholis* versari & aliud longè est liberiore campo frui in quo cum copia quadam & ubertate exultare possit oratio; aliud spinas inter & vepreta impeditum teneri, unde se quovismodo expedire sine sanguine & vulnere opimus est triumphus. Sed quid ego ista tam operose? Si vocibus & locutionibus in hoc tractandi genere receptis passim utar, quod est omninò faciendum: quin sit ea res veniam apud vos habitura nullus dubito; verendum magis ut sit habitura hæc tam proluxa defensio. Desino itaque orare; & ad *Hypotheses* festinò.

S E C T. II.

Quarum esto Prima, *Juramentum ante omnia decet simplicitas*. Hoc est, Est Juramenti natura & obligatio, ut quisquis se ad aliquid faciendum tam sacro

acro vinculo obstrinxerit, juramenti
 eligione omnino teneatur, & ex animo
 erio intendere, & quantum in ipso est
 edulo conari, id omne facere bona fide
 quod se facturum promisit; sine omni a-
 tu, fraude, dolove malo aut simulatione.
 Ecce, ut pleraque omnia in hoc genere
 cicerò, *Quod affirmatè quasi Deo teste lib. 3. offic.*
promiseris, id tenendum est. Secus qui
 ecerit, nec curaverit id re ipsa præstare
 id quod se jurejurando obligavit, eum hinc
 Mòses censet *polluisse verbum suum*: hoc
 est, rem sacram nec temerè prophanan-
 tam fædè & indignè conspurcasse, &
 perjurii reum esse, aut aperti aut palli-
 ti. Cum enim tradantur ferè tria Per-
 uriorum genera, quorum primum est
 Assertorio Juramentorum generi penè
 peculiare, viz. cum quis jurat aliquid esse
 verum, quod aut falsum esse putat, aut saltem
 it necne verum dubitat; reliqua duo ad
 promissorium hoc genus pertinent; *Se-*
undum nimirum, cum quis jurando pro-
 mittit quod nec intendit implere; &
Tertium, cum non studet implere quod
 promiserat & intenderat: non sanè mul-
 um refert, quod quidem ad Perjurii
 rationem attinet, maximè in foro con-
 scientiæ, apertène aliquod trium fiat &

γυμνή τῆ κεφαλῇ, an simulatè & ἐν ἑποκρίσει.

Scilicet est illud prophani cordis indicium; hoc dolosi: quorum utrumque, nisi sit ^a *fraus odio digna majore*, pariter ^b abominatur sanctissimus ille Deus, qui amat *simplices corde*, & diligit ^c *veritatem in intimis*; ^d *declinantes autem in perversitates suas*, id est, hypocritas & dolosos facit *ambulare cum operantibus iniquitatem*, id est, pariter habet cum palàm impiis & facinorosis.

S E C T. III.

Pugnat cum hac Juramenti simplicitate duplex *Simulationis* genus: alterum à parte antè, quod actum jurandi aut antecedenter se habet aut concomitanter; à parte post alterum, quod consequenter: quorum illud etsi deterius sit, neutrum tamen perjurio vacat. Utrumque complexus videtur David, locis diversis, sed propemodum parallelis; Psalmis viz. decimo quinto & vicesimo quarto. Quorum in altero, illi quæstioni ^e *Quis ascendet in montem Domini?* inter alia respondetur, *Qui non juravit in dolo*, (הַמְרִמֵּה) id est, qui non juravit cum animo fallendi: ubi excluditur

omnis

^a Cic. I. off.

^b Ψ α δ δ

μηδεις μη

δεν, μηδ

α πατιω,

μηδε τι κ

βδηλον,

γενεπι

καλευω

δεων, μητε

λογω μητε

εργω ωρε

ξειεν, ομη

θεομισεσι

τ εσε

δαι μελ

λων. Plat.

de legib. II

^c Psal. 51. 6.

^d Ps. 125.

ult.

^e Psal. 24.

3. 4.

omnis simulatio à parte antè, ipso sc.
tempore, & inter ipsum actum jurandi.

In altero, consimili quæstioni, *Quis ha-*
bitabit in tabernaculo Domini, &c. inter
alia respondetur non multum dissimili-
ter, *Qui juravit in malum, (למרמה)*

Psal. 15.

1.4:

& non mutavit; id est, qui postquam se
iuramento obligavit, maluit vel cum
magno suo damno præstare quod in-
commodè juravit, quam alicujus tem-
poralis commodi intuitu datam fidem
violare: ubi excluditur omnis simulatio

à parte post: Ista mihi aut non cogitare
videntur, aut non serió, eorum qui nunc
sunt hominum pleráque pars: qui in
mine illud quodcumque demum fuerit,
quod est ab his quibus nocendi potestas
est propositum, sine ulla ambage proli-
xè & conceptis verbis jurare non ven-
iuntur: quin sibi potius soli sapere vi-
dentur, ridéntque non sine aliquo fastu
eorum simplicitatem & inanem metum,
qui ne conscientiam lædant, nodum in
arpo quærunt scilicet, & perscriptas ab
illis qui proscribere possunt formulas sol-
licitant. Securi interim se ab omni per-
iculi crimine metuque liberant, sibi que
conscientiæ suæ egregiè consultum es-
timant, si vel inter jurandum, Jesu-

itarum more tacitæ alicujus æquivocationis, aut mentalis reservationis, aut subtilis coactivè & à verbis prorsus alieni interpretamenti adminiculo se quoquo modo tueri utcunque possint; verum etiam postquam juraverint, vim quam elabantur, artificiosam aliquam evasionem reperire queant, velut *συνδὴ φάρμακον*, quò juramento sic fraus fiat, ut salvis verbis sententia tamen sophismate aliquo eludatur, & vis ejus omnis penitus enervetur. Non agnoverunt hæc *Theologiam* veteres Christiani: non hæc *morum Philosophiam* saniores Ethnici. Multo aliter ex illis Augustinus, & Perjurii sunt, qui servatis verbis, expectationem eorum quibus juratum est decepturunt. Aliter & ex his Cicero, ^h Quod iuratum est, ut mens deferentis concipere fieri oportere, id servandum est.

^h Lib 3. de
Offic.

S E C T. IV.

Sed ne aut declamare videar, aut authoritate solâ pugnare: confirmat aliquot rationibus, neutra simulatione tolli Perjurium. *Ratio prima.* Ex pe multis illis Scripturæ locis, in quibus *cordis simplicitas*, cum in omni cul-

dei & officiis vitæ communis, tum vel
 maxime in contractibus, promissis, vo-
 s, & juramentis exigitur. Ut alia mit-
 am, in textu proposito disertis verbis
 equiritur ab homine jurante, ut omnino
 aciat secundum id quod egressum est
 ore suo. *Ut omnino faciat*, id est, ut
 tunc temporis bona fide intendat fa-
 ere, & postea bona fide quantum in ipso
 t conetur facere; *secundum id quod*
egressum est ex ore suo, id est, secundum
 am sensum quem verba ab ipso prolata
 xta communem & receptum morem
 equendi apta sunt ingenerare in mente
 adientium, & non secundum eum sen-
 am, quem ipse fortassis inter jurandum
 tra semetipsum tacita mentis cogita-
 one reservatum dolose intendit. Quò
 cit illud quod ex Isidoro solet afferri,
Quacunque arte verborum quis juret,
Deus tamen qui conscientia testis est,
hoc accipit sicut ille cui iuratur intelligit.
 eque etiam secundum eum sensum,
 nem juratus, postquam cepit eum fa-
 i pœnitere, de novo tandem commi-
 scitur *ἰσχυρισμῶς ἔλεον*, seu *dicis causa*
 loquantur; non ut integrè & sincere
 solvat sicut debet Sacramenti fidem,
 d ut sibi aliisque videatur quoquo mo-

*lib. 2 sent.
 & habetur
 22 qu. 5. c.
 quacunq.*

do officio functum esse, & perjurii crimen isthoc artificio cautè & providè admodum declinasse.

S E C T. V.

Ratio secunda. Ab exemplo ipsius Dei: quem scribit Apostolus Heb. 6. ea ipsa de causa promissiones suas fidelibus factas jurejurando confirmatas esse

Heb. 6. ¹ voluisse, ut ^k περισσότερον *abundantiùs*, ^{17, 18.} est, quàm fieri potest cumulatissimè, & ita ut nullus posset esse ultra dubitanc

locus, testatum ipsis faceret τὸ ἀμετάβλητον τῆς βουλῆς αὐτῆ, quàm *immutabilis* esset *consilium* ipsius in eo præstando

quod se juravisset præstiturum: atque hoc omne eo fine, ut haberent creditum in ipsum ἰσχυρὴν παράκλησιν, *validam consolationem*, spem firmam. Quam tamen non haberent, si in his quæ jurando

¹ v. Grot. 2. *de jur. bell.* 13. promisit possibile esset ἡσασθαι θεόν, est, (ut ¹ docti vim ejus vocis exprimunt) si fallere posset Deus eos quibus jurando

frustrando ipsorum expectationem. Falleret autem, & frustaret credentium spem, & ex se consolationem, si, ac cum juraret non intenderet facere quod promisit, aut mutato postmodum con-

illio idipsum debito tempore non præ-
taret, idque *eo ipso sensu* quo ab eis pro-
missiones illas par erat juxta verborum
enorem intelligi. *Juravit^m Deus, & non^m Ps. 110. 4*
renitebit eum. Juravit Dominusⁿ Davi-ⁿ Ps. 132.
veritatem, nec discedet ab ea. II.

S E C T. VI.

Ratio tertia. Et natura Veritatis :
æ prima est & potissima è tribus illis
cantatissimis Juramenti cõditionibus,
æ extant apud Jeremiã^o prophetam, ^o Jer. 4. 2.
ab omnibus inculcantur, & à Schola-
cis *Tres juramenti Comites* appellan-
t. *Veritas* sc. *Judicium*, & *Iustitia*.
i *Veritati* repugnat, non modò quod
sum est, sed & quod *fictum* est : nec
ndacium solùm apertum & nudum,
opertum quoque & qualitercunque
liatum. Polluit certè verbum suum
ndacio, quicumque falsum dixerit
ximo suo : & falsum is dixisse pu-
dus est proximo suo, per quem stetit
falsus esset proximus suus eã spe,
m ex dictis ipsius rationabiliter con-
erat. Quum ergo per istiusmodi
úsve generis simulationem non evi-
r *Mendacium*, dummodo id nostrã
D 3 culpã

culpâ fiat ut decipiatur proximus adhibendo fidem dictis nostris : certè nec *Perjurium* evitatur, si nostrâ culpâ decipiatur adhibendo fidem Juramento nostro : Siquidem nihil aliud est *Perjurium*, quàm *Mendacium* juramenti *firmatum*, Ita ut omninò idem sit accedente juramento *Perjurium*, quod est in nuda pollicitatione *Mendacium*.

S E C T. VII.

Ratio quarta. A fine Juramenti proprio : qui, ut ex antedictis cum explicaremus Juramenti definitionem satisfecit, est *Prei dubie confirmatio*; nempe ut habeatur, de rebus aliàs incertis & humana fide pendentibus, certitudo quantum expedit rebus humanis. Finis enim Juramentum à Deo institutum luminis naturalis, in remedium defectuum humanorum circa veritatem : esset tuendæ veritatis ultimum inter mortales præsidium, quoties omnia alia probationum genera deficiunt. Evaneret autem omnino hic finis, nec posset ulla esse apud homines certa fides si liberum esset juranti pro suo arbitrio quod verbis enunciat ad fidem faciendam

p. v. prælect.
I. num. 6.

lam; id aut tacita aliqua ambiguitate
 inter jurandum, aut postquam juraverit
 exquisto aliquo novo & quasi posthumo
 commento ita subnervare, ut vim suam
 omnem amittat, & effectu penitus ca-
 eat. Horum alterum si liceret, non
 esset juramentum ἡ ἀνπλογίας πέρας, sed ἡ
 ἔρχη: & ansam novis contradictionibus
 & litibus præberet potius, quàm sedaret
 ceteres. Hac apertâ semel fenestrâ,
 quid cogitari possit tam falsum, pro
 suo tuendo non posset excogitari ali-
 quod saltem effugium aut diverticulum,
 quò à mendacio liberaretur? Interim
 quantæ perversitatis est, ut quod est à
 sapientissimo Deo in *subsidium fidei* in-
 stitutum, id ab improbis hominibus ver-
 eretur in *instrumentum fallendi*. ἡ ἐπὶ
 πᾶσι τοῖς ὀρθοῖς σοφίαις ἐστὶν ἀξιοχρεως. Pro-
 lecto nisi quis sacro Dei instituto ali-
 quod falsum uti maluerit, quàm in eum in-
 quem institutum est finem, (quod non
 acilè commiserit vir pius) qui juramenti
 finis est, idem debet esse & jurantis: is
 autem est, ita audienti fidem facere, ut
 de rei prius dubiæ veritate certior fiat
 & securior. At qui simulat, falsam fi-
 dem audientibus ingenerare studet:
 atque ita non solum alterum falli per-
 mittit,

1 Heb. 6. 16.

Erasm. in
 Cbil. ex
 Simocbati
 epist.

Perjuri-
um est ne-
quiter de-
cipere cre-
dentem.

22. qu. 2. c.
in dolo.

mittit, (quod tamen est *contra chari-
tatem*, cum potest & debet impedire)
sed etiam fallere intendit, quod præter-
quam quòd est *contra omnem justitiam
& honestatem*, est etiam cum summa
Dei injuria & nominis divini contemptu
conjunctum. Et mihi sanè vix aliud Per-
juriï genus *Tertii Decalogi præcepti* aut
scopò, aut ipsis etiam verbis (de *non as-
sumendo in vanum Dei nomine*) magis
ex diametro adversari videtur, quàm
quod ex ista simulatione exurgit. *Vani-
tatis* enim vox, ut propriè & adæquatè
omne id quod quovismodo falsum est
complectitur : sic peculiari quodam
modo & propriïssimè id significat, quod
ita falsum est, ut tamen veri speciem ali-
quam præ se ferat. Adeo ut si quis *Vani-
tatis* (cum sit *Ens rationis tantum nec
habeat veram essentiam, per analogiam
tamen quandam ad Ens reale*) naturam
& essentiam definiendo exprimere co-
naretur, non posset id commodius fa-
cere, quàm si mentis imaginatione ide-
am quandam sibi fingat rei compositæ ex
Nihilo velut *Materia*, & *Mendacio* velut
Formâ. Nimirum *Spes*, quæ se alit in-
terim *Mendacio*, & tandem frustra est,
nec invenit quicquam, ea *Vana spes* est.

Et in præfenti negotio, qui promittit
 liquid quasi revera futurum, aſſumpto
 in veritatis confirmationem Dei nomi-
 ne, quod tamen totum abit in nihil, aut
 non intento aut non præſtito quod pro-
 miſſum eſt: is directe & ad literam aſ-
 ſumit Dei nomen in vanum, violat præ-
 ceptum Dei, & graviffimi criminis (per-
 juri) reus eſt. Atque ita ſat confirma-
 tionem habetis *primam Hypotheſin*, de Ju-
 ramenti Simplicitate.

S E C T. VIII.

Secunda ſequitur, huic cognata: quæ
 ad Juramenti juſtam interpretationem
 pertinet; eſtque breviter hæc, *Jura-*
menti obligatio eſt ſtricti juris. Jus ſtri-
ctum hîc intelligo, non ea ſignificatione
 qua ſæpiſſimè occurrit apud Juriconſul-
 tos, pro illo *rigore juris* quod ἀκριβοδι-
 ας vocant, & apponitur τῷ ἐπιεικῆϊ ſive
Æquitati: quo ſc. convertitur *judi-*
um in abſynthium, quòdque eſt ita
 cum injuria ferè conjunctum, ut penè in
 proverbium abierit illud, *Summum jus*
ſumma injuria. Sed mitiùs aliquanto,
 pro interpretatione juris ita juſta & ſuis
 cancellis circumſcripta, ut non trahantur
 verba

Amos 6.
 12.

verba juris ultra quàm par est in alicujus partis gratiam & favorem, aut cujusquam facto vel commodo inservire cogantur. Ut verbo dicam, *Strictum jus* hic ita accipitur, non ut excludat juris interpretationem æquitate temperatam, sed ut excludat juris interpretationem gratia corruptam. Quum autem sit *Interpretari* nihil aliud, quàm rem cui subest aliquid aut obscuri aut ambigui, exponere: sciendum est dari posse ejusdem rei *triplicem* expositionem sive interpretationem: *Rigidam, Favorabilem, Justam*. Extremæ sunt *Rigida & Favorabilis*: & est utraque, ut pleræque res extremæ, in vitio. Et ut est plerumque *Extremorum coincidentia* quædam, sed adeò infelix dum utrinque à Medio recessum est, ut semper convenient in eo quod malum est, & ut plurimum in eo quod pessimum: ita *rigida nimis & nimium favorabilis* interpretatio Juris in eo convenient, quòd utràque per iniquam *περσπολιΐαν* vim quodammodo faciat legi, torquendo eam nimium subtili expositione, in compendium unius partis, & gravamen alterius; Sed cum hoc discrimine, ut rigidiorum premat interpretationem qui agitur odio parti-

um, favorabiliorem sectetur qui studio ducitur. *Iusta* autem & inter utramque media Interpretatio ea est, quæ citra respectum omnem ad personas, ex naturali æquitate & justitia, & ex verbis ipsis quatenus congrua sunt æquitati & justitiæ, verum & genuinum sensum legis venatur. Et hæc, si possit apertè factis ex verbis constare, est in omni re simpliciter retinenda. Verùm quoniam fieri potest, & sæpenumero fit, ut de Legum aliorumque quæ indigent interpretatione proprio & naturali sensu oriatur controversia: ubi *iusta interpretatio* ob rei dubietatem haberi non potest, concedenda est ex necessitate huic mediocritati sua quædam (ut ita dicam) *latitudo prudentialis*. Quemadmodum Ethici negant virtutis Mediocritatem in puncto indivisibili positam esse, aut constare proportionem Arithmetica, sed Geometrica. In jure ergo dubio supplet vicem *iusta interpretationis*, pro rei naturâ de quâ agitur, nunc strictior, nunc benignior Interpretatio: quarum *Stricta*, à favorabili remotior, vergit magis ad Rigidam; *Benigna* verò favorabili propior, à rigida magis declinat. Perinde atque in Moralibus, Virtus ea, quæ *Avaritiam*

ὡς ὁ πρό-
νυμθ' αὐ
θείσης.
Aristot. 2.
Ethic. 6.

ritiam inter & *Prodigalitatē* media est, prout remotior est ab alterutra extremarum, aut *Liberalitatis* nomine censetur, aut *Frugalitatis*. Sunt ergo res aliquæ ita natura comparatæ, ut benignam sibi interpretationem suo quodam jure concedi postulent; quæ sc. non sit interclusa verborum angustiis, sed cum quodam (ut Ciceronis verbo utar) *laxamento* liberior: qualis habetur exempli gratia in jure nostrati *Res Testamentaria*. Sic ex lege charitatis aliena dicta & facta, præsertim Principum, parentū, aliorūque Rectorum; scripta item hominum piorum & eruditorum, (nisi ubi justa admodum subest suspicionis causa in contrarium) lenienda sunt *benigna interpretatione*: juxta id quod dici solet, Dubia esse interpretanda in meliorem partem. At sunt aliæ res permultæ, ut *Privilegia*, Contractuum ex debito *Syngraphæ*, & pleræque eorum quæ inducunt obligationem juris, inq; his *Juramentum*: in quibus ubi de justo sensu ambigitur, longè fatius est & naturæ rei accommodatius, strictiore quàm benigniore uti interpretatione.

* Cic. pro
Cluent.

S E C T. IX.

Cùm ergo dico *Juramentum esse stricti juris*, id ita intelligendum est, Juramenti sententiam ubi ea ex verbis satis manifesta est, omnino tenendam esse: aut ubi sententia dubia est, unicuique sedulò cavendum, ne nobis nostrisque affectibus nimium indulgeamus, aut nimis liberam laxamque interpretandi licentiam nobismetipsis concedamus, quò faciliùs nos vinculo juramenti quo obligati sumus eximamus; néve sensum aliquem juramento à nobis præstito aut ejus alicui parti affingamus, proprii commodi aut utilitatis causâ, quem non quivis vir alius pius & prudens (qui est liberioris judicii, utpote cujâ nihil interest) ex ipsis verbis facilè eliceret. Ratio duplex. Altera *respectu aliorum*, ob metum sc. *scandali*: nequis alius infirmior nostro exemplo adductus, quod à nobis factum videt id sibi quoque licere putet, etsi ignaro illarum subtilitatum, quibus tamen solis nosmetipsos à perjurii crimine tueri solemus. Altera *respectu nostri ipsorum*, ob metum sc. *Perjurii*: quod gravissimum crimen sine dubio

dubio in nos admittimus, si nos fortè fallat benignior illa interpretatio, quæ nobis jurandi fecit audaciam. Nititur autem hæc ratio generali illa & utilissima regulâ, quæ jubet *in dubiis partem sequi tutiorem*. Tutius autem est non jurare, ubi verba juramenti propositi secundùm communem & obvium sensum verborum videntur aliquid illiciti in se continere, quàm laxâ interpretatione ita ea lenire in rem nostram, ut securiùs possimus in ea jurare: Quatenus istiusmodi juramentum sine perjurii periculo constat recusari posse; non constat sine aliquo aut periculo aut metu posse suscipi.

S E C T. X.

Sed tamen est & ex altera parte cavendum, ne *stricta* hæc de qua loquimur interpretatio abeat in *rigidam*. Quod enim de *Privilegiis* dicunt Jurisconsulti, id & in aliis universim obtinent, quæ sunt ejusdem rationis, & speciatim in *Juramentis*: neque ea nimis strictè, neque nimis largè esse interpretanda. Quum ergo dicimus Juramentum esse *stricti juris*, non est id ita intelli-

intelligendum, quin ut in omni juramento utcumque simpliciter enunciato & sine exceptione, subintelligi tamen possint & debeant omnes illæ sive *Exceptiones*, sive *Conditiones*, quæ de jure communi subintelligi solent ad hoc ut Juramentum obliget. Quarum sunt præcipuæ, & ad quas fortassis reliquarum pleræque reduci possunt, istæ quæ sequuntur. Subintelligendum primò, Si *Deus permiserit*: secundum illud Jacobi, * *Si Dominus voluerit & vixerimus, faciemus hoc vel illud.* Unde si Cajus Titio juret se ad kal. Januarias Londini affuturum, & pecunias quas ei debet allaturum; si ad id tempus gravi morbo correptus decubuerit, aut in itinere à latronibus expoliatus nummos amiserit: in hoc casu non tenetur perjuri. Ratio est: quia cum omnia divinæ providentiæ & voluntati subsint, nec sit in cujusvis hominis potestate omnes futuros casus præstare: qui fecit quod in se fuit ut adimpleret quod promiserat, juramenti fidem exolvit. Nam cum *rei impossibilis nulla sit obligatio*, ut mox audietis: omne juramentum ex lege communi debet intelligi cum clausula *Y Nisi Deo aliter visum fuerit*, aut aliâ simili.

* Jac. 4

Y In omnino voto vel sacramento intelliguntur hujusmodi generales conditiones, si Deus voluerit, Si vixerero, Si poterero. Gloss. ad 22. qu. 2. c. B. Paulus.

Subintelligendum secundo, *Quoad licet: quia nec rei illicita ulla obligatio est.* Ut si quis juret indefinitè observare omnia statuta & consuetudines alicujus communitatis; non obligatur ad observandum nisi ea tantùm quæ sunt licita & honesta. Subintelligendum tertio, *Salva potestate superioris.* Unde si filiusfamilias juret se facturum aliquid in se licitum, pater autem reus ignarus aliud ei faciendum imperet quod impediatur id fieri quod juratum est, filius non tenetur juramento: quia lege divina naturali tenetur parere imperio patris. Et qui juravit non exire domo, citatus à legitimo iudice ad comparandum, non obstante juramento tenetur exire: Ratio est, quia actus unus non debet præjudicare juri alterius. Subintelligendum quarto, *Rebus sic stantibus*: id est, si res in eodem statu permanerint quo nunc sunt. Unde qui juravit reddere gladium, non tenetur reddere furioso. Et qui juravit ducere aliquam uxorem, non tenetur ducere si deprehendat eam esse ex alio viro gravidam. Has & istiusmodi conditiones, quarum est perspicua ratio, in omnibus Juramento subintelligi fas est, etsi non

expri-

In juramento semper jus superioris intelligitur exceptum.
 2 Decret. 24. 19.

exprimantur : & rigidus nimis esset juramenti interpret, qui istarum aliquam exclusum iret. Sed si quis exceptiones admiserit magis dubias, & non a verbis juramenti solum sed & ab omni recta ratione alienas, nec jure communi & consensu populorum approbatas : nã is autem temerario fines Juramenti à Deo præstitutos loco moverit, & omni peruriorum generi latam portam aperuerit. Maneat ergo secunda hæc nostra hypothesis, de *stricta Juramenti interpretatione.*

S E C T. XI.

Cujus, ut & superioris *de Juramenti simplicitate*, propterea fusiores institutioni tractationem, (etsi plurima alia meritanti mihi in mentem venerint, scitum non indigna, quæ tamen brevitatis causâ prætermittenda judicavi :) tum quod rerum istarum clarior explicatio facta est mihi his dissolutissimis maximè temporibus admodum necessaria, in quibus viri passim ludunt juramenti ; tum quod utriusque hypotheseos permagnus erit usus, in his quæ Deo volente futuris prælecti-

^a Eysahti dictum; apud Plut. in apophth. lib. de fort. Alex. id tribuit Dionysio tyranno.

E

onibus

onibus à me dicenda sunt. Reliquas absolvam brevius. Hypothesis tertia. *Juramentum non tollit obligationem priorem.* Habet quidem Juramentum ex natura suam vim obligatoriam: sed *constructivam* tantum, non item *destructivam*. Hoc est, potest inducere novam obligationem ubi nulla fuit, vel etiam confirmare eam quæ præfuit: sed non potest tollere eam quam invenit, aut aliam ei repugnantem superinducere. Cujus ratio est; quia per omnem obligationem jus alteri accrescit; quisquis enim obligatur, alteri obligatur: & iniquissimum videtur, ut per merum actum unius lædatur jus alterius sine ipsius consensu. Neque verò intererit quicquam hac in re, fueritne prior illa quam supponimus obligatio, *Naturalis* an *Adquisita*. *Obligatio Naturalis* & necessaria est, qua astringimur ad aliquod officium alteri præstandum, qd. ei debemus ratione personæ nostræ vi legis Naturæ: ut dicitur quibusdam (ut superiore lectione monui) *Obligatio Æquitatis*; quia ex lege naturali, quæ & æquissima est & omnis æquitatis norma, originem ducit. Talis est mutua obligatio, quæ est inter virum & uxorem, inter patrem & filium, inter dominum

dominum & famulum, inter principem & subditos. *Obligatio Acquisita & Voluntaria, quæ & Civilis* (per synecdochen peciei dicitur) & *Iustitia*, quia iustum est ut quod quis voluntate sua fecit eo eneatur; est quâ astringimur ad aliud officium alteri præstandum, quod debemus ex condicito, virtute alicujus voluntarii actus proprii. Talis est illa obligatio, quæ ex promissis, votis, juramentis, fœderibus, aliisque humanis contractibus & conventionibus oritur. Si cui ergo Juramentum suscipiendum deferatur, continens aliquid quod *obligationi* priori, *ve naturali* sive *adquisita* adversatur, si adversetur officio quod parenti debetur aut principi; vel si repugnet ei quod antè licitè juratum fuit, vel promissum, ejusmodi juramentum non potest à quoquâ salvâ conscientia vel præparari, vel præstitum adimpleri. Qui utrumvis fecerit, pejeraverit.

S E C T. XII.

Sequitur *Hypothesis quarta*, quæ est a se evidens, ut sit *Regula juris*, nec probatione indigeat. ^b *Rei impossibilis* p. 1. 185. F. *Nulla est Obligatio*. Extenditur autem ad de diversis,
 E 2. omne reg.

omne genus impossibilitatis, quæ in materia Juramenti potest contingere. Contingit autem rem aliquam esse *impossibilem*; aut per se, aut ex accidente.

* Si stipulor ut id fiat, quod natura fieri non concedit, obligatio non consistit l. 35. F. de verb. oblig. d. ubi conditione jure impleri non potest, nullius in re est stipulatio o. l. 137. f. 6. E. de verb. obligat. - generaliter quod est pactum à jure communi remanet, hoc non oportet l. 7. f. 16. F. de pactis.

Per se autem tripliciter. Primò *impossibilitate Naturæ*: quomodo impossibile est hominem volare, piscem loqui. Secundò, *impossibilitate Facti*: quomodo impossibile est Caium hodie Londini commorantem cras convenire Titium Venetiis. Tertio, *impossibilitate Juris*: quomodo illud dicitur impossibile alicui ad quod non habet potestatem legitimam; de quo etiam illud intelligendum est, quod dici solet, *Id tantum possumus quod jure possumus*. Sic impossibile est Prætorem istius urbis conferre alicui gradum Doctoratus. Si quis aliquod ius aliquo istorum trium generum impossibile se facturum juraret; vanum esse Juramentum, & ab initio nullum; & per consequens non eum omnino obligare non modò ad faciendum quod juravit, sed ne ad conandum quidem. Sed Ratio *Impossibilis ex accidente tantum*, aliquid quantum diversa est ratio. Ut si quis juratus solvere centum infra mensem quod non est per se impossibile, casu aliquo inopino interim impediatur, ut non possit

possit tantam pecuniæ summam tempore præfinito conficere : etsi non obligetur in foro Conscientiæ ad faciendum id quod promisit, sc. ad solvendum totum debitum debito tempore, quod jam editum est ei impossibile ; obligatur amen ad faciendum quod in se est, viz. id solvendum quantum potest, & quàm citò potest. Ratio utriusque est, quia tam in hoc casu sola impossibilitas immediat obligationem ; obligatio tollitur quoad id solum quod est factu impossibile, f quoad reliquum verò manet. Et qui non potest omne quod debet, debet tamen omne quod potest.

*c-tum liber
eris à ju-
ramento.
Gen. 24. 8.
f Vide l 97.
& l. 26. f. 3
F. de verb.
Obligat.*

S E C T. XIII.

Hypothesis Quinta. *Rei illicitæ nulla obligatio.* Est autem *Illicitum*, quicquid est contra aliquod Dei præceptum decalogo, aut contra bonos mores ; quicquid repugnat pietati erga Deum, charitati erga proximum ; quicquid bono publico adversatur, aut paci Ecclesiasticæ, Politicæ, Domesticæ : ut semel dictam, quicquid in se continet aliquam rationem peccati. Huc illa pertinent obligatissima, & *Juramentum non est vinculum*

*g Vide Ca-
nistas 22.
qu. 4.*

culum iniquitatis. In malis promissis rescinde fidem. &c. Ratio est: Quia omne illicitum est contra officium; Obligatio autem omnis est ad officium. Præterea quicquid est illicitum, est aliquo modo a Deo prohibitum, (aut immediatè, aut per consequentiam;) prohibitio autem Dei obligat ad non faciendum id quod prohibitum est, quam obligationem ex tertiâ hypothesis subsequens Juramentum tollere non potest. Imò qui juravit facere id quod sine peccato fieri nequit tantum abest ut obligetur ad id faciendum, ut potius obligetur omnino ad non faciendum. At juratum non ad implere perjurium est, inquit. Imò ver si res sit illicita in quam juratum est, tum pejerasti cum jurasti: non pejeras, cum contrà facis. Et rem illicitam ideo ad implere quia juravisti, nihil aliud est quam perjurio flagitium adjicere vel *Pelion Ossa, & siti ebrietatem*; quàm juramenti vice perjurii potius mensuram implere; quàm in perjurio obduratè sine pœnitentia perseverare.

Dei dicitur
 ὁρκιστὶς
 ἰσχυροῦς.
 Philo.

S E C T. XIV.

Est tamen advertendum circa hanc hypothesin ; multum distare quaestionem hanc, *An hoc vel illud Juramentum sit licitum ?* ab istâ, *An hoc vel illud Juramentum obliget ?* Etsi enim certum est, quod constat præstari non debere, ne jurari quidem debere : potest tamen fieri, & fit sæpissimè, ut quod jurari non debuit debet tamen præstari. Exemplum clarissimum, fædus à Josue cum Gabao-nitis pactam. Discriminis autem ratio hæc est. Ubi Juramentum ideo est illicitum, quia id in quo juratur est res illicita ; ibi utrobique peccatur, & jurando & adimplendo : ut si quis juraret occidere innocentem, & id ipsum faceret, & perjurii reus esset, & homicidii. Et revera tale juramentum nullatenus obligat : quæ ultimæ istius hypothesi ipsissima mens est. Verùm ubi juramentum de re non illicitâ fit aliundè illicitum, ex aliquo externo defectu, & propter aliquam indebitam circumstantiam ; obligare potest jurantem ad implendum quod promisit, nisi appareat aliud impedimentum. In quo casu locum habet

quod vulgo dicitur, *Fieri non debet, factum valet*. Possumus ergo distinguere Juramentum dici posse illicitum duobus modis: vel respectu *rei juratæ*, vel respectu *actus jurandi*. Juramentum illicitum respectu rei juratæ nullatenus obligat: juramentum illicitum respectu actus jurandi obligat, nisi aliunde impediatur. Sed de his hæctenus. Ista sunt ille *ωγλήσεις* sive hypotheses, quas præponendas duxi infecutura tractationi: quibus velut pedamentis & tibicinibus suffulcianur quæ posthac de juramenti vinculo, & ejus vinculi solutione dicturus sum. Quæ quamvis sit materia valde diffusa: ex his tamen duabus præmissis partibus confido tertiæ parti tantum & luminis & roboris accessurum, ut non desperem posse hoc Termino universam de re proposita dissertationem absolvi. Conabor certè (si Deus permiserit) omnem illam *Casuum* varietatem ita compingere & in arcum cogere, ut Quinque Prælectionibus, (quatuor sc. de *Vinculo* juxta totidem *Causarum* genera, & quintâ de ejus vinculi *Solutione*) totam quæ superest partem, si potero, complectar.

Prælectio Tertia.

Continens Casus Sedecim.

SUMMARIUM.

1. 2. *Methodi ratio, & Ordo dicendorum; de Juramenti materia.*
3. *Juramentum de re simpliciter Impossibili.*
4. *Juramentum de re impossibili, & ab initio improbabili.*
5. *Juramentum de re impossibili, sed ab initio probabili.*
6. *Juramentum de re Necessaria.*
7. *Juramentum de re Illicita.*
8. *Juramentum de re simpliciter illicita.*
9. *Juramentum de re illicita ex circumstantia.*
10. *Juramentum de re quæ juranti videtur illicita.*
11. *Juramentum repugnans priori obligationi.*
12. *Juramentum impeditivum alicujus boni.*
13. *Juramentum cedens in incommodum ipsius jurantis.*

14. *Juramentum alteri scandalum præbens.*
15. *Juramentum de re Adiaphora.*
16. *Juramentum de faciendo quod alius voluerit.*
17. 18. *Juramentum de conservandis juri-
bus, & de observandis statutis.*
19. *Supradicta omnia cautè esse intelli-
genda, submonitio.*

S E C T. I.

Immensum jam tandem pelagus in-
gredior: de *dubii Conscientie casibus*,
quod ad Juramenti vinculum attinet, id-
que quoad quatuor Causarum genera,
prout pollicitus sum dicturus. Sed ante-
quam è portu solvam, illud vos adhuc
præmoneo, non me fore de *Methodo*
eorum quæ sunt dicenda nimis sollicitum.
Est quidem *Ordinis* in omni genere stu-
dii & tractationis plurimus & necessarius
usus: quo sine, poterit fortasse quis va-
stâ & assiduâ lectione comparare sibi
variæ eruditionis molem; sed eam con-
fusam & indigestam, nec multum utilem.
Ast illam ex altera parte *Αποτομομασίαν*,
& nimiâ Methodi accurationem, (quam
video

video nonnullos nimis anxie sectari,) ut molestam quandam superstitionem, & non levem studiorum remoram, vitandam semper judicavi. Mihi sat erit; omnia dicenda ad certas classes ita revocare, ut aliqua saltem cognationis vel analogiæ ratio appareat cur id factum sit: parum sollicito, nequis excipiat Juramenti sensum & interpretationem ad *Formalem*, aut effectum aliquem ad *Finalem Causam* non satis concinnè reduci. Cum autem, ubi omnes causæ concurrunt ad effectum producendum, *Materia* imprimis requiratur, ut primum *Subjectum* generationis; proxime *Efficiens* causa, quæ agendo formam producat; tertio *Forma*, quæ in materiam per actionem efficientis introducatur; *Finis* denique, cujus gratia efficiens operatur: nos hunc quasi naturæ ordinem sequuti, à *Materia* ordiemur; hinc ad reliquas suo ordine progrediemur.

S E C T. II.

Materiam Juramenti intelligo rem illam circa quam versatur, & in cujus confirmationem adhibetur Juramentum: sive ea res spectetur ut *Juranda*,
sive

sive ut *Jurata*. Ad rem Jurandam pertinet illa quæstio, *Liceátne* hoc vel illo modo jurare? ad rem Juratam ista, Posito quòd juratum sit, juramentum illud sive licitum sive illicitum *An & quatenus obliget* in conscientia? cum ex facto etiam illicito possit oriri obligatio. Et est hæc quæstio sola instituti nostri propria: Exponam tamen plerunque obiter & *ὡς ἐν παρόδῳ*, saltem ubi eadem fidelia utrumque parietem dealbari posse arbitrabor, quid de illâ etiam quæstione sentiam: maximè cum id & à quibusdam expectari, & plerisque vestrum gratum fore, ab amicis admonitus nuper intellexerim. Est ergo Juramenti Materia, ut tandem rem ipsam aggrediar, aut *Definita* aut *Indefinita*. Quæ certa & definita est, considerari potest, vel quoad suum *Esse Naturale* sive ratione *Existentia*; utrum scilicet res factu possibilis sit, an *Impossibilis*: vel quoad *esse Morale* sive ratione *Qualitatis*; utrum scilicet res sit factu *Necessaria*, *Illicita*, an *Libera*?

SECT. III.

Primum ergo Dubium est, qualis sit Casus 1.
obligatio iuramenti de re impossibili:
Hoc est, Siquis iuraverit id se facturum
quod adimplere non poterit, an & qua-
tenus obligetur? ubi tres potissimum oc-
currunt *Casus*. Primus, ubi res juranda
fuit ab initio & in ipso tempore jurandi
palam & simpliciter impossibilis. Sive
impossibilitate Naturæ: cum res ipsa in se
& nudè considerata, citra respectum ad
circumstantias, implicat apertam con-
tradictionem, aut repugnat naturæ ali-
cuius speciei entium; ut siquis promitte-
ret se asinum docturum literas. Sive
impossibilitate facti: cum res est in po-
tentia (ut loquuntur) remota ad fieri,
hoc est cum nulla est repugnantia ex par-
te naturæ rei ipsius quin ut possit fieri, ta-
men propter defectum in aliqua circum-
stantia, ut (verbi gratia) ob nimiam loci
distantiam, aut præ angustia temporis,
aut à quavis alia causa, illa potentia ita
impeditur ut non possit exire in actum:
ut si Caius hodie Oxonii existens promit-
terer se cras cum Titio unà cœnaturum
Parisiis. Sive denique *impossibilitate fu-
ris*:

ris : cum quis aliquid se recipit facturum quod est ei a Jure prohibitum, & ad quod non habet legitimam potestatem ; ut si Caius non hæres promitteret de Titii defuncti bonis daturum se Julio trientem. Pro responsione ad Dubium in hoc primo Casu, dico breviter ; Juramentum de re simpliciter impossibile, nec licitum esse, nec obligare. *Non est licitum*, quia & iudicio destituitur, & veritate. Quis enim homo, aut sani iudicii sperare, aut bonæ fidei intendere posset id facere, quod ipse sciret fieri non posse? *Nec etiam obligat* ; non modo ad faciendum, sed ne ad conandum quidem. Rei enim impossibilis, in quantum impossibilis, nullam esse obligationem, ante dictum est : Et stultum est conari, quod nequeas efficere.

S E C T. IV.

Casus 2. *Casus secundus* est, Cum res in se non impossibilis, sed tamen ipso tempore juramenti præstiti ita improbabilis visa, ut eam multo verisimilius esset non posse quam posse postea præstari, ex aliquo objecto impedimento evadit tandem impossibilis. Ubi enim ad efficiendum
 ali

aliquod intentū ita necessariò requiritur
 complurium rerum concursus, ut si ex
 multis unum defuerit, reliquas necesse sit
 frustra esse universas; veluti si subtrahe-
 retur horologæ machinæ rotula aut cla-
 vícula quantumvis exigua, inutilis esset
 reliqua compages: fieri vix potest quin ut
 nanis futura sit omnis in eam rem opera
 collocata. Ut si Caius Titium hominem
 novum & obscurum sua opera futuris
 Comitibus consulem creandum reciperet,
 adversus competitores natalibus, gloria,
 virtute, autoritate totius urbis præstan-
 tissimos. Respondeo, tale juramentum
 non esse licitum, nisi disertim additur isti-
 smodi clausula, *Si potero, Quantum in
 me est*, aut alia similis. Si dicas, non opus
 esse addi clausulam, quæ de lege com-
 muni subintelligi debet. Respondeo,
 subintelligi licere ejusmodi clausulas ex
 interpretatione juris, ubi præsumitur
 jurans non potuisse prævidere aliquid
 quod impediret adimpletionem promissi-
 erum ubi id præsumi non potest, sed
 contrarium magis, nempe eum ignorare
 non potuisse multa contingere posse quæ
 impedirent, non concedi de lege com-
 muni tam benignam interpretationem.
obligat tamen hoc genus juramenti:

non

non *ad effectum*, quem supponimus esse impossibilem ; sed *ad conatum*, quamdiu superat spes ulla, quantumvis debilis, rem fieri posse. Imò, quò plures & majores ob jiciuntur difficultates, eò obnixius conandum, & fortioribus animis obnitendum. At postquam palàm desperata est, & constat fieri non posse ; cessat obligatio : ex jam dicto fundamento, quòd nemo teneatur ad impossibile.

S E C T. V.

Casus 3. *Casus tertius* est, Cum jurans ex animi sententia, rem probabilem ratus, & bona fide intendens facere, nec dubitat (Deo volente) quin possit efficere, quod promisit ; postea tamen emergente aliquo insperato casu, qui nullis rationibus humanis aut prævideri potuit aut præcaveri, sentit tandem rem factam esse impossibilem. Ut si Callias Thebis habitans, juratus solvere Socrati Athenis quinque talenta die condicto, pecunias diligenter comparatas, furto, rapina, aut aliquo dolo malo amiserit, aut in via captivus aliò abducatur, ita ut æs alienum debito tempore dissolvere non poterit. Tale iuramentum est licitum :

tiam si non addatur illa clausula, *Si
 otero, &c.* quæ tamen ex communi juris
 interpretatione intelligi censenda est.
 Quæ ex parte, discriminis inter hunc
 casum & eum qui præcessit, hæc mihi
 videtur idonea ratio. Cum juramenti
 nis sit, ut fiat ei cui juratur *promissi
 des*: expedit, ut id omne inter juran-
 tum disertè exprimat, quod videtur
 conducere ad hoc, ut firmior sit apud
 alterum fides nostra; illud verò è contra
 dicatur, quod fidem nostram reddere
 posset suspectiorem. In re utique parum
 probabili, juranti non facilè crederetur,
 ut homini præcipiti, temerario, & ni-
 niùm præfidenti, si nulla adjectâ exce-
 ptione, aut difficultatis significatione,
 eam plenam alex simpliciter se facturum
 ponderet. E contra, addita exceptio,
 ubi nullus appareret periculi metus, su-
 spectum redderet jurantem, quasi nihil
 aliud tam importunâ diligentiam quære-
 retur, quam fidei violandæ *πειρασὶς* quæ-
 lam & *πεινάλιμα*. Obligat autem ju-
 rantem hoc juramenti genus ad faci-
 endum ^a *quantum potest*, siquidem non
 poterit totum: & si grave damnum al-
 teri ex non præstito juramento acciderit,
 ad sarcinendum illud aliqua saltem ex

σύμβολον
 πίσεως.
 Philo.

^a Videtur
 excusatus
 esse à faci-
 endo quod
 juravit,
 licet tene-
 atur facere
 quod in se
 est. Aquin.
 2.2. qu. 89.

urando. Non ergo isti Dubio ulterius
immorabimur.

S E C T. VII.

Dubitum tertium, de Juramento rei
illicitæ. *Rem illicitam* dico, quæ sine
peccato fieri non potest, in quantum
obviat (ut loquuntur) alicui præcepto
divino: quum sit peccatum omne *à* voluntate,
& legi Dei adverſetur. Est autem hoc
genus Juramenti adeo *illicitum*, ut non
solum is peccet qui sic jurat, sed & is
quoque qui alium ad sic jurandum au-
thoritate, consilio, aut alio quocunque
modo impellit inducitive. Sed de im-
pellente fortassis aliàs. Peccat interim
qui sic jurat, sive intendat facere quod
juravit, sive non intendat. Si intendat;
peccat volendo rem illicitam, & sic non
jurat in justitia: Si non intendat, peccat
mentiendo, & sic non jurat in veritate:
sed sive intendat, sive non; certum est
nullatenus obligari. Fit quidem sæpissimè
qui est apud homines divinæ majestatis
contemptus) ut aut iræ impatientiâ, aut
metu periculi, aut spe commodi, aut a-
micorum impulsu; aut verecundiâ quâ-
dam & obsequio, aut aliâ quâvis causâ

inducti plurimi (dum affectibus suis nimium indulgent) ea se facturos Deo adhibito teste confirmant ; quæ ipsi au jam tum certò sciunt esse illicita , au saltem postea cum sunt à pravis affectibus liberiores facilè intelligunt, non possunt à se sine peccato præstari. Et tamen quæ est humani judicii perversitas, peritissimi istiusmodi technarum artificis Sætanæ offuciis & præstigiis effascinati plurimos videas quos nullâ officii conscientiâ ad rectè agendum compulerunt juramenti tamen religione ad prævè agendum^c ita constrictos teneri, ut quocumque malo consilio juratum est ad id ipsum adimplendum pessimo errore se^d putent ex juramenti vinculo obligatos. Atque dictum est jam antè in quinta nostra hypothèsi, & apertis rationibus confirmatum ; nec rei illicitæ quatenus illicitum est ullam esse obligationem, nec reè malam ullam vim accipere à Juramento

^c Sæpè plerique constringunt se jurandi sacramento, ut cum ipsi cognoverint promittendum non fuisse, sacramenti tamen contemplatione faciunt quod sponderunt
Anb. I. de offic. 12.

^d. — Et juravit illicitè, & perseveravit injustè. Veruntamen non voluntate, sed verecundiâ. Nam probro ducitur apud Francigenas juramentum solvere, quamlibet male publicè juratum sit. Bern. ep. 219

S E C T. VIII.

Quod ut rectius intelligatur, & accom-
 nodatiùs ad Casus particulares, cùm
 non sint omnes res illicitæ ejusdem ge-
 neris & gradus: distinctiùs mihi paulo
 hac in re agendum esse sentio. Quic-
 quid ergo illicitum est, aut *ex se* illicitum
 est, aut *ex accidente*: Ex se rursus dupli-
 citer; *primariò*, & *secundariò*. Illud
 dicitur *illicitum ex se primariò*, & ut ita
 dicam in summo gradu, quod est ita
 illicitum ex natura ipsius rei, ut sit uni-
 verso humano generi à Deo prohibitum.
 Sic illicitum est, quicquid est contra sa-
 cram Dei legem duabus Decalogi præ-
 ceptis comprehensam: quicquid aut pi-
 tati in cultu Dei, aut charitati fraternæ
 in operibus justitiæ & misericordiæ ad-
 versatur.

Et de re hoc primo modo illicita, sit *Casus 5.*
primus Casus. Ut si quis juraret se sacri-
 ficaturum Idolis, aut B. Virginis imagi-
 nem adoraturum; quæ sunt *peccata Ad-*
missionis: vel si juraret nunquam se di-
 vinis officiis interfaturum, aut sacras
 conciones auditorum, aut Cœnæ domi-
 nicæ participaturum, aut sanctificaturum

Diem dominicum ; quæ sunt peccata *Omissionis* adversus præcepta *Prime Tabulae*. Aut si quis juraret occidere patrem, natum infantem exponere, ad alteram diis loco & hora convenire, aut cum aliis conjuraret in societatem furti latrocinii, fraudis, aut alterius cujusvis criminis ; quæ sunt peccata *Admissionis* vel si juraret patrem senem & egenum non alere, pauperibus eleemosynam non erogare, depositum non reddere, & quæ sunt peccata *Omissionis* adversus præcepta *Secundæ Tabulae*. In his & istiusmodi rebus simpliciter & univetsim illicitis, ex omnium consensu etiam simpliciter & univetsim obtinet hypothese antedicta, nullam esse posse ex Voto Promisso, Juramento, vel aliunde Obligationem. ^d *Pacta quæ turpem causam continent, non sunt observanda* : inquit JC^{ti}. Imò etsi graviter peccatum fuerit vivendo, paciscendo, jurando, aliâve promittendo rem in genere illicitam multo tamen gravius peccatur^e adimplendo promissum. Quod qui facit, duplicis peccati se reum constituit : unius ejus speciei cujus est factum in se consideratum, puta homicidii aut furti ; alterius, violatæ religionis ex irreverentia

^d Si unus.
ff de pactis

^e Impia est
promissio
quæ scelere
adimpletur
22 qu. 4. c.
in malis.

& abusu Nominis divini, quatenus res mala eius auctoritate quantum in ipso est confirmatur.

SECT. IX.

Secundus Casus est de re *ex se illicita* *Casus 6.*
Secundario: id est, non ex natura ipsius rei omnibus illicita, sed quibusdam tantum pro conditione suarum personarum, prout sunt membra alicuius communitatis, aut in certo aliquo vitæ genere versantur. Illicitum enim est (idq; ex se, non ex accidente tantum) his qui sunt membra alicujus communitatis, quicquid *legibus illius communitatis* repugnat: quod tamen illicitum est ut à Deo prohibitum, non primario, immediate, & in specie; sed secundario, mediate, & in genere, vi illius generalis mandati divini, quod præcipit obedientiam rectoribus in omnibus licitis & honestis. Illicitum item est eodem ferè gradu, & ex eodem fundamento, his qui aliquo munere aut officio funguntur, aut in certo aliquo vitæ statu aut conditione constituti sunt, (quam nostrates vocabulo *ninus proprio* fortassis, sed tamen usu recepto, *particularem Vocationem* appellant)

† Jusjurandum contra vim legum & auctoritatem juris nulli us est momenti.
 l. si quis. ff. de legat. & fidei c.

pellant) quicquid naturæ aut rationi illius muneris sive *vocationis* non est consentaneum. Potest enim id licere Magistratui politico, quod non licet verbi Ministro, aut è contra: itémque mercatori, quod non agricolæ; domino, quod non seruo; conjugii, quod non cælibi; & sic de cæteris. Quibus omnibus Deus in genere legem hanc fixit, ut quisque quod suæ vocationis est fideliter faciat, intrâque fines ejus modestè se contineat. Siquis ergo *mercator Anglicus* juraret lanas, aut alias merces extra regnum Angliæ legè deportari prohibitas Hamburgum mittere; aut si *Magistratus* aliquis juraret se non puniturum furtum aut adulterium; aut *Episcopus vel Presbyter* se nunquam concionaturum, aut Sacramenta administraturum; aut *servus rusticus* se domino jubenti boves jungere vel fruges demetere non parturum; quorum primum illud *legibus regni*, reliqua *conditionibus propria vocationis* adversantur. Essent ista omnia juramenta rei eo quo jam dixi gradu illicita; & ipsa etiam propterea juramenta *illicita*, & ordinariè non obligarent. Dico ordinariè: quia fortassis possunt dari casus, in quibus Juramentum

um quod videtur alicui legi *communi-*
tatis aut *vocationis* adversari, etsi non
 debuerit suscipi, susceptum tamen potest
 obligare. Ut exempli causa, in lege pœ-
 nali disjunctiva. Sit lex civitatis, *Nemo*
civis Prætoris munus, ad id electus, detre-
ctato: qui faxit, centum aureorum mul-
ta esto. Caius civis, quòd se imparem
 putet muneri, aut ut caveat sibi ab aliquo
 quod inde metuit incommodo, jurat se
 nunquam urbana Prætura functurum.
 Eligitur à civibus: jurejurando se tu-
 tetur: ab illis poscitur tamen ad geren-
 dam præturam, posthabito jurejurando.
 In hac specie facti quæritur, In foro con-
 scientiæ quid juris? Respondeo, Debuit
 non jurasse; nullâ præsertim cogente
 necessitate: potuit enim vel injuratus
 recusasse. Juratus tamen videtur obli-
 gari, nec posse sine perjurio poscentibus
 civibus morem gerere: tenetur itaque
 multam solvere, Præturam recusare.
 Intelligi velim præcisè quantum spectat
 ad id de quo nunc agitur, materiam sc.
 juramenti, atque etiam præcisè in quan-
 tum adversatur legi civitatis. Nam re-
 spectu finis, aut alterius causæ, imò re-
 spectu ipsius etiam materiæ quatenus est
 impeditiva majoris boni publici, aut
 ali-

aliunde, potest justa subesse ratio quæ obligationem tollat. *Ordinarie* tamen ut dixi, Juramentum præstitum contra leges *totius Communitatis* aut *proprie vocationis* non obligat. Atque hæc de rebus ex se illicitis dicta sunt.

S E C T. X.

Sequuntur quæ ex se non illicitæ, sunt tamen illicitæ ex accidente. Accidit autem rei licitæ, ut fiat illicita; aut ex errore personæ jurantis, aut ex effectu malo rei juratæ. *Tertius* ergo *Casus* est, cum quis juramento pollicetur se facturum aliquid in se fortassis licitum, quo tamen ipse putat esse illicitum, aut certe veretur ne non sit licitum. Ut si quis ante hæc tempora admittendus ad beneficium (ut vocant) Ecclesiasticum, promississet in publicis sacris observare omnes ritus legibus Ecclesiasticis imperatõs; vestem sc. lineam, crucis signum ad sacrum fontem, ingenuationem in percipiendis symbolis in sacra cæna, & id genus alios; quos ipse tamen ex aliquo levi præjudicio putaret esse superstitiosos & Papisticos. *Quæritur* in hoc casu quæ sit Obligatio? Pro responsione dico

tria. Dico primo, non posse tale juramentum, durante tali errore, sine gravi peccato suscipi. Peccat enim graviter, qui contra conscientiam peccat, etsi erroneam. Judicium enim intellectus cum sit unicuique proxima agendi regula: voluntas, si judicium illud non sequatur, deficiens à regulâ suâ necesse est ut in obliquum feratur. Tritum est illud, *Qui facit contra conscientiam, edificat ad gehennam*. Sanè qui jurat in id quod putat esse illicitum, nihilo minus juraturus esset, si esset revera illicitum: atque ita res illa, ut ut alii licita, est tamen ipsi illicita; sententiam ferente Apostolo, *Rom. 14. 14* Ubi distinguit inter κοινὸν δὲ ἑαυτοῦ, & ἐκείνω κοινόν: & apertè docet, posse id quod non est κοινὸν δὲ ἑαυτοῦ, impurum & illicitum in se, esse tamen ἐκείνω κοινόν, impurum & illicitum homini, τῷ λογίζουμένῳ τι κοινόν εἶναι, nempe illi homini qui æstimat aliquid esse impurum aut illicitum. Dico secundo, tale juramentum non obligare. Ratio manifesta, ex tertia hypothesis: quia juramentum non potest tollere obligationem priorem, nec inducere obligationem aliam ei contrariam. Ast illi juramento quod suscipitur contra dictamen Conscientiæ, præfuit

præfuit alia prior ex illo dictamine orta. Conscientiæ enim dictamen five rectæ five erroneæ semper obligat, saltem ad non faciendum contra eam. Istam autem obligationem Juramentum subsequens remove non potest: quin ipsum potius invalidum fit, & vim obligandi amittit. Dico *tertio*, Si jurans postea melius edoctus errorem suum agnoscat & corrigat; juramentum quod prius non obligabat, exinde incipere de novo obligare. Juramento enim inest obligandi potentia quasi naturalis & inseparabilis; sicut lapidi naturaliter & inseparabiliter inest potentia movendi deorsum: quæ potentia semper nata est exerere vires suas, & prodire in actum, nisi ab aliquo impediente prohibeatur: Quemadmodum ergo lapis, ut moveatur postquam aliquandiu quievit, non indiget nova aliqua potentiâ sibi aliunde indita, sed remoto prohibente statim sua-pte vi deorsum fertur: sic Juramentum, remotâ illa errantis conscientiæ obligatione quæ ipsius vim prius impediabat, sine omni morâ aut alterius rei ope, ex vi sua obligat.

S E C T. XI.

Alii sunt Casus de re illicita ex accidente, ratione mali effectus ipsius rei: quatenus sc. potest esse *impeditiva boni*, aut *causativa* vel saltem (sic enim loquendum est) *occasionativa mali*: Impedi autem bonum supponitur aut Antecedens, aut Futurum. *Quartus ergo Casus 8.* Casus est, ubi res jurata videtur illicita, eò quòd impediat effectum alicujus boni antecedentis; puta Voti, aut Promissi prius facti: ut si is qui voto se prius obstrinxerat ad aliquod opus pietatis aut charitatis, postea juramentum susciperet, quòd impediret adimpletionem prioris voti. Veluti si voto obstrictus dimidiam lucri partem hebdomadatim pauperibus dare; juraret postea totum lucrum in usus belli conferre: vel si Caius pollicitus Titio fundum vendere certo pretio, Julio postea se venditurum juret majori pretio. Hic casus nihil habet difficultatis. Clarè enim responderetur, & fundatur responsio in tertia hypothesis; ejusmodi juramentum nec *licitum* esse, nec *obligatorium*. Quia obligatio illa prior, undecunque contracta, sive ex pacto, sive

sive ex voto, sive ex nuda promissione, sive ex officio mero, valida manet, & ponit obicem omni actui contrario subsequenti.

S E C T. XII.

Casus 9. Quintus Casus est, cum id quod juratur videtur esse *impeditivum alicujus boni futuri*. Ut si quis juraret se nunquam futurum fidejussorem alieni debiti; aut verbi ministrum, cum sit tamen ad illud munus valde idoneus; aut artem utilem quam solus novit nemini communicaturum; & similia. Ratio dubii est, quia minus bonum respectu majoris boni habet quodammodo rationem mali: ergo juramentum etsi aliàs honestum, si sit impeditivum majoris boni videtur esse malum. Solutio dubii in hoc casu non potest aliqua afferri generalis & certa, quæ factis singularibus universim conveniat: quia versatur in comparatione magis & minus boni, quæ plurimum pendet ex circumstantiarum collatione; quæ cum sint infinitæ varietatis, non possunt omnes certis & definitis regulis ita comprehendi; quin ut viri prudentis arbitrio res plurima ex parte

fit permittenda, ut id demum faciat, quod expensis qua licet fide & diligentia utrinque rationibus sibi videbitur tandē pro hic & nunc magis expedire. Interim tamen, quum non sit simpliciter verum (nisi cautē intelligatur) unumquemque semper obligari ad id faciendum quod est melius: pro solutione dubii in hoc casu dici potest, Juramentum non esse illicitum, aut obligandi vim amittere, præcisē ob hoc quod videatur esse impeditivum maioris boni; nisi concurrant aliæ etiam circumstantiæ (ut qualem ferè fit,) quæ illud evincant aut non nocere, aut non obligare. Exemplo res erit illustrior. Caius pharmacum eximia virtutis, aut aliud artificium inigne Titio inventore edoctus, sed ea conditione, ut cum nemine alio, ipso superite & inconsulto, iuret se non communicaturum. Non-communicatio tanti arcani videtur esse contra bonum publicum: & tamen ratio dicitur Caium obligari & teneri bona fide observare quod promisit. Aliàs Titio fieret iniuria, cuius interest arcanum non communicari: quod nec ipsi Caio ab initio, nisi tali interposito iuramento communicatum fuisset.

SECT. XIII.

Restat proximè ut de re agamus *per accidens illicità* ex eo quod videatur esse *causativa*, vel saltem *occasionativa alicujus mali*, idque vel ipsi juranti, vel alteri. *Sextus ergo Casus* est, ubi quod juratur incommodum est ipsi juranti: vel inferendo ei certum *damnum temporale*, vel exponendo eum periculo *temptationis*. Ut si Caius juraret se Titio decoctori mutuò daturum centum aureos: nunquam fortassis recepturus; quod excederet in damnum. Aut si Fabius, petente id uxore jam morti vicinâ, ex qua liberos aliquot sustulisset, ne induceretur eis noverca, juraret ad secundas nuptias se non transiturum; unde se fortassis periculo exponeret *temptationis*. Pro responsione dico *primùm*, istiusmodi promissionem non esse temerè aut sine magna deliberatione faciendam, nec nisi gravi causa subsit: non tamen simpliciter esse illicitam. Etsi enim omnis *mali occasio* sit diligenter vitanda: tamen cum nihil quod non est ex se & alia ratione illicitum, sit necessariò & universaliter *mala occasio*; nec sit aliquid simpliciter & d

Casus 10

via specie illicitum ob hoc solum quòd
 possit esse *occafio mali* : non videtur sim-
 pliciter damnanda omnis istiusmodi
 promissio ; præsertim si juranti quo
 tempore juravit , debitâ adhibitâ dili-
 gentiâ, non appareret alicujus magni in-
 commodi periculum probabile. Dico
secundo , si cedat juramentum in da-
 mnium temporale ipsius jurantis solum,
 citra injuriam tertiæ personæ, jurantem
 obligari etsi cum gravi suo damno , ni is
 cui juratum est velit remittere. Verba
 diserta sunt , *Psalms. 15: נשבע להרע*
וְלֹא יִמְוֶה *juravit in malum, & non mu-*
tabit. Ubi in Hebræo prius verbum præ-
 teriti temporis est (*juravit in malum*)
 posterius futuri (*& non mutabit*) quasi
 liceret, Viri pii officium est, postquam
 juravit proximo suo, quod sine magno
 suo malo præstari nequit, constare tamen
 sibi, & quod promissit ratum esse jubere,
 & (ut est in hoc textu) secundum omne
 quod egressum est ex ore suo facere.
 Dico *tertio*, Juramentum obligare, eti-
 msi videatur exponere periculo tenta-
 tionis, nisi sit aliunde vitiosum. Quia
 id sufficeret tollendæ obligationi, vix
 emaneret quidquam quod posset obli-
 gare: quum ex astu Satanae & corrupti-
 one

one cordis humani nihil sit à mali periculo tam immune, quin ut inde neſti poſſit in perniciem noſtram (niſi nos Dei gratia præſtaret incolumes) laqueus tentationis. Quin potius ex adjutorio divinæ gratiæ poterit iſta obligatio, velut clypeus repellendæ tentationis idoneus, ex adverſim objici : nempe tentationi non cedendum, ſed animoſius obnitendum ; quia juramenti religione teneris, ne id facias ad quod tentaris.

S E C T. XIV.

Casus II

Casus Septimus eſt, ubi id quod iuratur videtur ex eo illicitum, quòd alteri poſſit inde creari *periculum Scandali* ; præbendo ſc. ei ex facto noſtro occaſionem ruinae. Plurima exſtant eaque graviffima in Epiftolis Paulinis de vitando ſcandalo monita : præſertim *Rom. 14.* & *I Cor. 8. & 10.* Et fanè viro verè Chriſtiano ſummoperè cavendum eſt, ut in omni converſatione ſua non propriam tantum conſcientiæ conſulat, ſed & ædificationi alienæ ; nec quærat quòd ſibi utile eſt, ſed quòd multis ; videátque tam quid illis expediat, quam quid ſibi liceat : ne libertatè ſua abutatur in perniciem

niciem fratris. Sed quatenus à rebus licitis abstinendum sit ob scandalum vitandum ; nec paucis expediri potest, neque est præsentis instituti dispicere. Dicendum videtur, quod ad præsens negotium attinet, unius *scandali periculum*, si nulla adsit alia ratio cur res illicita censeatur, non sufficere ad impediendam iuramenti præstiti obligationem ; sicut in præcedente casu de periculo tentationis iam dictum est : quum utriusque periculi videatur esse eadem per omnia ratio.

S E C T. XV.

Emensus iam tandem de Materia *Im-* *Casus 12*
possibili, Necessaria, & Illicitâ præcipuos Casus, ad reliqua Dubia pergo. *Dubium Quartum* est, de Juramento *rei Libera*; hoc est rei neque Necessariæ neque Illicitæ, sed *Mediae & Indifferentis*. Quæ *à diavoela* cum ex duplici causa oritur, sc. *ex voluntate Legislatoris* nec præcipientis nec prohibentis, & *ex levitate Rei*: occurrunt proinde in hac materia duo Casus. *Casus prior* est, cum res nullo aut præcepto aut interdicto divino vel humano legitimo ita determinata est,

quin ut possit quisque pro hic & nunc
secundum exigentiam circumstantiarum
pro suo arbitrio facere vel non facere,
prout ipsi visum fuerit expedire. ὅ θεοῦ
ποιεῖτο — quod vult faciat, non peccat,

1. Cor. 7. 36. Ut si Caius juret se Titio
fundum venditurum aut daturum mutuo
centum. Respondendum breviter, Ju-
rumentum in hoc casu, & licitum esse,
Casus 13 & obligare. *Casus posterior* est, cum res
aut ob sui levitatem indigna est viri pru-
dentis deliberatione, nec cassa nuce inter-
est fecerisne an non feceris; ut levare
festucam de terra, fricare barbam, &c.
aut ob parvitatem materiæ non est mul-
tum æstimabilis; ut dare pomum puero,
aciulam commodare, &c. Juramentum
de re isto sensu adiaphorâ omnino est
illicitum. Arguit enim sancti nominis
Dei aut nimiam irreverentiam, si (ut
ferè fit) ex quodam habitu jurandi longo
usu contracto, imprudenti fortè excide-
rit; aut apertum contemptum, si quis id
sciens prudensque admiserit. Scilicet non
est Deus advocandus testis, nisi ubi di-
gnus vindice nodus inciderit; ubi causa
exigit, non iusta modo sed & gravis.
Et in hoc omnes consentiunt. Ceterum
de Obligatione quid statuendum? video
quidem

quidem pleròsque Casuistas Pontificios in ea esse sententia, juramentum de re exigua & parvi momenti esse suâ naturâ nullum, & non obligare: quia scilicet res levis non est idonea materia Juramenti, & lex non curat de minimis. Sed miror potuisse eos, qui aliàs videri volunt esse tam Lyncei, in re tam apertâ cæcutire: nisi quòd putidæ illi distinctioni *Peccati Mortalis & Venialis*, quo velut fermento totam Theologiae Moralismassam fædè corruperunt, locum relictum cupiant. Sed obligare Juramentum in re vel levissimi momenti constat; *Primò*, quia in re gravi & levi eadem est veritatis & falsitatis ratio. *Secundò*, quia in Assertorio Juramento qui aliter dicit quàm res est, etsi in re levissimâ, pejerat: ergo à simili & in Promissorio, qui aliter facit quàm juravit. *Tertiò*, quia aliter, quantum in se esset, Deum falsæ rei testem faceret. *Quartò*, quia omnis jurans tenetur facere totum quod promittit, quatenus potest & licet: sed dare ouero pomum & possibile est & licitum; ergo tenetur præstare. Non debuit ergo sic jurari: sed ubi juratum est, debet impleri.

S E C T. XVI.

Reliquum est *Dubium Quintum*, ubi juratur in *Materiam Indefinitam & incertam* : & continet tres potissimum Casus. *Primus Casus* est, cum quis se tradit quodammodo in alienam potestatem, promittendo se facturum quicquid ille alter voluerit. Ut si princeps juraret se daturum aulico amico ob præstitum sibi fidele officium quicquid is petierit : aut si servus cujusquam vel amicus juraret se omnia heri jussa vel amici mandata facturum. In isto casu dico *primum*, Juramentum istiusmodi si simpliciter intelligatur ut verba sonant, esse *illicitum*. Injuriam facit Deo, cujus unius servus est omnis homo, quisquis se facit & *servum hominis*, & alienæ temeritatis mancipium. Dico *secundo*, ut licitum esse possit, aliud aliquid necessario subintelligi. Ut exempli gratiâ, Juro me facturum quod voles : subintellige, si rem voles honestam, possibilem, æquam. Atque eatenus, & in eo sensu obligat. Videntur hac quasi solenni formulâ jurasse soliti olim Reges Persarum & Judæorum,

51 Cor. 7.

23.

dæorum, idque indefinitè ad amplio-
 rem magnificentiæ suæ & gratiæ osten-
 tationem; *Pete quod vis, & dabitur* ^h *Esai. 53.*
tibi usque ad dimidium regni. Hac for- ^{6 & 7.2.}
 ma Rex Persarum ^h *Assuerus* Regina ⁱ *3 Reg. 2.*
 conjugii juravit: & cum hæc rem æ- ^{20. & c.}
 quam & necessariam peteret, ille pro
 fide datâ rem fieri iussit. Eadem penè
 formâ cum *Salomon* Reginae matri pro-
 misisset, daturum se ei quicquid pe-
 teret; & ipsa *Adoniæ* nomine rem pe-
 teret quæ *Solomoni*, cui comperta e-
 rat jamdiu hominis ambitio, visa est
 iniquior, *Salomon* non obstante jura-
 mento postulatum matris non fecit.
 Quo facto satis indicavit, non se alia
 mente promississe, quàm si res justa po-
 stula retur: suoque exemplo nos docuit,
 ubi indefinitè in alienam voluntatem
 juratur, subintelligi semper oportere
 hanc conditionem, Si is id voluerit,
 quod ex æqui boni jure ab illo modestè
 expectari, à nobis honestè concedi fas
 est. Suppetit & tertium exemplum
 ejus formæ juramenti, quod narratur ^{α' κ' σα τε}
Math. 14. Herodis sc. Tetrarchæ, qui ^{ὄσοι ἐπ'}
 saltatriculæ ex fratre nepti gratiam fa- ^{α' θ' η' λοις}
 cturus, juravit se ei daturum, quicquid ^{ὄρκος ἀεθ-}
 peteret. Petiit illa rem iniquissimam; ^{τεινετε.}
 hominis ^{Chryf. in}
 hominis ^{Math. hom}
 hominis ^{48.}

hominis innocentis & indemnati amputatum in patinâ caput. Rex fieri iussit *Ἰὰ τὴν ὄρκον καὶ τὴν σωφρανικὴν*. Religiosum sc. & verecundum hominem puduit præsentibus tot convivis non adimplere id nefario licet facinore, ad quod se juramenti sacramento obstrinxerat. Esto hoc nobis exemplum in cautelam; ast illud Salomonis in imitationem. Et meminerimus Juramentum sic indefinitè prolatum ^k cum *sua justa exceptione* tamen esse semper intelligendum; & extendendum ad ea solum quæ non sunt verisimiliter cogitata cum juraretur; non ad ea, quæ tunc cogitata fuissent, non fuisset juratum.

^k *Conditio intelligitur Si æquum sit. l. jus publicum. ff. de pact.*

S E C T XVII.

Casus I *Casus secundus* est, cum à subdito exigitur Juramentum conservandi & tuendi jura, privilegia, prærogativas & præeminencias superioris alicujus potestatis; ut Regis, Civitatis, aut domini alicujus feudi: qualia sunt apud nos juramenta homagii, juramentum Suprematus Regii, & similia. *Licitum* esse hoc genus juramenta nemo non agnoscit.

agnoscit, atque etiam *obligare*: sed ob illorum jurium plerumque incertitudinem, merito dubitari potest, *quatenus obligent*. Dicendum est, obligari subditum indubiè ad conservandum quantum in ipso est omnia jura quæ *νόμος* aut *δίκη*, legibus aut moribus constat esse legitima; id est quæ aut jure scripto definita sunt, aut longo temporis usu & diuturnâ (ut vocant) præscriptione invaluerunt: quatenus sc. si nota sunt, vel etiam posthac moraliter annotescere poterint. Non tamen pariter obligari ad omnia ea observanda quæ sunt dubii aut controversi juris: præsertim cum soleant ferè vi potestate præditi sunt funiculos agrorum extendere, & ultra lapides clientium salire, nec jurium suorum finibus contenti esse. Debet tamen subditus animo esse semper parato, & illa quæ sunt dubia, ubi iusta esse constiterit, agnoscere & tueri.

S E C T. XVIII.

Ultimus Casus est, ubi exigitur Juramentum à membro alicujus communitatis, puta Civitatis, Academiæ, Collegii, aut societatis Mercatorum vel Artificum, *Casus 16*

tificum, ad observanda statuta, privilegia, consuetudines, & libertates illius communis. Quæritur, Qualis est obligatio? Respondeo, *Imprimis*, Juratus obligatur ad omnia statuta *fundamentalia*, quantum in ipso est, simpliciter observanda. *Fundamentalia* autem dico, quæ necessario & proxime tendunt ad conservandum publicum statum, ordinem, & honorem totius corporis sive communis. Sed id *secundò* non semper & necessario ad rigorem literæ; sed prout in more posita sunt & usu communi recepta, & prout approbatâ consuetudine ab aliis observantur. *Tertiò* ad minorum gentium statuta quod attinet, quæ pertinent ad externam tantum formam & decus; vel quæ aut ex conditione materiæ, aut ex forma sanctionis, aut alio probabili indicio vir prudens judicaret non fuisse commissa cum intentione *rigide obligationis*; obligatur ea ordinariè observare sic tamen ut liceat ei quandoque justè de causa sine scrupulo conscientiæ intermittere quod statuto aliquo faciendum præscribitur; modò id fiat citè, sine scandalum aut contemptum. *Quartò* Obligatio extenditur & ad statuta de futu-

Juramentum non debet plus obligare quàm voluerit, aut rationabiliter vel se debuerit obligare ordinatores talis juramenti. Gerson. de ult. spic. lect. 4.

iuro sancienda, modò sint possibilea, iu-
 sta & honesta. *Quintò*, si aliquod sta-
 tutum post iuramentum præstitum abro-
 gatum fuerit, vel in desuetudinem abe-
 rit; obligatio Juramenti quoad illud sta-
 tutum cessat, ita ut non teneatur illud
 ultra observare: nisi juratum fuerit ver-
 bis specialibus in ipsam rem statuto de-
 retam; in eo enim casu sublato statu-
 to manet tamen obligatio. *Sextò*, cum
 statuta Communitatum ferè plurima
 sunt, & multa multis ignota; & difficil-
 mum sit, imò vix possibile omnia &
 singula exactò & examussim observare:
 qui bona fide ita se comparaverit, ut ni-
 hil quod est officii sui lubens præterie-
 rit, debitamque adhibuerit moralem
 diligentiam, ut ea omnia sciret quæ ad
 ipsius officium pertinent; statueritque
 sibi, honori, paci suæ Communitatis,
 quantum humana patitur infirmitas, fi-
 deliter & sine scandalo inservire; hunc
 ergo non dubitarim fidem de statutis ob-
 servandis à se datam bonâ conscientiam
 actenus liberasse, & debitum ad quod
 se obligavit æqui boni lege exsolvisse.
 Quod item & de publicis *Regni legibus*
 intelligendum est.

S E C T. XIX.

Atque hæc de prima Casuum classe dicta sufficiant. Ne quis autem me existimet nimiam propterea jurandi licentiam voluisse permittere, quòd toties dixerim hoc vel illud Juramenti generi *non esse illicitum*: illud necessarium duxi me vos maturè submonere, non id eam mente aut hodie dictum, aut posthac dicendum, quasi cuivis licere putarem pro suo arbitrio cum voluerit sic jurare, quum sciam juramentum rem esse facturam, nec nisi magna cogente necessitate, idque rarissimè & summa cum reverentia adhibendam. Sed id ita ubique intelligendum, non esse juramentum ex illa vel illa causâ simpliciter & de toto genere illicitum. Exempli gratia, cum dixi Juramentum *impeditivum majoris boni* non esse illicitum, vel *Juramentum de re adiaphora* non esse illicitum: sensus fuit, non debere concludi Juramentum aliquod esse simpliciter & de toto genere illicitum, (modò habeat alias omnes debitas condiciones,) ex eo solùm quòd sit *impeditivum majoris boni*, aut ex eo solùm quòd sit *de re adiaphora*.

sive

ve quod eodem recidit, non esse ex hac parte aliquod impedimentum quin ut possit esse licitum, si sit alias necessarium & omni alia ex parte debite conditionatum.

Prælectio Quarta.

Continens Casus Quindecim.

SUMMARIUM.

Juramenti Causa Efficiens, & Propositio dicendorum.

Juramentum puerorum.

Juramentum amentium, & Morionum.

Juramentum hominis Ebrui, aut Irati.

Juramentum ejus qui est sub alterius potestate.

Authoritas deferentis Juramentum.

Fides hosti, heretico, perjuro servanda.

Juramentum an & quatenus obliget jurantis heredes.

10. *Fides data, heredi & successor præstanda.*
11. *Juramentum spontaneum.*
- 12.13. *Juramentum dolo elicitum.*
14. *Juramentum ex metu levi susceptum.*
15. *Juramentum vi & metu extortum.
Latroni pacta pecunia solvenda.*
16. *Solvuntur objecta.*
17. *Pactum cum latrone silentium teneatur?*

S E C T. I.

Absolutis superiore Lectione præcipuis difficultatibus, quæ ad Juramenti *Materiam* propius pertinebant pergendum nunc porro ad ea dubia solvenda quæ ad *Causam* ejus *Efficientem* quoquo modo reduci posse videbuntur. Est autem Juramenti *Causa Efficiens*, quæ ad nostrum institutum attinet, duplex. Altera quam *Agentem* dicimus, cui propriè est effectio: altera, quæ agentem ad operandum impellit, quam *παρρητικὴν* seu *Impulsivam* causam solimus appellare. Agens rursus aut proxima & principalis: aut minùs principalis & ab effectu remotior. Cùm en

ad Juramenti obligationem duas minimum personas concurrere necesse sit, elut terminos istius relationis; personam sc. *Jurantis*, qui fidem suam alteri prejurando confirmat, & personam ejus qui juratur, qui fidem alterius sibi juramento interposito firmari postulat, quem plerique Ciceronem secuti *Deferentem* vocant: utriusque personæ suæ sunt quasi partes in hoc negotio; sed Jurans primæ & potiores, secundæ *Deferentis*. Possunt autem spectari in utroque gente, imprimis *conditio* (sive ut ita dicam idoneitas) *personæ*, deinde & *extensio Obligationis*. Sunt ergo in hoc genere Causæ Efficientis illa dubia primò loco consideranda, quæ oriuntur ex defectu alicujus conditionis requisitæ ex parte *Agentis principalis* ad hoc ut sit idoneus ad suscipiendum juramentum. In quo autem potissimum requiruntur, ut quis ad jurandum idoneus sit: *judicium* & *rationis*, & *legitima potestas*. Oportet enim ad jurandum accedere animo, & deliberato, & ad implendum promissumurato. At neque deliberare potest, qui non est præditus *judicio rationis*: nec stenter aliquid polliceri & cum effectu, qui sub aliena potestate est, & non sui juris.

S E C T. II.

Dubium itaque *Primum* est, Quatenus obligat juramentum ejus, cui deest judicandi facultas? Qui defectus cum possit à variis causis oriri, varii propterea in hoc capite occurrunt casus. *Primus* est de *Pueris*, quoad pervenerint ad usum rationis: quod quâ demum ætate fiat, nec à quoquam definitum est, nec definiri posse puto; quum alii celerius maturæscant, alii tardius. Jura quidem cum civilia Romanorum, tum plerarumque gentium municipalia certos annos constituerunt, ad quos antequam perventum sit, pueri nec ad juramentum assertorium præstandum sunt admittendi, nec cogendi ad promissorium. Qualis est apud nos annus ætatis decimus sextus, quo minor qui sit, nec admittitur testis in judiciis, nec exigitur ab eo Juramentum aliquod fidelitatis: imò omnino Juramento ab eo præstitum est in jure nullum. Obtinent hæc in foro externo cæterum in foro conscientie interno non eadem est ratio. Instituendi quidem sunt à prima pueritia liberi & pupilli à parentibus & tutoribus, ut *juramenti vin*

& religionem, perjuriique gravitatem & debitas ei poenas mature intelligāt, & serio expendāt: quò diligentius sibi caveant ne se temerè tam fædo crimine polluant, sed à prava jurandi consuetudine discant ab initio abstinere linguam suam. Vix enim cogitari potest, quis possit esse *puerilis juramenti* necessarius & legitimus usus, tum ob judicandi imperitiam, tum ob illud quoque quòd sub potestate aliena sunt: nisi fortè à parentibus in quorum potestate sunt pro jure suo ad aliquod mandatum suum fideliter exequendum exigatur. Quemadmodum *Anni-*

v. Liv. l. 23.

balem fama est novem fermè annorum puerum à patre Amilcare inter sacrificandum aris admotum, & jurejurando adactum, ut Romani nominis perpetuus hostis esset. Sed heu, proh pudor! ex collapsa dudum ubique apud homines Christianos disciplinâ domesticâ, audias passim in vicis & in triviis pariter pueros atque puellas, ubi vix dum articulatè loqui didicerint, sacrum & verendum Dei nomen ore prophano & intrepidè & impunè temerantes: cujus vitii teterrimum ætorem, quo pueruli velut recentes tæta penitus imbuti sunt, vix tandem senes acti deponunt. Sed nolo me aliorum

H.

rapiat

rapiat doloris & indignationis æstus :
 redeo protenus ad rem. Dico ergo *juramentum puerorum*, antequam pervenerint
 ad annos (ut nostri loquuntur) discreti-
 onis, vel sint doli capaces, ob defectum
 judicii, *nec licitum esse, nec obligare*. At
 quamprimum sunt doli capaces, ut possunt
 sint quæ sit juramenti natura & vis, et si
 tenuiter, aliquatenus tamen intelligere;
 quod ordinariè & ut plurimum contingit
 completo jam ferè primo ætatis septen-
 nio, in multis etiam maturius, aut quæ
 sunt præcocioris ingenii, aut in quibus
 malitia supplet ætatem : *juramentum*
puerile, etsi sit (nisi fortasse excipi debeat
 is unicus casus, si à parente exigatur,
 aliàs penitus illicitum; præstitum tamen
 obligat, nisi aliunde impediatur. Ratio
 est, quia actus ex sua natura obligatorius
 qualis est ille jurandi actus, processit ab
 animo judicandi facultate aliquatenus
 prædito.

S E C T. III.

Casus
 18. & 19.

Secundus Casus est de amentibus &
 furiosis : & *Tertius* itidem de stultis &
 morionibus. Quorum utriusque generis
 hominum familiare vitium est; ex ore
 im-

impuro etiam incogitantes juramenta
 importunè eructare. Quod etsi est illis
 à nobis condonandum ; & fortassis à
 Deo qui summè misericors est, nec mes-
 em expectat ubi sementem non fecit,
 non imputabitur eis in peccatum, quia
 ex invincibili mentis errore promanat :
 certum tamen est, quod de omni jura-
 mento pronunciavit Servator, *ἐν τῷ πρῶ-
 τῳ εὐαγγ.* ex instigatione Diaboli &
 communi pravitate cordis humani pro-
 venire, quâ sumus omnes Adæ filii in-
 exiles ad bonum, ad omne mali genus
 erei. De ejusmodi Juramentis, vana
 quaestio est, & nulli usui, Sintne licita an
 illicita? quia expansio rei licitæ & illi-
 citæ ad eos tantum pertinet, qui possunt
 aliquatenus judicare de rebus actis aut
 gendis, utrum sint suæ Regulæ (id est
 Regi Dei & rectæ rationi) conformia
 vel non. Qua facultate cum destitu-
 untur qui sunt impotes mentis, frustra
 illis legem dixeris. Næ is cum ratione
 sua vel magis insanit, qui ab insano rati-
 onem factorum exposcit. Interim con-
 tractat ejusmodi juramenta, in quantum sunt
 contractus amentium, nullatenus obligare.
 Quod si quis aliàs furiosus & amens, lu-
 cidis tamen animi intervallis per certa

Mat. 5. 37.

tempora ita fruatur, ut sit per illa intervalla mentis suæ compos: juramenta ab illo tunc præstita non minùs obligant ad sui impletionem, quandiu contigerit eum recto rationis usu frui, quàm si ab homine sanæ & sedatæ mentis præstita fuissent.

S E C T. IV.

Casus 20 & 21. *Casus Quartus & Quintus* sunt de obligatione Juramenti, quo quis aut *ebrius pollicetur* aut *iratus minatur* se aliquid facturum, quod sobrius & pacatus fieri nollet. Ratio dubitandi est quòd cum ad hoc ut juramentum aliquod obliget, requiratur aliquo saltem animi deliberati judicium: *ebrietas & iracundia*, quarum utraque elementia quædam brevis, sic judicium perturbant, & rationis usum tollunt pro tempore, ut quoad alter crapulam edormierit, alteri nonnihil deferbuerit æstus, autis animi dolor, neuter sanè a furioso multum distare videatur. Caterum de istiusmodi Juramenti illud imprimè certum est, neutrum genus excusari posse à peccato: sed utrum ebrietas aut iracundia impetus peccatum quod est in illo jurandi actu aggravet an extenuet potius

non satis inter omnes convenit; neque profectò videtur isti problemati una affirmatione simpliciter & sufficienter responderi posse, cum judicium hac in parte pendeat plurimum ex circumstantiis. Sed utcunque, est ea quæstio non hujus instituti. Evincit ratio dubitationis expedire, ne quis aut ebrius aut iratus quidquam omnino juret: quia in illa mentis intemperie non potest jurare *in judicio*; sed necesse est ut id tenebrè effutiat quicquid demum id sit, quod suaserint (quæ *nil moderabile suaserunt*) vinum & dolor, quòdque sanus & innocuus indictum injuratùmque magno remptum cuperet. Sed tamen de Obligatione distinguendum est. Nam primò, ut res illicita est in quam juravit, aut licita & honesta. Si *illicita* fuerit (ut plerunq; fit in his præsertim juramentis quæ iratis nimia vindictæ cupiditate obsecatis ex animo quodam impetu exciunt) manifestum est non obligare: ei enim illicitæ nullam esse obligationem antè demonstratum est satis. Idcirco & prudenter ab Abigaile admonitus est, & monenti piè obsecutus est David, postquam indignâ hominis irati contumeliâ paulò commotior, in

1 Sam. 25.

interneciosem Nabalis & universæ domus ejus jurasset : cum posthabito jurejurando manum abstinuit à sanguine. Quod si res jurata sit *licita*, ut sæpe sunt ea quæ ebrui magnificè pollicentur ; tum dispiciendum est *secundo*, qualis quantisque fuerit ebrietatis excessus : num in eo gradu ut impediret tantum aut perturbaret usum rationis, an in eo ut ipsam mentem penitus auferret, hominemque summotâ ratione quasi in bestiam aut feram converteret. Rationis usu penitus sublato, qui juravit tenetur ubi ad sanam mentem redierit, & ebrietatis & temerarii etiam juramenti seriam agere poenitentiam : non tamen obligatur ad faciendum quod se facturum juravit ; quia quo tempore juravit, non habuit eum usum rationis qui necessarius esset ad judicandum de rebus agendis cum aliqua animi deliberatione. At rationis usu præpedito tantum, non autem ita sublato, quin ut posset quantumvis ebrui de rebus agendis aliquo modo judicare & statuere, videtur etiam aliquo modo obligari ad juramentum aliqua saltem ex parte adimplendum, si fieri possit sine suo admodum gravi incommodo ; tum ratione antecedentis deliberationis a

obligandum sufficientis, tum in aliquam temeritatis suæ pœnam, ut discat in posterum sapere & sobriam vitam agere, ne id in se temerè admittat ebrius, quod eum sobrium ringat. Sed si adimpletio promissi cedat juranti in grave damnum aut incommodum; ut si quis ebrius juraret fundum unde familiam alit venditurum vili pretio: videtur non obligari. Ob eam sc. rationem, quòd vix ullum potest esse certius indicium emotæ sede iua mentis, quàm cum quis vino saucius d se facturum magnificè pollicetur, quod est cum suo magno malo conunctum. Quum ergo animus interjurandum non fuit plenè liber; propterea nec erit obligatio plena. Is itaque fortassis in hoc casu erit rei non bonæ exitus non pessimus, si utraque pars, jurans sc. & is cui juratur, iuri boni & prudentis arbitrio remotam permittat: qui statuatur scilicet ex circumstantiis, quotam partem part jurantem ejus quod promisit, in ebrietatis & ex ebrietate temeritatis pœnam persolvere.

S E C T. V.

Dubium Secundum est, de Juramento ejus qui *non est sui juris*, sed sub potestate alterius: ut si filius-familias aut pupillus qui sunt sub potestate parentum & tutorum, vel servus qui est in domini potestate, vel uxor sub mariti potestate, vel subditus alicujus principis, vel miles sub imperio ducis, vel alius quivis qui alterius potestati ita subjicitur ut non sit plenarie sui juris, juramentum aliquod præstet sine permisso superiorum: quaeritur an & quatenus valeat ejusmodi juramentum? Respondeo. Non licet ei qui alterius potestati subest, de his rebus in quibus subest, aliquid jurando statuere sine consensu sui superioris: vel expresso si commode haberi potest; vel saltem tacito; id est, ubi jurans potest verisimiliter præsumere superiorem, si consuleretur, non contradicturum. Si secum fecerit, peccat jurando: nec obligatur ad faciendum quod juravit; imò obligatur ad non faciendum, nisi accedat superioris, ubi rem rescierit, licentia. Id quod fusè explicatum est à Mose toto hoc capite, in casu *voti* vel *juramenti* (nam

nam quantum ad vim obligandi ex hoc pso versu videtur esse eadem utriusque ratio) à *virgine* præstiti dum est in domo patris sui, vel à *muliere* in domo mariti sui. Summa est, Votum virginis, si pater resciverit nec contradixerit, ratum esse; quia tacendo consensisse videtur: si contradixerit, irritum. Quod idem per analogiam de aliis omnibus statuendum est, qui alienæ potestati subsunt, quatenus subsunt; Ut ex antedictis manifestum est, his duabus rationibus. *Primo*, quia injuriam alteri facit, qui quasi in re suo statuit de iis quæ sunt juris alieni: nemo autem tenetur alteri injuriam facere, ex quinta nostra hypothese, cum nulla sit rei illicitæ obligatio. *Secundo*, tenetur quisque ex officio superiori in his quibus superior est subjici, atque ipsius voluntati parere: quam obligationem ex tertiâ nostrâ hypothese subsequens juramentum tollere non potest. Proinde omninò dicendum est, Juramentum ejus qui sub alterius potestate est, absque ipsius consensu nec *licitum* esse, nec *obligatorium*.

SECT. VI.

Quod tamen non est ita absolute intelligendum, quin ut *duplicem* admittat *exceptionem* : quorum altera *personam* respicit *jurantis*, altera *consensum superioris*. Quod ad jurantem attinet, sciendum est vix quenquam qui gaudet usu rationis, ita plenè sub alterius esse potestate, quin ut sit quantum ad aliqua factum sui juris. Et de his ita licet unicuique statueret pro suo arbitrio, etiam inconsulto superiore, ut possit aliquo actu suo sine ejus licentia inducere sibi obligationem. Non debet Caii servus Titio operam suam locare, aut herilium bonorum partem aliquam ei donare vel commodare, sine consensu ipsius Caii : quia in his quæ ad obsequium præstandum, ac disponendum de bonis, vel ad quamcunque familiæ administrationem spectant, habet pater-familias merum imperium. Potest tamen Caii servus de ^a *peculio* suo, vel Caii filius de *peculio* (quod vocant) *castrensi* vel *quasi castrensi*, aliquid Titio donare vel promittere, Caio inconsulto ; & si promissionem juramento firmaverint, tenentur

^a *Servus quod juravit servetur, si peculii administrationem habuit.*

l. 20. ff. de Jurejur.

nentur vel eo invito promissis stare : quia
 habet uterque peculii sui liberam pote-
 statem & dispositionem, éstque quoad
 hoc sui juris. *Secundo*, quod ad *consen-
 sum superioris* attinet, sciendum ad rati-
 onationem juramenti à subdito præ-
 titi, non necessariò requiri consensum
 præcedaneum expressum, sed sufficere
consensum tacitum, sive antecedentem
 sive subsequentem. *Consensum tacitum
 antecedentem* intelligo, cum ex rei æqui-
 tate vel levitate, vel aliâ probabili causâ
 verisimiliter præsumi potest, superiorem
 facto consensurum, vel saltem non con-
 tradicturum, si consuleretur. Ut si Caio
 absente vel inconsulto, uxor ejus pau-
 perem nudum tritâ veste donaret, aut
 stipem mendico erogaret : aut filius ejus
 vel servus Titio vicino petenti bovem,
 aut plaustrum, aut aliud quid rusticæ
 domesticæve suppellectilis utendum com-
 modaret ; aut ad ædes extruendas, fru-
 ges comportandas, aut aliud opus ne-
 cessarium perficiendum operam ei suam
 collocaret. *Consensum tacitum subse-
 quentem* intelligo, cum superior cujus
 in potestate est quamlibet promissionem
 à subdito temere factam, si sibi commo-
 dum visum fuerit, rescindere ; postquam
 pro-

promissum rescivit, non statim & palam contradicit, nec ullo certo indicio prodit quod hactenus factum est ita sibi improbari, ut impleri porro nolit. Juxta id quod à Mose perscriptum est hujus capitis versibus sexto, octavo, aliisque: ubi ad irritandum à patre vel marito filiae conjugisve votum, requiritur dissensus sui & *aperta & matura* significatio. Nec enim satis est patri ad irritandum (sic in scholis loquuntur) filiae votum, dixisse id sibi displicere: sed oportet ut apertè contradicat, *ἐὰν ἀνανδίων ἀνανδίσῃ, v. 6. & 9. ἐὰν περαιῶν πεείλῃ, v. 13. & 16.* si renuendo renuat, & tollendo tollat. Quasi diceret, oportet ut facto constanter abnuat, & interposita omni auctoritate sua prohibeat quod promissum est fieri. Requiritur etiam ut id statim fiat, *ἢ ἂν ἡμέρα ἀκέσῃ, v. 6, 8, 9, 13, 15.* quo primùm die aliquid ea de re inaudiverit. Quasi diceret, si dissensum suum vel uno die dissimulet, votum in perpetuum stabilivit.: qui enim serò se nolle significat, putandus est aliquandiu voluisse.

S E C T. VII.

Post considerationem personæ *Jurantis*, ut Agentis principalis; consideranda proxime venit persona *Deferentis juramentum*, sive ejus cui juratur, cujus post osum jurantem sunt hac in re partes secundæ. De qua est *dubium Tertium*; ubi duo occurrunt Casus: prout ejus spectari potest vel *Authoritas*, vel *Fides*. *Casus ergo primus* est; ubi de ejus auctoritate ambigetur qui exigit a nobis juramentum. Si enim sit *legitimus superior*, atque ita à nobis agnoscat, neque aliud a nobis Juramentum exigit quam quod est lege sancitum, aut diuturna & approbata consuetudine stabilitum: nemini potest esse dubium ejusmodi juramentum & licite præstari posse, & debere fideliter adimpleri. Ast ubi videtur is qui juramentum exigit, nulli suo jure facere, sed jus & potestatem sibi indebitam usurpare: dubitari potest non immerito, liceatne jusjurandum ab eo sic delatum suscipere; & susceperimus, an & quatenus obligemur. Dicendum *primò*, debere hominem pium & fortem juramenta omnia ab

Casus 23

ab eo qui non habet legitimam potestatem imposita, quantum in ipso est omnino declinare. Non modò quia foelenne est τοῖς ἡγετοῖς ἀδικεῖν ad iniquum promittenda eos in quos tyrannidem exercent compellere : sed etiam qui tenetur quisque jus suum libertatemque pro virili tueri ; nec se facillè alienæ tyrannidi in servitutem tradere. At *secundo*, si præter imperium vis insuper adhibeatur, cui resistere non poterit, in ut nullus jam sit sine summo discrimine recusandi locus : dicendum posse virum piæ pietatis tale juramentum ob vitandum grave incommodum in semittere sed ægrè tamen & gravatè & cum aliqua reluctantis animi significatione : dummodo tamen ipsa juramenti verba (quod in hoc genere rarissimum est) nihil contineant aut ex se illicitum, aut legibus publicis contrarium, aut juri aliqujus tertiæ personæ derogatorium : Aliàs recusare debere, etiam cum vitæ discrimine, & ultima quæque pati potest, quàm inhonesto vinculo obligare caput. Dicendum *tertiò*, qui juramentum susceperit à persona justam auctoritatem non habente delatam ; sed nulla alia e parte vitiosam, omnino teneri ad implendum quod juravit.

SECT. VIII.

Casus secundus est, si sit is cui jurandum est Infidelis, vel Hæreticus, vel qui nobiscum antea egit non bona fide; Dico primo, licitum esse homini infideli aut hæretico aut perjuro fidem dare. factū id ab *Isaaco & Iacobo* Patriarchis; tēque ^a a *Iosue* & primoribus populi israelitici: qui fædera cum Allophylis & infidelibus pepigerunt, fidemq; mutuam gratis ultro citroq; solennibus juramentis confirmarunt. Dico secundo, fidem his datam esse omnino servandam. Solent nostri Pontificis objectare, quòd docent *fidem cum hereticis non esse servandam*: in quo fieri sibi clamant summam injuriam nostri sæculi ^b *Iesuite*. Pudet ^c eos in tam clara luce dogma tam alienū ab omni sanā ratione, tam humanæ societati perniciosum, palam profiteri. Sed enim evicerunt nostri, idque ^c *pro-* *atistabulis*, defendi illam conclusionem nonnullis ejus Ecclesiæ doctoribus, sine ulla librorum aut prohibitione, aut expurgatione. Sed ut omnes verbo tenus negarent, illud saltem constat, si de orū hac in re sententia aut ex doctrinæ

Casus 24

^a Gen. 26.

28

Gen 31.

44. & c.

Jos. 9. 15

19

^b Becan. 5

Manual. 15

^c Nullo,

modo

fides ser-

vanda. be-

reticis, eti-

am jura-

mento fir-

mata. Si-

manca.

suæ

suæ principiis, aut ex factis factorum
 que ratione, prout à suarum partium
 nec suspectæ fidei historicis narrantur
 judicare licet non esse cur sibi calumniam
 à nostris fieri tam fidenter clamitent
 Interim sententiam illam dum nolunt
 videri suam, aut falsam aut impiam tacito
 agnoscunt. Increpant aliquoties Pro-
 phetæ Reges Judæ, & præ ceteris *Eze-
 kiel* toto ferè capite decimo septimo
 quòd fidem Babyloniæ regibus juratam
 non servassent. Locus est insignis, & quem
 memini alicubi *Chrysostrorum* & fusè &
 pulchrè admodum explicare. Quin &
 Gentilium historiis nobilitata est *Regu-
 li*, aliorumque hac in parte fides: quæ
 & *hostibus* & *Pœnis* (perfidissimæ genti
 quod jurejurando intercedente prom-
 ferant, vel cum certo capitis periculo
 censuerunt oportere præstari. *Regulum*
 hoc elogio ornât *Silius*, compellans e-
 um quasi per apostrophem

Qui longum semper famâ gliscente pe-
evum,

Infidis servasse fidem memorabere Pœ-
nis.

Objicies fortasse vulgaria illa, *Falleri*
fallentem pro fraude non habendum, &

cum Cretenſibus Cretizandum. Quibus
 addi poſſunt quæ adducuntur à Grotio 2. de jure
 duo illa; alterum Bruti dictum ex Ap- bell. 13.
 piano ἔδεν πῶς ἔστι Πρωτοῦτος ὄψος τυραν-
 νος ἔδ' ἐνοερον, *cum tyranno nulla Roma-*
nis fides eſt aut juramenti religio: al-
 terum è veteri Tragico, *Fregiſti fidem,*
 inquit ille quidam; reſpondet alter,
Quam neque dedi neque do infideli cui-
quam. Reſpondeo, iſta è communi vi-
 ta ſumpta oſtendere magis quid facere
 ſoleat vulgus hominum, quàm quid fieri
 debeat. Vel ſi ſint pro veris admitten-
 da, ibi ſolum probari, ubi juratum eſt
 ſub conditione: vel expreſſâ, ut ſi di-
 cam, *furo me daturum tibi centum, ſi tu*
nibi fundum pignori datum intra men-
ſem redemeris; vel ſaltem tacitâ, ut
 cum duo homines mutuis juramenti ſe
 obligant ad mutua promiſſa præſtan-
 la per reſpectum mutuum. Exempli
 gratia, Si Chremes herus juraret Sofiæ
 ſervo ſe daturum ei annuatim decem au-
 eos, Sofia viciffim Chremeti juraret ſe
 ſi ſervituum octo annis: qui horum
 alterviſ promiſſam fidem prior violaret,
 alterum fidei religione protenus libera-
 et. At ſi duo homines mutuo ſe obli-
 gent promiſſis diverſi generis, aut non
 eodem

^a Fruſtrâ
 quis fidem
 poſtulat
 ſibi ſervari
 ab eo, cui
 fidem à ſe
 præſtitam
 ſervare re-
 cuſat.
 Reg. juriſ
 in ſexto

eodem tempore, aut aliàs *citra mutuum respectum*: violata ab uno fides non liberat alterum obligatione; sed uterque tenetur id servare quod ipse juravit, etiam si alter quod suarum erat partium non effecerit. Exempli gratiâ: Rex aliquis simpliciter & *citra respectum* ad fidelitatem subditorum jurat se regnum administraturum justè & secundum leges: Subditi alio tempore simpliciter & *citra respectum* ad Principis officium jurant se ei debitam fidelitatem & obedientiam præstituros. Utrique obligantur quod sui est officii fideliter facere, etsi defecerit altera pars à suo officio: ita ut neque Rex solutus sit suo juramento, si subditi debitum obsequium non præstiterint; nec Subditi suo, si Rex à justitiæ tramite deflexerit.

S E C T. IX.

Hactenus *de conditione* utriusque *personæ Agentis*: Jurantis sc. ut principalis & Juramentum deferentis, ut minus principalis. *Dubium Quartum* sequitur, *de Extensione obligationis* respectu utriusque personæ: ubi duo occurrunt Casus. *Prior casus* respicit personam Jurantis

An & quatenus Juramentum obliget Jurantis hæredes & successores? Exempli gratiâ, Caius empto Titii fundo jurat simpliciter se soluturum ei intra sex menses centum libras: Interea temporis moritur Caius: quæritur an vi juramenti à Caio præstiti teneatur Caii hæres solvere promissas pecunias? Respondetur, teneri quidem Caii hæredem ad solvendum, ratione rei quæ causam dedit juramento, in quantum fruitur commodo illius fundi pro quo promissæ sunt pecuniæ: hæres enim de jure tenetur solvere justa debita defuncti in cujus bona succedit, & æquissimum est ut hæreditas transeat cum onere suo. Non tamen tenetur hæres vi juramenti à defuncto præstiti: ita ut si non solverit, injustus tantum sit, non item perjurus. Cujus ratio est; quia Juramentum est *vinculum personale*, & inducit obligationem spirituales tantum in conscientiæ foro interiori, non autem civilem sive temporalem in foro externo. At in personalibus nemo ligatur sine proprio consensu. Si dicatur Caium per actum suum personalem obligare posse se & hæredes suos ad aliquid faciendum, ut quotidie fieri videmus in syngraphis obligatoris: ergo videri à

pari posse eum & sacramento obligare hæredes ; præsertim si expressis verbis dicat se jurare pro se & hæredibus suis. Respondeo non esse parem utrobique rationem. Quia *Obligationem personalem* quæ est in conscientia necesse est esse personalem ; sicut est sua cuique conscientia propria, & quæ non possit transire in aliam personam : ast *obligatio temporalis* sequitur rem temporalem ; quæ, cum possit transire ad aliam personam, potest consequenter alteri personæ obligationem inducere. Tenetur ergo hæres ex æquitate rei, non vi juramenti.

S E C T. X.

Casus 26 *Casus posterior* respicit personam ejus cui juratur : An qui juravit aliquid alicui facturum, eo defuncto obligetur id facere *hæredi ejus vel successori* ? Respondeo, ordinariè obligari. Certum est jurantem obligari, si expresserit id se facturum ipsi aut hæredi. Obligari etiam censendus est, etsi non sit expressum, ubi juramentum suscipitur ratione alicujus *dignitatis* : quia dignitas non variatur ex varietate personarum. Unde si quis Subditus aut Miles juret fidelitatem

tem Regi, vel Imperatori exercitus; censetur juramentum factum etiam quoad successores in eadem dignitate. Idem dicendum est in materia *debiti*, & plerisque aliis rebus, in quibus ratio aliqua *officii* aut *contractus* causam præbuit juramento. Si quæras, unde fiat ut Juramenti vinculum, cum sit personale ex parte jurantis, non sit etiam personale ex parte eius cui juratur, sed transeat ad hæredes & successores: sive quod idem est, quare potest quis se obligare *alicui & successoribus ejus*, etsi successores in juramento non exprimantur; non potest autem obligare *se & successores suos*, etsi disertè exprimantur: Respondeo, discriminis rationem in hoc positam esse, quod in altero casu agatur de obligatione *propria*, in altero de obligatione *alienâ*. Obligare potest quis seipsum spiritualiter prout ipse voluerit & intenderit; & proinde potest per actum proprium obligare se tam successoribus alterius, quam personæ ipsius: at non potest quis alteri inducere obligationem, nisi ipse quoque voluerit; & proinde non potest actu suo obligare spiritualiter nisi seipsum tantum. Quod autem dixi in responsione ad dubium in hoc casu

jurantem ordinariè obligari : id propterea dixi, quia fieri potest ut interdum non obligetur. Nam cum de jurantis intentione, ex natura rei & materiae subjectae praecipuè judicari debeat : ubi ex natura rei promissae & aliis circumstantiis verisimiliter praesumi potest jurantem intendisse promissionem tantum personalem ei cui juravit, & non successoribus ejus ; obligatio juramenti non transit ad successores.

S E C T. XI.

Casus 27 Sed de *Causis Agentibus* haec dicta sufficiant : ad *Impulsivas* transeo. Quae partim internae sunt, partim externae. *Internas* dico, cum quis ex mero motu propriae voluntatis sine alterius impulsu, sponte se ad jurandum offert : vel ex impetu quodam irae, amoris, alteriusve perturbati animi passionis ; vel etiam ex solâ peccandi libidine, & impia quadam jurandi consuetudine, inter loquendum temerè & sine judicio juramenta subinde spargit. Quod vitium, ob peccati cum gravitatem tum frequentiam, optarim ut in sacris concionibus & saepius & vehementius reprehenderetur ; quod video suis temporibus à sanctissimo viro Johanne Chrysofostomo diligenter & acerrime

acerrimè factum : ne justissimo Dei iudicio , propter iuramenta terra lugeat, & Dominus juret in ira sua, non se habiturum innoxios, qui verendum ipsius nomen ita contemptui habent, ut non vereantur sine necessitate sacrosanctam Dei majestatem testem & arbitrum adducere. Sed de toto isto iuramentorum genere non est quod multa dicam. Omnino prohibitum est omne iuramentum spontaneum, nisi causa sublit gravis & necessaria. Audire est operæ pretium, quid de se. ^c Augustinus, *Juro*, inquit, *sed quantum mihi videtur magna necessitate compulsus, cum videro non mihi credi nisi faciam, & ei qui mihi non credit non expedire quod non credit.* Quasi diceret, Tunc solum jurandum est, cum expedit ut nobis credatur, & injuratis non crederetur. Et in hoc casu (in quo solumlicitum est) iuramentum ultro præstitum vel maximè obligat : cum nullum vinculum arctius obliget, quam quod sponte susceptum est.

^c Serm. 28.
de verb.
Apost.

SECT. XII.

His itaque missis pergo ad causas immulsiyas externas : quæ duæ sunt potissimum,

Casus 28 *mum, Dolus & Vis. Dubium ergo Quintum* est, de obligatione Juramenti, quod dolo & astu elicitum est: id est, cum quis alieno verbo vel facto in errorem inductus, jurat se aliquid facturum, quod nisi ab alio deceptus non fuisset juraturus. Cujus rei illustre habemus exemplum de ^d *Josue & principibus* populi Israelitici: qui à Gibeonitis simulantibus se peregrinos esse, qui è longinqua regione venissent ut fœderis conjunctionem cum populo Dei quærerent, decepti admiserunt eos in fœdus, pacemque illis interposito jurejurando dederunt. Qui tamen postquam se deceptos senserunt, non ausi sunt rescindere juramentum, cujus religione se obstrictos sciebant, sed vitam ipsis & pacem prout pacti essent concesserunt: rationem tantum inierunt (impositâ eis conditione, ut ad vilissima quæque ministeria adhiberentur,) quâ Gibeonitæ & præsentis doli pœnas aliquas darent, & in officio continerentur, nequâ Israelitis in posterum nocere possent. De quo facto sic ^e Ambrosius, *Josue pacem quam dederat revocandam non censuit, quia firmata erat sacramenti religione, ne dum alienam perfidiam arguit, suam fidem solveret.* Quo uno exemplo

^e lib. 1. de offic. 12.

templo satis constat juramentum dolo
 elicitum habere vim obligandi. Et ne
 quis existimet Josue cum suis fuisse hac
 re plus æquo supersticiosos: non ipsi
 solum populo qui Gibeonitas putabat
 urejurando non obstante occidendos
 esse, restiterunt, hac redditâ consilii sui
 ratione, ^f *Juravimus eis in nomine Dei* ^f Jos. 9. 19.
Israel, & ideo non possumus eos contingere:
 ed & Deus ipse duplici postea signo rem
 comprobavit. Altero, dum depugnanti
 Josue pro Gibeonitis adversus conjura-
 tos in eorum perniciem Reges & victo- ^s Jos. 10. 8.
riam insignem, edito etiam illustri mi-
 raculo, concessit. Altero, cum post
 septem annos ^h *Saul regis in-* ^h 2 Sam. 21.
fractura pacti cum Gibeonitis fæderis vio-
 latio triennii fame publicâ vindicata,
 septemque è liberis ejus publico suspen-
 sio ex Dei ipsius mandato tandem ex-
 iata est.

S E C T. XIII.

Est tamen in hoc casu aliqua distin-
 ctio admittenda. Nam error ille, in
 quem inductus est alterius dolo qui ju-
 ravit, si sit circa aliquam *circumstantiam*
 tantum, aut circa *causam* rei aliquo modo
 extrin-

extrinsecam & quasi accidentariam; non tollit obligationem: ut ex errore Israelitarum circa Gibeonitas jam patuit. Quod idem dicendum est, Si Caius Titii viduam juraret se ducturum uxorem, putans eam esse divitem cum esse pauper; teneretur eam ducere, nec iste error tolleret obligationem: & sic de aliis juramentis ejusdem rationis. At si error sit circa *substantiam* ipsius rei, aut *propriam* ejus *causam*; ut si Caius juraret matrimonium contrahere cum haec femina particulari sub nomine Titiae putans eam esse Titiam quæ non est, & postea errorem suum deprehenderet non teneretur juramento. Error enim circa *substantiam* rei, quæ fuit proprii jurandi causa, irritam facit promissionem, & obligationem tollit.

S E C T. XIV.

Dubium Sextum & ultimum est, de *Vi*: sive de Juramento per metum extorto contra voluntatem jurantis, ita ut metus ille si abesset, nollet iurare. Est quæstio sanè difficilis & intricata: conabor tamen summam rei expedire qua potero & brevitate & perspicuitate.

Casus ergo *primus* est, ubi *metus* est *levis*, *Casus 29*
 & qui non facile cadit in constantem
 virum : ut si quis metu iniquæ censuræ,
 vel irrisionis, vel iræ & offensionis ali-
 cuius viri potentis, juramento se pro-
 mitteret facturum aliquid quod sibi esset
 inconueniens, quódque ni *metus* ille
 esset, nec facere vellet nec promittere.
 Pro responsione illud imprimis repeten-
 dum est, quod in totâ hac materiâ ju-
 ramentariâ est sanctissimè observandum,
 siquid proponatur iurandum, quod est
 contra legem Dei, contra officium ho-
 minis Christiani, contra bonos mores,
 contra leges Reip. contra anteceden-
 tem obligationem, aut alio quocunque
 respectu illicitum : non debere ullo aut
 commodi intuitu, aut periculi metu, e-
 iusmodi iuramentum aut præstari, aut
 præstitum adimpleri. Hoc supposito
 ilico, viro forti (id est pio; pius enim
 esse nequit qui non est fortis) simpliciter
 contemnendum esse inanem & leuem
 metum, & omne eiusmodi iuramentum
 constanter & intrepidè recusandum.
 Nimirum est ⁱ *Vir justus fortis ut leo*; ⁱ Pro. 23. 1.
 quâ fortitudine qui destitutus est, vix
 fieri potest ut faciat insigne aliquid viro
 bono dignum. ^k *Qui enim observat* ^k Eccl. 11.
ventum 4.

ventum non seminabit, & qui speculatus nubes non metet, inquit Solomon. Imò vix fieri potest quin ut multa sanè faciat

! Prov. 29. viro bono indigna : ¹ *Timor enim ho-*
 25. *minis, eodem Salomone teste, adducit la-*
queum. At si quis fortè præ animi angu-
stia incautior laqueo se implicari passus
fuerit, ligavit ligamen super animam
suam, & tenetur id quod promisit ad
implere.

S E C T. XV.

Casus 30 *Casus Secundus est, ubi gravis &*
justus est metus, & qui cadere potest in
constantem virum : qualis est metus ca-
ptivitatis, amissionis omnium bonorum
infantiæ, cruciatus, & quod est ῥ φοβερόν
φοβερότατον ipsius mortis. Dico primò
ut supra, si juramentum contineat in
quid illiciti, ne vel mortis vitandæ caut-
à viro honesto suscipi debere ; ne
susceptum posse sine peccato servari.
 Audite Christiani auream hominis Eccl
 nici hac de re sententiam : ^m *fustum e-*
 ῥ Horat. 3. *tenacem propositi virum Non civium a-*
 od 2. *dor prava jubentium, Non vultus in-*
stantis tyranni Mente quatit solidâ. Dico
secundò, si res exigatur intentatâ vi a-
 qu

qua aut gravi metu, quæ nec illicita est,
 nec cuiquam injuria, sed ipsi tantum ju-
 ranti plus minusve incommoda; ut si-
 quis iter faciens incideret in latrones, qui
 mortem ei strictis gladiis minarentur,
 nisi promissâ sub juramento certâ pecu-
 niæ summâ vitam redimat: *licitum esse*
 in hoc casu pecuniam promittere, &
 promissionem jureiurando firmare.
 Ratio est, quia è duobus propositis
 malis licet, & prudentem decet, minus
 eligere: & minus malum est pecuniæ
 subtractura quàm vitæ. Dico *tertiò*, Jura-
 mentum istiusmodi *obligare*, & pactum
 cum prædonibus precium omninò esse
 persolvendum. Quod etsi videatur ex
 antedictis esse satis manifestum; tamen
 ratio habeat hæc assertio magni nominis
 auctoritarios, inque his *Ciceronem* (singula-
 ris iudicii virum, & de iurisiurandi
 religione, quoad licuit homini Gentili,
 hoc uno dempto cætera ferè rectissimè
 sentientem): non abs re erit assertionem
 hanc aliquot rationibus confirmare.
Primo ergo, qui iurat rem licitam &
 possibilem; tenetur id præstare: atqui
 pactam prædoni pecuniam solvere nec
 licitum est, nec impossibile: ergo te-
 netur. *Secundo*, elegit id quod tunc vi-
 sum

sum est ipsi melius, quòdque si è duobus alterum ipsi esset jam nunc necessarie eligendum, denuo eligeret : ut videtur non posse honestè recusari, quod fuit prudenter electum. *Tertio*, quod ob certum finem promissum est, à promittente debet præstari, postquam consecutus est suum finem ; quia omne sub conditione pactum, conditione illâ præstitâ debet & ipsum præstari : quo maxime fundamento nititur Voti conditionalis obligatio. Sed pactus cum latrone precium, eo fine id fecit ut vitam suam redimeret ; ergo postquam vitam redemit, assecutus finem quem intendebat, debet exolvere quod promissum.

Quarto, suspecta debet esse semper prudentia carnis, ut inimica cordis puritati & tranquillitati conscientiaë insidiosa. Prudentia autem carnis quæ demum est si hæc non sit, ubi videtur honestas cum utilitate certare, honesto postposito quod utile est amplecti ? Vix poterit pecunia pacta solvenda multum deliberare, cui potiores sunt divitiis religio fides, & qui posthabendum statuit tranquillitati mentis commodum temporalis.

Quinto demum laudantur Ethnicis Regulus, aliique (ut dictum est superius)

qui fidem hostibus servarunt etsi iniquissimis conditionibus pactam : Laudatur & ipsi Ciceroni *Pomponius tribunus*, qui servavit quod terrore coactus juraverat, & que hoc adjecto epiphonemate, *Tantum temporibus illis jusjurandum valebat.*

S E C T. XVI.

Ast excipiant qui contra sentiunt ; *primis*, Non esse hostis, & latronis vel iratae eandem rationem : cum hoste, eundem ac cum litis adversario, jure eundem (Gentium hic, ut illic civili ;) & proinde fidem ei servandam ; at cum ratione, velut humani generis communi hoste, nullam esse juris, ergo nec fidei, societatem. Respondeo : *primò*, veritos juris interpretes affirmare, esse eundem vel cum latrone juris societatem ; ut cui ex jure gentium depositum reddendum ; ergo à pari & promissum solvendum. *Secundò*, etsi latroni nihil deberetur, ut personae indignae ; qua ratione nuda promissionis exsolutio esset fortassis excusatiùs evitari : at eo saltem præstandam esse fidem.

Ob-

Objiciunt *secundo*, isto pacto honestum civem à sceleratis hominibus spoliari, quod cedit in malum publicum. Respondeo, imò verò honesti civis vitam servari, quod cedit in bonum publicum. Ast atrocina, inquit *tertiò*, & rapinæ hac ratione stabilientur, si latronibus non modo impunè erit, sed & lautè. Respondeo, id si fiat, per accidens fieri: ipsorum vitio, non illius; qui nec juvit ullo modo latrones, nec vel probavit promittendo vel probat promissum servando ipsorum factum; quin potius dum consuluit sibi, ipsorum quoque scelere ità impedivit, ut latrones essent solum non item homicidæ. Objiciunt *quarto* Obligationem juramenti oriri ex actu judicii & voluntatis deliberato: ergo ubi voluntas non est libera, ita ut non tam actio dicenda sit quàm coactio, nullam videri sequi Obligationem. Respondeo, Voluntatem cogi non posse & hoc ab omnibus agnosci. Potest quidem esse coactio ex parte principii actionis externi & remoti; sed ex parte principii proximi, quæ est in omnibus actibus humanis voluntas, nulla potest esse coactio. Juramentum ergo qui facit latroni, ut vitam servet volens facit

▪ Nemo jurando tenetur, quod per necessitatem adactus est. Sen. 1. contr. 6.

ἔκων ἀέκοντι γὰρ θυμῷ. Non est ergo ejus-
 modi juramentum ἀπλῶς ἀκέραιον simpli-
 citer involuntarium, sed mixtum; quod
 Aristoteli μὴ ἐκέραιον dicitur: actio sc.
 partim invita, quia fit non libenter;
 partim voluntaria, quia fit cum electione,
 etsi non liberrimâ, liberâ tamen satis ad
 hoc ut dici mereatur potius voluntaria
 quàm involuntaria; quia agens datâ
 sibi duorum optione potestatem habet
 eligendi utrum ex his malit. *Et vult,*
qui mavult. Non ergo rectè dicitur eum
 coactum jurasse, qui cum poterat non
 jurasse maluit jurare. Morte enim inter-
 minatâ ni juraret, permissum est ipsius
 arbitrio; mallétne damnum intermina-
 tum pati, an juramenti obligatione ab
 illo damno liberari. Deliberavit, elegit
 obligari: ergo obligari voluit: & qui
 se voluisse obligari fatetur, absurdè di-
 xerit *a se coactum esse*; & propterea non
 obligari. Objiciunt *quintò*, Latroni ni-
 hil deberi, & proinde viatorem non ob-
 ligari; cum omnis obligatio dicat rela-
 tionem ad debitum, ut ante dictum est:
 Latroni autem nil deberi probatur, quia
 nullum jus fundatur in injuria, & ini-
 quissimum videtur ut quis ex facto suo
 injurioso jus aliquod sibi adquirat: ergo

ἂν μὴ ἔδει
 τὸ βεβια-
 σαι φα-
 σκεῖν ἰκ-
 νὸν εἰς πα-
 ράτησιν.
 Nazian.
 epist. 219.

latroni, qui metum viatori incussit, & contra bonos mores extorsit ab eo juramentum iniquum, jus nullum accrescit, proinde nec qui juravit obligatur. Respondeo, exurgere posse à Juramento *duplicem obligationem*: unam *homini* cui juratur, ut parti; *Deo* per quem juratur alteram, ut testi & vindici. Multa possunt impedire priorem illam obligationem, ita ut jus nullum consequatur is cui juratur, nec ei quidquam in foro conscientiae ex æquo bono à jurante debeatur: & de istoc obligationis & debiti genere procedit objectio. Verum cessante obligatione respectu hominis injuriam aut vim inferentis, manet tamen Deo facta obligatio: cui & *irreverentia* fit, si quis juramentum admittat non intendens implere; & *injuria*, si admissum insuper habeatur.

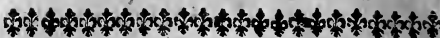
S E C T. XVII.

Casus 31 Restat unus adhuc *Casus*, huic loco peculiaris: si quis incidens in latrones cogatur, ne ab eis occidatur, juramento silentium promittere; sc. nunquam si ipsorum latrocinia cuiquam revelaturum aut nomina magistratui proditurum.

Difficile est hoc in genere aliquid statuere; inquit Fridericus Baldwinus, professor non ita pridem Wittenbergensis : sed addit *tutius sibi videri si silentium non præstet,* sed magistratui indicet, etsi juraverit se non indicaturum. Censet itaque istiusmodi juramentum non obligare ; & affert suæ sententiæ tres rationes : quarum nulla mihi satisfacit, ut sunt ab eo propositæ, breviter & nudè sine ulteriore confirmatione. *Primò* ait, juramentum hoc esse de re illicitâ. Si id constaret, confecta res esset, nec opus esset aliis argumentis. Sed hoc ab eo sumitur, non probatur. Si eo putetur esse illicitum, quia officium est boni civis omnes facinorosos ad magistratum deferre, ut supplicio quod commeriti sunt efficiantur : conceditur id quidem, sed non propterea sequitur semper peccatum esse non deferre ; cum præcepta officiorum affirmativa obligent ad ea præstanda non simpliciter, sed cum possumus & expedit pro exigentiâ circumstantiarum. Dicit *secundò*, tale juramentum *videri habere speciem quandam collusionis cum latronibus.* Quod est ab eo ita timidè pronunciatum, ut non debeat putari multum fiducia posuisse in

hoc argumento, [*Speciem collusionis, speciem quandam, & videtur habere.*] Quod siue sit verum, siue non: quis interim probaveret non licere homini viatori, si inciderit in latrones, in aperto vitæ periculo, aliquid facere quod *videtur* habere cum eis *speciem quandam* collusionis? Quod tertio loco affert, hoc silentio justitiam impediri, improbos in impietate sua confirmari, alios hac occasione induci posse in discrimen vitæ valeret quidem, si ex eorum manibus salvus & injuratus evasisset. Atqui supponimus, ni jurasset, occidendum. Quæ ergo, licuitne ei in tam certo vitæ discrimine jurare silentium, vel non licuit. Si non licuit, (& sanè duo priora argumenta aut id efficiunt, aut nihili sunt) certò pereundum ei fuit; & quis tunc superesset qui magistratui latrones indicaret? Quæ ex ipsius silentio incommoda sequi obijciuntur, ex ipsius morte (cùm mortuis indictum sit perpetuum silentium) non essent eadem insecutura. At si licuit jurare, licebit & juramentum observare: nisi fortè (quod fieri potest) casus aliquis insperatò emergens reo quo tempore jurabatur licitam reddiderit postea ex accidente illicitam. Ste
ergo

ergo, donec contrarium firmioribus rationibus probetur, & in hoc casu & in cæteris ubi vigent dolus, metus, tyrannis & similia; virum bonum aut non debuisse jurare (quod durum videtur summo in vitæ discrimine, si res ipsa non sit illicita) aut debere quod iuravit religiosè observare. Atque hæcenus de Juramenti causâ Efficiente. In quâ pertractandâ volueram esse brevior, sed res non tulit. Excrevit stylus dum ista melior longiùs quàm expectabam; & tamen non pauca quæ possent utiliter dici, tum brevitati consulo, prudens prætermissi.

Prælectio Quinta.

De Juramenti Forma Externa.
Continens Casus Decem.

SUMMARIUM.

1. *Juramentum per sola signa sine verbis.*
2. *Juramentum per Creaturam.*
3. *Juramentum per Idola.*
4. *Utrum juratum sit necne, ut dignoscatur.*
5. — *κρίθειον Primum; forma verborum.*
6. — *Secundum; vis verborum.*
7. *Obiter de Josephi illa formula, Peccavi vitam Pharaonis.*
8. — *Tertium κρίθειον, Mos gentis.*
9. — *Quartum, Intentio jurantis.*
10. *Dictorum Criteriorum usus.*
11. *Solemnis juramenti Ritus.*
12. *Solemnitas an augeat obligationem.*
13. *Juramenti solemnitas omissa.*

SECT. I.

DE Juramenti Causis *Materiali* & *Efficiente*, in superioribus actum est: de *Causâ Formali* nunc agendum. Cum autem duplex sit rei alicujus *Forma*; *Externa*, & *Interna*: quæ hujus sunt classis, ad duo capita ita revocanda sunt, ut quæ ad Juramenti verba aut signa pertinent, eò quod sensibus exterioribus percipiuntur, *Externæ Formæ* nomine veniant; quæ verò ad ejusdem sensum & interpretationem, quod interioris mentis est opus, *Formæ Internæ*. Respectu *Externæ Formæ*, Juramentum ut signis solùm constat, aut verbis solùm, aut utrisque. Dubium itaque primum est de eo Juramento, quod signo solùm fit sine verbis. Fuerunt qui existimarent, nisi expressè adhibito aut verbo *Juro*, aut Dei nomine, dicendo *Juro me facturum*, vel *per Deum faciam*, *Deum estor*, *Ita me Deus adjuvet*, vel quid simile; nudam esse promissionem, non tamen Juramentum: & proinde obligare quidem sub pœna mendacii, sed non sub pœna perjurii; ita ut qui non fecerit quod pollicitus est, reus sit violatæ fidei

Casus 32

quæ & in promissionibus est servanda, non autem ejus religionis quæ in juramento est. Dicitur & *Bartolus* à Casuistis in ea fuisse sententia, ut putaret verba saltem aliqua ad juramenti rationem sic esse necessaria, ut nisi verbis prolatis fiat testificatio, non sit formaliter juramentum, nec eo nomine obliget. Sed merito ab omnibus rejicitur utraque sententia. Cum enim verborum præcipuus usus sit, *εἰς τὴν ἐπίδησιν*, ut sc. interpretes sint *ἢ ἐν τῇ ψυχῇ νοημάτων*, eorum conceptuum quæ in mente sunt, & quorum sunt signa: si fieri posset ut illi mentis conceptus (etsi minus fortassis commodè, sufficienter tamen) aliqua alia ratione, ut scripto, nutibus, aliisve indiciis ita significantur, ut ab aliis intelligantur: nulla cogit necessitas ut verbis prolatis opus fiet. Sic muti, & quibus exacta est lingua, & qui ex gravi morbo, vel jam morituri sermonis usum amiserunt, si debeant aut matrimonium contrahere, aut testamentum condere, aut aliud quodvis præstare, quod sine clarâ & indubitâtâ assensus sui significatione fieri non potest; cum vivâ voce non possunt, solent nutu, manu sublevatâ, aut alio id genus indicio mentem suam

suam interrogantibus significare. Quæ significatio non minus valida est ad omnem juris effectum, quam ea quæ vivâ voce fit. Eadem prorsus & juramenti ratio est : in quo modo Deus quoquo modo testis invocetur, sive id ab aliquo expressè fiat verbis prolatis, sive tacitè signis quibuscunque sufficientibus ad hoc, ut hi quorum interest manifestè intelligant velle eum interposito Deo teste fidem suam obligare ; ejusmodi actus & formaliter juramentum est, & omninò sufficit ad inducendam obligationem in conscientia. Quò facit quem adducit e veteri Comico senarium Jo-
 annes Stobæus, ^a Ὁρκὸς βέβαιός ἐστι, ἂν ῥάσω μόνον, *Firmum est juramentum, si vel annuero solum.* Frustra ergo est, & egregius sui ^b impostor, si quis se juramenti vinculo aut penitus solutum, aut saltem laxius obligatum eo putet, quòd verbum nullum juratorium emisit. Si alteri quasi Deo teste & arbitro *interroganti*, ita se gesserit ut omninò assensisse videretur ; vel si ubi utile ei esset (respectu alicujus temporalis commodi) videri *in aliena verba* jurasse, a-
 nicipi alicujus operâ sciens lubens usus fuerit, qui falso licet testaretur tamen
 ipsum

^a Ser. 27.
^b πειζουσιν
 οἱ πολλοὶ ἐσώτες, τὸς ἐν λέγει φρεσ
 δίχα τῶν ῥημάτων
 (sic corrigente Mō-
 tacutio qd.
 ante δερ-
 μάτων λε-
 gebatur)
 ἀφοσίωσιν,
 ἀλλ' ἐκ ὀρ-
 κων ἰσολα-
 μβάνοντες.
 Nazianz.
 epist. 219.
^c ὀρκὸς ἡ-
 μῶν ἐστὶν ἢ
 τὸ ἐπερω-
 τήσαντο
 καὶ πεισ-
 δέντο
 πληροφορ-
 εία. Ibid.

ipsum ita jurasse : ligavit eo facto ligamen super animam suam, & secundum omne quod egressum est ex interrogantis vel exigentis ore facere tenetur non minus, quam si egressum esset ex ore suo, si res sit licita & præstari debeat : sin illicitam sciverit, non poterit istoc artificio perjurii crimen devitare.

S E C T. II.

Porro ut signo solo potest sine verbis, ita solis verbis potest & sapissimè solet sine signis jurari : cum in aliis, tum vel maximè in iis juramentis, quæ incautis in sermone communi excidunt. Verba autem juramenti duobus adhuc modis considerari possunt : vel quantum ad res per quas juratur, vel quoad exprimendi modum & formulas loquendi quibus juratur. *Dubium* ergo *Secundum* est de Obligatione Juramenti, ratione ejus sive rei sive personæ per quam juratur : ubi duo occurrunt Casus. *Casus prior* est, an & quatenus obligetur qui jurat per aliquam creaturam ? Certum enim est & ab omnibus conceditur, & licitum esse & obligatorium Juramentum per Deum creatorem factum :
Sed

Casus 33

Sed de Juramento per Creaturam nonnulla est dubitatio. Pro responsione tamen dico *primò*, Jurare per creaturam absolutè, ultimatè, & terminativè, ita ut constituatur in aliquâ creaturâ finis & vis juramenti sine relatione ad Deum, *simpliciter illicitum* esse. Ratio manifesta: quia exhibetur eo pacto Creaturæ reverentia soli Deo debita. Juramentum enim (ut antè dictum est) est cultus Latriæ, qui non debet exhiberi ulli creaturæ: quatenus jurans invocando Deum testem & vindicem, ipso facto agnoscit eum & cordis inspectorem, ut qui sciat an mens consentiat verbis; & justissimum ac potentissimum peccatorum cordis punitorem: quorum neutrum rei cuicunque creatæ potest competere. Imò istiusmodi Juramentum esset vel ex ipsorum Pontificiorum confessione, planè Idololatricum. Dico *secundò*, Jurare per Creaturas relativè & quasi transitive, ut solent Pontificii per B. Virginem, & alios Sanctos Sanctorumve reliquias; hoc est (ut ipsi exponunt) non ultimatè & terminativè ita ut cultus in ipsis terminetur, sed relativè & transitive, ita ut ipsos pertransseat & per ipsos deferatur finaliter ad Deum; dico inquam

De Juramenti Obligatione

quam, hoc esse saltem superstitiosum. Quia nullo aut rationis lumine, aut Scripturæ testimonio constat, ullam Creaturam quantumvis sanctam habere, concreditam sive delegatam sibi à Deo potestatem, vel cognoscendi corda hominum, vel puniendi eorum perjuriam. Dico tertio, inter jurandum tacito Dei nomine alicujus Creaturæ mentionem facere, ut si quis juraret *per caput, per animam, per salutem suam, aut per hunc ignem vel panem &c.* (etsi propter periculum scandali, & quòd mali speciem aliquam habere videatur, consultius esset ab ejusmodi formulis omninò abstinere) non tamen videri simpliciter illicitum præcisè ob hoc quod per solum Deum fit jurandum. Ratio est: quia per istas formulas aut non juratur omninò, aut per Deum solum juratur. Quod ut clariùs intelligatur, ne videar aut aliquid novi & suspecti dogmatis invexisse in Ecclesiam, aut execrandæ illi jurandi per creaturas consuetudini, quæ passim (proh dolor!) nimium quantum invaluit, veniam indulgisse; Sciendum est in istiusmodi formulis, in quibus fit Creaturæ alicujus mentio quasi per modum jurandi, per Deum tamen revera sæpè jurari interpre-

terpre-

terpretativè. Ut in omnibus iis quæ ex communi more concipiendi habent in se vim quandam execratoriam; ut *per animam, per salutem meam* hoc vel illud faciam: quæ sunt perinde intelligenda ac si diceretur, *Ne sit Deus animæ meæ propitijs, Ne mihi Deus salutem donet æternam*, ni fecero. Itémque in his in quibus res ex nominantur, quæ sunt aptæ ex sui natura speciatim nos excitare ad aliquam recordationem Dei: quomodo cum Judæi olim jurabant *Per Cælum, Per hanc sacram victimam, &c.* id ita aut intelligebant, aut intelligere debebant, ac si dixissent, *Per Deum cujus est in cælo thronus, Per Deum cui hæc sacra sunt, &c.* Ast ubi ejusmodi rerum nomina adhibentur, quæ non habent ex naturâ sui aliquam specialem vel propinquam aptitudinem excitandi in nobis cogitationem aliquam de Deo, nec videntur implicare aliquid execratorium; ut si quis ad mensam vel ante focum juraret *Per hunc panem, Per hunc ignem, &c.* ac si propter modum exprimendi videntur istiusmodi formulæ juramenti speciem habere; revera tamen & interpretativè non sunt Juramenta, sed mera votiùs obtestationes, ut in dubio tertio

mox plenius explicabitur. Dico *quartò*, omne Juramentum quod per creaturas fieri videtur sive licitè sive illicitè; hoc est, sive terminetur in creatura (sicut est cultus Imaginum apud vulgus Pontificiorum) quod est Idololatricum; sive juretur per creaturam transitive, ut immediate & ultimata deferatur ad Deum (quã argutiolâ doctiores Pontificii suam *εικονολατείαν* tueri conantur) quod tamen est superstitiosum; sive implicitè & interpretative per Deum fiat adhibito tamen creaturæ nomine: si modò sit vera & formaliter Juramentum, & non tantum Obtestatio; non minus obligare jurantem ad faciendum id quod promisit, quàm si per Deum ipsum disertis verbis juratum fuisset. Cujus ratio est, quia in omni Juramento, quod revera & formaliter est tale, Deus aliquo modo testis advocatur. Dico *quintò*, ut ut possit fortassis ex his quæ jam dicta sunt, aliquo modo defendi Juramenta istiusmodi non esse simpliciter & de toto genere illicita, si saltem eo etiam quod dictum est modo intelligantur: tamen cum certum sit ea nihilo esse minus obligatoria, quàm alia, nec ulla cogat necessitas ut iis utamur, (quia possumus

ubi juramento est opus aliis uti formulis, & ubi non est opus oportet omnino non jurare:) videri esse officium hominis Christiani, quisquis conscientia suæ tranquillitati serio consultum cupit, ab ejusmodi formulis prorsus abstinere. Id quod iis omnibus non ægrè persuasum fore existimo, qui earum aut originem aut exitum penitus fuerint contemplati. Originem debent; partim Chaldæorum, Egyptiorum, aliarumque superstitionarum gentium Idolomania, qui per *Solem, Ignem*, & alias creaturas quas pro Diis habuerunt, velut per numina jurant: partim reverentia nominis & maiestatis divinæ apud populum Dei; quæ initio fortassis pia & justa, decursu temporis paulatim abiit in eam superstitionem, auctâ præsertim ex prava consuetudine jurandi libidine, ut ordinariè vellent per obvia quævis jurare, quàm ἢ τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τῶν ὅλων ἀναφέρειν, ut loquitur Philo, *ad rerum universarum conditorem & patrem provocare.* Quod & veteres Græcos (quorum plerisque ritus & mores ex Hebræorum æmulatione fluxisse quivis potest facile observare) fecisse adnotarunt Græcorum Poetarum Scholiastæ: qui eos

ὄμνυε τ'
 θεῶν ποτ'
 ἀνθρώπων
 θεῶν, ἀλλ'
 ὄρνιθες ἀ-
 πῶνες.

Aristoph.
 in Avib.
 ubi Scho-
 liaſtes do-
 cet ex 12.
 Creticorum
 Socratis,
 id fuiſſe à
 Rhada-
 mantho in-
 ſtitutum.

ὄρκιον
 σκηπτρον.
 καὶ ὄ-
 μνουσιν οἱ
 βασιλεῖς.
 Suid. 19.
 contra
 Fauſt. 22.

eos non ſolitos ſcribunt *θεοπετῶς καὶ τῶν*
 θεῶν ὄμνυειν facile per Deos jurare, ἀλλὰ
 καὶ τῶν *περὶ συγχανόντων* per ea quæ præſto
 erant ad manum aut ante oculos ut pa-
 nem, ignem, aquam, avem, ſceptrum
 aut quid ſimile. At quod ex divini nu-
 minis reverentiâ quadam ortum videtur
 abiit tandem in ſummam ejuſ irreveren-
 tiam & contemptum : ut ferè videre
 eſt aſtu Diaboli, & juſto Dei peccatis
 peccata punientis iudicio, pietatem
 poſtquam degenerare cæperit in ſuper-
 ſtitionem exire tandem in apertam im-
 pietatem. Etenim poſtquam ex ſuper-
 ſtitione jurari cœptum eſt per creaturas
 eò tandem increvit licentiæ jurandi ca-
 coethes, ut dum à Dei nomine tempera-
 rent, non ſibi homines aut jurandi me-
 tam ullam figerent, aut ullo pejerandi
 metu ducerentur. *Qui ſceptrum no-*
putat eſſe Deos, ut ille loquitur, putat &
 licere ſibi per *ſceptrum* juranti ſecus fa-
 cere, quàm ſi per Deos juratum fuiſſet.
 De Manichæis ita Auguſtinus, *Juraban-*
ſapiffimè, nullòque mentis ſcrupulo pe-
Creaturas. Et proculdubio apud Judæos
 ex quo invaluit mos iſte jurandi per crea-
 turas, plurimum imminutam fuiſſe jurandi
 reverentiâ, è Chriſti verbis

Math. c. 5. & 23. apertissimè constat. Quorum verborum ex utriusque loci collatione is videtur esse scopus, ut duplicem (fortè an & triplicem) ipsorum errorem corrigeret. *Primum*, quòd sibi, modò à Dei nomine abstineretur, in rebus quamvis leviculis, jurandi libertatem & *παρρησίαν* quandam concederent. *Alterum*, quòd putarent jurando non peccari, si vel per Deum juraretur, modò verum esset quod juraretur. *Tertium*, quòd existimarent non esse perjurium, etsi res falsa juraretur, dum per creaturas id fieret, non autem per Deum. Sic enim illi perperam iuterpretabantur quod dictum erat, *Non pejerabis, sed reddes Domino jusjurandum tuum.* Docet itaque Christus Juramenta illa, in quibus rei alicujus creatæ, non item Dei nomen assumitur, non esse propterea aut minùs verè Juramenta, aut minùs obligatoria, quàm illa in quibus per ipsum Deum directim juratur. Et hæc de priorè Casu dicta sunt.

οὐνοσιν ἐ-
πὶ τῷ ὕμῳ
τὸ χλωδὸ-
ταί ἐξ ἀπα-
τά πρὸς τὴν
Aristoph. in
Avibus.

S E C T. III.

Casus posterior est, cum per idola aut falsos deos juratur. Pro solutione du-

Casus 34

bii in hoc casu, dico *primò*, ejusmodi juramenta esse simpliciter illicita & planè idololatrica, & à Deo expressè prohibita. Deferunt enim cultum soli vero Deo debitum diis non veris; contra præceptum Dei, *Deut. 6. 13. Deum tuum timebis, & ipsi soli servies, & jurabis per nomen ejus.* Et graviter Deus ipse, *Jer. 5. 9.* improperat populo suo hoc peccatum:

Quomodo, inquit, propitius sim tibi? Filii tui dereliquerunt me, & juraverunt per eos qui non sunt dii. Dico *secundò*, Juramentum ejusmodi sub pœna perjurii obligare, & servari debere: ita ut perjurus sit qui fidem sic datam fefellerit in re licitâ. Quo facit illud Augustini

Quia juravit per quos non debuit, & contra pollicitam fidem feceret quod non debuit, bis utique peccavit: Et iterum

Et qui per lapidem jurat, si falsum jurat, perjurus est. Si objicies, non esse hoc Juramentum, quia Deus testis non advocatur; siquidem deus falsus non est Deus & proinde non obligare. Respondeo etsi deus falsus sit revera non Deus (quia ut Verum convertitur cum Ente sic falsum convertitur cum Non-ente) est tamen Deus opinione ipsius qui jurat quod sufficit ad inducendam obligationem:

^a *Jurando, quod propriâ superstitione juratum est, standum.*

l 5 s. i. ff. de jure jur.

^b Ep. 154.

^c Ibid.

nem. Et proinde tale Juramentum est ex hypothesei verum juramentum; suppositâ sc. erroneâ jurantis conscientia; quatenus tenetur in conscientia suâ id præstare quilibet; quod secundum conscientia suæ judicium juramento firmavit. Deus enim verus, si fides vel per falsum deum facta violetur, in suam injuriam id factum interpretatur: quia sc. jurans, ^d *quanquam sub falsis notis, generali tamen complexione numen divinum intuetur.* Unde Augustinus, ^e *Non te audit lapis loquentem; sed punit Deus fallentem.* Respicit ut opinor. solennem illum ritum Romanorum, quo jurans lapidem silicem manu tenens hæc verba prolocutus, *Si sciens fallo, ita me Jupiter bonis omnibus ejiciat ut ego hunc lapidem, protenus lapidem à se projecit: quod qui fecit, ^f Jovem lapidem jurare dicebatur.* Qui ergo per Deum falsum perierat, vindicem perjurii sentiet Deum verum, *ὡς κατὰ προνοίαν οὐσίοντι*, ut ait author libri Sapientia, *tanquam numinis & religionis contemptor.* Imò ita fidenter pronunciat hac in re Augustinus, ut non vereatur affirmare, ^h *sine ulla dubitatione minùs malum esse jurare per deum falsum veraciter, quàm fallaciter per Deum*

^d Grot. 2. de jur. bel. 13.
^e Epist. 154
^f Meminit Plutarch. in Sylla; & Polybius, cujus interpretis bis per lapidem vertit pro Jovem lapidem: deceptus ut videtur à Græco exemplari, in quo pro Δία λίθον reperit Δία λίθον.
 v. Paul. Leopard. 6. emendat. 15.
^g Sap. 14. 30.
^h ubi supra

verum. Quod ejus dictum non est *ἀπὸς* & omni ex parte intelligendum; sed secundum quid, & præcisè quoad rationem mendacii & perjurii, quod solum ibi consideravit. Dico *tertiò*, ex hac vi obligatoria talis juramenti pendere solutionem illius quæstionis quæ à Publicola quodam proposita fuit B. Augustino, & ab illo fusè tractatur totâ Epistolâ 154. *Liceâtne ab eo exigere jusjurandum, quem scimus juraturum per idola?* Quod ille licere confirmat, cùm exemplo *Abrahæ*, qui fædus cum *Abimelecho* pactum dato acceptoque vicissim juramento confirmavit, *Gen. 21.* quod & à *Jacobo* itidem postea factum cum *Labane*, *Gen. 31.* tum etiam ratione; quia aliàs nulla esset ratio accommoda paciscendi fædera, aut conservandæ fidei & pacis publicæ cum homine idololatra: nec sit ullâ Dei lege prohibitum uti illius fide in bonum, qui per falsos Deos malè jurat. Si dicatur, hoc esse communicare malo alièno: respondet Augustinus—Non per hoc peccato ejus se sociare, quo per dæmonia juravit; sed tantum bono pacto ejus qui fidem dedit, & servavit. Et de secundo dubio hæctenus.

Gen 21.31

2.

Gen. 31.31

&c.

S E C T. IV.

Sequitur *Dubium Tertium* ; quod respicit Juramentum , quantum ad modum exprimendi , & jurandi Formulas. Ratio dubitandi est, quòd cum certum sit omne id quod est verè & formaliter Juramentum obligare sub culpa & pœna perjurii, non item illas formulas quæ non sunt juramenta : opus est, ut ex illis Formulis quæ juramenti speciem habere videntur, certo aliquo caractere vel notâ internoscere valeamus, quænam sint & quæ non sint propriè & formaliter Juramenta. Quâ in re fateor Casuistarum, quotquot licuit in hac temporis angustia consulere, mihi neminem satisfacere : qui hanc quæstionem partim leviter attigerunt, partim non satis distinctè tractarunt. Ut ergo distinctius aliquid hac de re quantum ad alia festinanti licebit proponam ; Sciendum nullæ assertioni vel promissioni superaddi solerunque ad fidem faciendam aliquam quasi confirmationem : idque aut *Asseveratione*, aut *Obtestatione*, aut demum *Juramento*. Quæ tria, etsi videri possint non multum inter se distare, & *gradu*

potiùs quàm *specie* differre : revera tamen intrinsecè, formaliter, & specificè ad invicem distinguuntur. Verùm est illa distinctio, ob affinitatem, & finis in quem tendunt, & vocum quibus exprimentur, adeò sæpè obscura, ut difficile sit tria ista aut non penitus confundere, aut dextrè & peritè distinguere. Itaque quò melius isthæc internoscantur, quatuor mihi videntur esse consideranda, ex quibus velut criteriis de qualibet loquendo formulâ sitne Juramentum, an Obtestatio, an Asseveratio tantùm, poterimus aliquatenus adjudicare. Forma sc. verborum, eorundem propria & genuinavis, Mos gentis, & Intentio ipsius jurantis.

S E C T. V.

Casus 35 Primò, ex ipsa verborum formâ quâ dõque satis constare potest, utrum juratum sit, vel non. *Juro mihi te daturum centum. Juro : vel per Deum dabo : vel Deo teste aut coram Deo spondeo me daturum : vel Dabo, ita me Deus adjuvet* aut aliquid simile si respondeatur, quia juratam sit nemini potest esse dubium. Obligatur proinde, qui istiusmodi aliquo

loquendi formulâ usus fuerit, ipso facto:
 & si rem promissam non fecerit, perjurii
 reus est. Ast illud, *Dabim' mihi centum?*
Dabo: nudam esse *Promissionem* vel
 ipsa verba ostendunt, nullâ adjectâ ulte-
 riore datæ fidei confirmatione. *Dixi*
mibi te daturum centum; *Dabisne?*
Certè dabo: crede mihi non fallam. Ac-
 cessit quidem promissioni aliqua con-
 firmatio: sed ex ipsa verborum forma
 satis constat hanc esse meram *Asseve-*
rationem, non autem *Juramentum*, imò
 ne *Obtestatio* quidem: quum nec *Deus*
 testis adducatur, nec aliquod aliud fidei
 velut pignus. *Quos mihi pollicitus es*
centum, quî sciam te daturum? Cape
hanc dextram; *Fide boni viri dabo*;
quàm certum est solem hunc lucere, faci-
am; *nulla mihi sit apud te in posterum*
fides ni fecero, &c. Plus quam meram
Asseverationem ista continere verba ipsa
 indicant, nondum tamen juratum esse.
 Sunt ergo potius *Obtestationes* dicendæ:
 in quibus sc. ad rei promissæ, vel etiam
 asseveratæ, ulteriorem confirmationem,
 rem aliquam nobis charam, aut omnibus
 certam & manifestam, quasi fidei nostræ
 pignus interponimus. Ubi ergo ex ipsa
 verborum forma liquidò satis constare
 potest,

potest, sitne id quod ad confirmandam promissionem assumitur, propriè *Juramentum*, vel *Asseveratio* mera, vel etiam *Obtestatio*; non opus erit ulteriori disquisitione.

S E C T. VII.

Sed quia sæpissimè contingit, ob formularum similitudinem, vel ambiguam alicujus vocabuli significationem, vel significandi latitudinem; vel aliã aliquã de causã, ut non possit ex verbis prolatis sit necne juratum certò adjudicari: attendi debet *secundo loco verborum propria vis & genuinus sensus*, atque inde sumi judicium. Videri enim potest ex formã verborum, illas omnes locutiones in quibus aut Dei nomen adhibetur, aut in Græcorum cum accusativo casu, aut Latinum *Per*, aut Anglicum *By*, esse formaliter Juramenta. Quã solã ratione adductus Soto putavit tantum esse discriminis inter has formulas, *Per fidem* & *In fide*; *Per veritatem* & *In veritate*; ut illas diceret esse formaliter Juramenta, non item istas. At si verborum vis & genuinus sensus penitiùs introspectiatur, nullum erit discrimen inter præpositiones

Casus 36

Per & In, si ad eandem rem applicentur: sed prout res cui applicantur sacra erit vel civilis, perinde de utrâque judicari debet. Illa ergo formula *Per Deum* est ex vi verborum propriè Juramentum: quia res sacra est Dei nomen, & qui sic loquitur, Deum inducit testem. At illa *Per Fidem* (etsi ex more alicujus gentis, aut intentione dicentis poterit esse Juramentum) non est tamen Juramentum ex vi verborum, sed *Asseveratio* tantum, vel ad plurimum *Obtestatio*. Quia fides humana non est res sacra, sed civilis: & qui sic loquitur non adducit Deum testem, sed tantum pronunciat secundum fidem suam, sive declarat rem à se cum animi deliberatione serio & sincerè dici. Istorum enim verborum *Per fidem meam*, sive in assertoriâ sive in promissoriâ materiâ, hæc est genuina expositio: *Ex animo loquor, verè id dico quod sentio; pigro tibi fidem meam rem ita se habere; nesciens fallo, nulla mihi in posterum fides habeatur, &c.* Non est ergo fidei interpositio ex vi verborum Juramentum; nisi forte ubi nos revocat ad Juramentum aliquod prius à nobis præstitum: ut in hac Academiâ, cum postulatur quis ad interrogata respondere virtute jura-

juramenti sub hac forma, *Tu dices fide tuâ datâ huic Universitati*— & cum indicuntur solenniter Convocationes, quibus interesse jubentur à Bedellis *Doctores, Magistri Regentes & non Regentes. Per fidem, per fidem, per fidem.* Quod idem mihi (etsi sciam multos aliter sentire) dicendum videtur de illo Paulino *ὡς τὴν κωνίαν per gloriationem nostram quam habeo in Christo, quotidie morior* scilicet non esse propriè Juramentum etsi illud *ὡς* adjunctum habeat, sed seriâ tantum asseverationem; se, ut mortis semper obnoxium, ita quotidie paratum esse cum Deus voluerit mori.

1 Cor. 15.
31.

S E C T. VII.

De illis autem Josephi verbis ad fratres suos ^a *Per vitam Pharaonis exploratores estis* ^a de quibus variè disputant interpretes; quid sit sentiendum, poterit fortassis ex his quæ jam dicta sunt haud incommodè judicari. Sunt qui *Josephum* diu jam inter aulicos Pharaonis versatum (quasi ipsi ex quotidiano convictu affricuissent ei aliquid de scabie sua) sic paulatim putant ipsorum moribus hac saltem ex parte assuevisse, ut didicerit

^a Gen. 41.

15

Opin. I.

cerit tandem ad ipsorum exemplar *per*
vitam Regis jurare; quomodo solitæ sunt
 posterioribus seculis Romani ex adula-
 tione quadam jurare *per genium Impera-*
toris. Sed non facile me patior de di-
 ctis factisque insignium pietate virorum
 sequi judicare quam res ipsa cogit.
 Video veterum plerosque ita Sancto-
 rum famæ detulisse, ut ingenio suo
 nimium indulserint, dum eorum a-
 pertos lapsus honesto aliquo velami-
 ne excusare conantur. Errore saltem
 aliquantò honestiore, quàm est error eo-
 rum; qui postremo hoc seculo amant
 e diverso in piorum virorum lapsus curi-
 osius inquirere, & ne desit quod calum-
 nientur, vel rectè facta pervertendo sin-
 terum vas incrustare gestiunt. Mitiùs a-
 liquantò alii *Josephi* dictum illud inter-
 pretantur: eum sc. quò tectius rem gereret Opin. 2.
 & ne fratribus alicunde fortè suboleret
 quis esset, ni *Ægyptiaci* principis quam
 induerat personam peritè sustineret, for-
 mulam hanc jurandi *Aulicis* regis fami-
 liarem, illâ tantum vice in compendium
 simulationis adhibuisse. At mihi non est
 volupe vel hanc culpam, etsi paulò levi-
 orem, sanctissimo viro impingere sine
 necessitate. Tertia est eorum sententia,
 qui

Opin. 3.

qui *Josephum* liberant quidem ab omni culpa: sed eâ ratione, quòd putent ante interdicta a Christo id genus juramenta, licuisse cuivis sine peccato per creaturam jurare. Quam sententiam fateor mihi eatenus probari, quòd *Josephum* immunem culpæ statuat: Sed rationem illius sententiæ non probari. Nam primò non constat Christum interdixisse speciatim Juramenta per Creaturas, magis quàm ea quæ per Deum fiunt: Prohibuit enim utriusque generis omnia non necessaria. Nec opus fuit ista novo interdicto prohibere, quæ ex se erant semper illicita. Et quòd speciatim dixit de Juramento per creaturas, eò tendit ut ostendat ejusmodi juramenta, contra quàm senserant Iudæi, si præstita forent, non minùs obligare quàm quæ expresso Dei nomine fiunt. Secundò nec verum est licuisse piis ante Christum, ex quadam dispensatione sive indulgentiâ divinâ per creaturas jurare, cum is cultus soli Deo debeatur, ut eo *Deut. 6.* & *Jerem. 5.* ante probatum est. Qui posterior locus etsi forsan eos qui per idola seu falsos Deos jurabant, peculiariter respiciat: vis tamen argumenti quo utitur Propheta, à genere ducti, eos etiam attinet,

attinet, qui per creaturas jurant, quum
 & de Creaturis rectò dicatur quòd non
 sunt dii. Tertiò, ipsius Juramenti natu-
 ra, ut ex ejus definitione constat, cum
 requirat ut Deus testis advocetur, sa-
 tis ostendit nunquam licuisse per creatu-
 ras jurare : Vel ipsis Ethnicis fatentibus,
 qui *Dei av* & *Διάνυσιν* ad Juramenti essen-
 tiam pertinere docuerunt. Quæ cum ita
 sint, nec videatur hac ratione satis com-
 modè excusari posse ab omni crimine *Io-
 sephum* : restat quarta demum sententia,
 quæ explicando genuinum sensum ver-
 borum Iosephi, censet eum non omnino
 jurasse, & proinde nec malè jurando
 peccasse. Si enim tunc juraretur per vi-
 tam Pharaonis : aut vita Pharaonis ut
 testis adduceretur, quod est valdè in-
 aptum ; aut aliquid execratorium vel
 imprecatorium in se contineret, quod
 quid sit, sine durâ & coactâ admodum
 verborum interpretatione, non est fa-
 cile hariolari. At verborum ejus facilis
 rit & simplicissimus sensus, si *indicativa
 ratione* ita exponantur, *Per vitam Pha-
 raonis exploratores estis* ; id est, quam ve-
 rum & certum est Pharaonem vivere,
 tam verum & certum est vos esse explo-
 ratores : quemadmodum illud *Per hunc
 solem*

Jerem. 5.7

Arist. lib. 2.
Rhetor.

Opin. 4.

solem qui lucet verum tibi dico, idem valet, ac si diceretur, Tam verum est hoc quod ego tibi dico, quàm verum est Solem hunc lucere. Quorum neutrum, ut mihi videtur, est formaliter Juramentum; sed Asseveratio potius vehementiore obtestatione confirmata. Notum nescius ex adverso adduci posse nonnulla: quæ etsi non sint tanti, ut propterea mutandã esse putem sententiã meã sunt tamen tanti, ut propterea æquũ esse censeã, cuiq; ut liberum sit sequi sententiã suam modo non damnet alienam, & hoc mihi interim concedat, *ex v: saltem verborum*, nisi aliunde constiterit, non possit clarè evinci Iosephum jurejurando usum esse: cum ipsa verba nullam contineant aut invocationem testis, aut vindictæ postulationem.

S E C T. VIII.

Casus 37

Tertium dignoscendi Juramenti *expres-
eior* est *Mos* alicujus gentis, loci, vel communitatis. Potest enim fieri, ut locutiones aliquæ, quas nec ex *forma*, nec ex *&* germano sensu verborum liquet esse Juramenta, ex usu tamen recepto alicujus populi & communi hominum estimatione pro *Juramentis* habeantur.

& ut illæ vicissim, quas ex verbis judi-
 cares esse juramenta, habeantur pro non-
 juramentis. Ratio est: quia verba per-
 inde valent ac nummi. Quæ utraque
 non φύσει valent & natura, sed θέσει seu
 Instituto magis, at χηρίσει sive usu vel
 maximè: hoc est, tanti sunt utraque
 quanti æstimantur. Cujus rei exemplum
 non est quòd aliunde quæramus, quàm
 ex formulis quibusdam nostratibus.
 Quum enim fidei & veritatis (in hoc
 præsertim negotio) eadem sit omninò
 ratio, ut qui veritate caret, careat & fide;
 quique fide, & veritate: ea tamen opi-
 nio apud nostræ gentis homines ex longo
 usu invaluit, ut qui **In faith** dixerit ju-
 rasse putetur, qui **In truth** non jurasse;
 & quod non minùs est à ratione alienum,
 ut **In truth** asseveratio mera habeatur,
By my troth etiam juramentum. Cu-
 jus rei rationem ineptus esset qui quæ-
 reret, extra eam quæ ab usu est, ^a *Quem* ^a Horat. de
enes arbitrium est, & jus, & norma lo- art. poet.
quendi. Unde sequitur eum, qui dum ad
 verborum solùm *formam* aut *vim* atten-
 dit, indulget sibi libertatem ejusmodi
 locutionibus in communi sermone uten-
 di sine aliquo delectu vel scrupulo, quæ
 longo usu consecutæ sunt apud nos vim &
 æsti-

æstimationem juris-jurandi, & præceptum Christi de non jurando violare, & fratri offendiculum præbere, & semetperjurii periculo exponere.

S E C T. IX.

Casus 38 Quartum & ultimum dignoscendi Juramenti *κεθήριον* est mens & Intentio jurantis. Esto enim non constet vel ex verbis ipsis, vel ex communi æstimatione hominum, aliquam sermonis formulam esse Juramentum: Siquis tamen ejusmodi formulâ usus, aut mentis suæ errore aliquo putet se jurasse, aut ex aliquâ dolosâ intentione velit putari jurasse; eadem formula etsi non sit revera & ex se juramentum, habebit tamen quoad ipsum hominem, ad omnem obligandi effectum in conscientiâ Juramenti instar, ita ut non modò mendacii, sed & perjurii reus sit in foro interno, si fidem sibi datam violaverit. Ut enim judice Apostolo, *a Rom. 14.* qui æstimat aliquid esse *κοινόν* *14.* commune vel impurum, quod ex se non est *κοινόν*, est illi tamen *κοινόν*, ita ut ab eo teneatur abstinere sicut à re verè communi & impurâ: Sic a lege contrariorum qui aliquid æstimat esse *ἕσθιον*, id est *scdum*

rum, quod ex se ὄσιον non est, est illi tamen ὄσιον, ita ut ab eo abstinere teneatur sicut a re verè sacrâ. Et si error mentis sufficit ad inducendum obligationem; multò magis mala voluntas fallendi proximum obligationem inducet. Quia justum est, ut vir impius & dolosus incidat in foveam quam fodit proximo suo, & ut illi laqueo quem tetendit alteri implicitus sit pes suis.

S E C T. X.

Quatuor eorum quæ nunc exposui criteriorum is usus est, siquando quæstio vel scrupulus oriatur in conscientiâ, de aliquâ loquendi formulâ quæ videtur habere *speciem Juramenti*, habeâtne verè & formaliter *rationem*, & consequenter *vim Obligatoriam Juramenti*; vel non? protenus ut ad hæc criteria recurratur; fiatque examen illius formulæ ad has velut notas *ἁγνῶσιμῶς*, idque eo quo proposui ordine, incipiendo à primâ atque ita percurrendo singulas, si opus fuerit: sed est, nisi antè ex jam peracto examine satis constiterit quòd sit juramentum. potest enim constare *affirmatio*, sc: quòd

fit juramentum, ex unius alicujus notæ examine : at non potest constare negatio, nisi peracto ad singulas notas toto examine. Cujus examinis duplex est finis: alter antequam juretur, ut cogitet quisque an expediat ejusmodi formulâ uti, vel non : alter, postquam in ea verba juratum est, ut intelligat quantum obligetur.

Casus 39

^a Is, qui si aram tenens juraret, nemo crederet.

Cic. pro Flacc.

Et ut mos Græcorum est, jurandi causa ad aras accederet.

Id. pro Balb.

^b Jovem lapide inquit quod sanctissimum jusjurandi est habitum, paratus sum jurare.

A Gell. I. Noct. Att.

SECT. XI.

Egimus hactenus de Juramento eo quod fit signo sine verbis, & de eo quod fit verbis sine signo : sequitur Juramentum ex utrisque conjunctis. Adhibentur autem *cum verbis signa*, ob majorem vel solennitatem actus, vel dignitatem personæ. *Quartum* ergo *Dubium* est de Juramento solenni : ubi *Casus primus* seu *Quæstio prima* est de ritibus & ceremoniis in solenni juramento adhibitis. De ritibus Gentilium multi multa scripsere ; quæ nec est aliàs operæpretium nec est præsentis instituti percensere. Annotavit præcipuos quosdam Alexander Neapolitanus, *lib. 5. Genial. dier. c. 10.* Sanctissima habebantur illa, quæ ^a aram Deorum tangentes conceptis verbis jurabant : Illis proxima, quibus ^b Jovem lapidem

lapidem. Conceptis autem verbis jurare dicuntur, qui verba Juramenti præscripta recitant vel singuli, vel unus aliquis tantum reliquis ^c *in ejus præeuntis verba* consensum suum ^d uno aut altero verbo signove significantibus. Apud Veteres Hebræos duo præcipuè ritus in sacris literis memorantur. Quorum alter peculiaris fuit iis juramentis *ἑρκαστοῖς*, quæ superiores pro authoritate suâ exigebant à suis inferioribus, ut mandata sua fideliter exequerentur. Cujus primum exemplum habetur *Gen. 24*, ubi Abraham ab Oeconomo suo Juramentum exigens fidelitatis, de uxore filio suo deligendâ, jubet eum ^e *manum femori suo supponere.* Quod idem facere jussit ^f Jacobus jam moriturus Iosephum filium *Gen. 47*. cum ei curam demandavit sepulturæ suæ in terra Canaanitide. Quem ritum sive observarint *in signum fidei*, qua credebant in semen benedictum egressurum de femore Abrahamæ : sive *in commemorationem fœderis* quod antè pactum erat cum Abrahamâ cum circumcideretur : sive aliâ quacunque de causâ ; non tamen legimus id ullo expresso Dei mandato niti, sed fuisse, quantum nobis quidem constare

^c *In verba jurabas mea.* Horat. Epod. 25.

- jurare in verba Magistri. Id. I. Epist. I.

- Pavidus tribunus adjurat in

que adactus est verba. Liv. 1.7.

^d *Præjurationes facere dicuntur qui ante alios conceptis verbis jurant, post quos in eadem verba jurantes tantummodo dicant.*

Idem in Me.

Festus.

Gen. 47. 29.

Gen. 47. 29.

Gen. 47. 29.

^e *Gen. 24. 2.*

M 2

^f *Gen. 47. 29.*

potest

potest libera omnino institutionis. Quò magis miremini illorum hominum perverſam non ſine ſuperſtitione ſeveritatem, qui ritus omnes in cultu Dei, decoris & ordinis gratiâ ab hominibus ſine expreſſo Dei mandato inſtitutos damnant, ut execranda & in Eccleſiis Chriſtianòrum non ferenda idola. Alter populi Dei inter jurandum erat *elevatio manus dextra cœlum verſus* adhibita & in Juramentis *ἐκφορῆς* quæ quis ſponte ſuſcepit & non ex alterius imperio.

s *Suspiciens tenditque ad ſidra dextram,*

Hæc eadem An a. terram, mare, ſidra juro. Virgil. Æneid. 12.

h Gen. 14 22.

Quem s ritum, ſive ex Hebræorum imitatione, ut plurima alia, ſive ductu quodam naturæ quaſi Deum intuentes quem *ἑπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ οὐρανοῦ* crediderunt, plerumque gentium populi obſervarunt. Hujus utique ut & ſuperioris ^h primum exemplum habemus in Hiſtoria ipſius *Abrahæ Gen. 14.* ſed & hoc nullo quod ſcimus ſpeciali Dei mandato ſubnixum. Qui ritus nihilominus ita poſtea invaluit apud ejus poſteros, ut per metonymiam ad juncti illa phraſis *levandi manum* pro ipſo actu jurandi frequenter poſita reperitur, imo & vox ipſa *יָמִין* quæ propriè dextram ſignificat, Hæbreis & Arabibus pro juramento non rarò accipitur. Unde aliqui ipſorum interpretes illa

verba

verba Ps. 144. 8. & 11. de juramento intelligunt, *Quorum os loquitur vanitatem, & dextra eorum est dextra iniquitatis, vel potius mendacii sive falsitatis*; id enim propriè significant Hebræa *ימין שקר* Quin. & ipse Deus ubi ad modum humanum *ἀνθρώπων ἄδω* jurans inducitur, eo loquendi genere utitur. *Ego levo ad cælum manum meam, & juro in dextra mea*, Deut. 32. 40, ad quem ritum & alibi in libris Prophetis utriusque Testamenti non rarò allusum. Quem proinde ritum iterum jure miremini, in Christianis Ecclesiis non tolerari modò, sed & approbari ab ipsissimis illis viris, qui tamen alios veteris Testamenti ritus (cum sint ejusdem rationis omnes, aut liciti pariter, aut pariter illiciti,) à Christianis usurpari adeo non probant, ut ne tolerant quidem, sed è catibus sacris penitus exterminandos clamitent. Quod attinet ad ritus Christianorum, ut reliquas prisca Ecclesiæ ceremonias varias, varièque pro locorum & temporum varietate observatas mislas faciam: Vna ferè est quæ a prisco seculo ad nos usque derivata, etiamnum in usu est, sc. *ut tactis sacrosanctis Dei Evangelis in verba concepta juretur*. Et hoc omne genus

Juramenti, in quo præter verba prolata adhibetur etiam aliquis externus visibilis motus corporalis; ut tactus altarium, femoris, aut libri, projectio lapidis, levatio manus, & similia, dici solet *Juramentum Corporale*, Balsamoni *no sōgn*.

S E C T. XII.

Casus 40 De his ritibus qui in solennibus Juramenti solent adhiberi, *Casus secundus* five *Quæstio* secunda est, An & quatenus addant vim aliquam obligationi Jurandi; Quod est quærere, An *Juramentum solenne & corporale* fortius obliget simplicis: ita ut gravius sit perjurium violati solennis Juramenti quam simplicis? Pro responsione dico primo, à Casuistis non modo Pontificiarum partis sed & Ecclesiarum Reformatarum concedi, Solennitatem actus aggravare peccatum in Juramento, perinde ac in Voto: quum sit Juramenti & Voti in plerisque, maximè in virtute obligationis consimilis ratio. ^a *Jurare corporaliter plus est quàm instrumento aut nuda voce* inquit ex illis quidam: & alius, ^b *Quamplùs crescunt solennitates, tanto majus est peccatum*

^b Gothifr. ad l. 3. C. d

^b si minor se major.

perjurium, Dico *secundò*, Et si perjurium concedatur esse gravius, non tamen magis obligare solenne Iuramentum ex se & natura sua quàm simplex: quia obligatio Iuramenti *quatenus furamentum est*, (nam & obligat quatenus promissionem includit; sed inquam quatenus est Iuramentum) exurgit præcisè ex eo quòd Deus testis & vindex invocatur. Invocatur autem Deus testis & vindex, non minùs in Simplici Iuramento, quam in Solenni & Corporali: nam illa invocatio fit præcisè per prolationem verborum, quæ eadem est in simplici & solenni; & non per aliquem motum corporalem aut signum concomitans, in quibus consistit Iuramenti solennitas. Dico ergo *tertiò*, quòd solennitas iuramenti aggravet peccatum perjurii, id ex accidenti provenire; sed tamen necessariò & inseparabiliter, non autem contingentèr: idque duplici ratione. *Primò*, *ob majorem deliberationem*, Ad hoc enim adhibetur externorum rituum solennitas, ut majorem incutiat interiori menti actus reverentiam, & religionis quasi sensum quendam; ut ita agens majori cum animi attentione & deliberatione versetur circa illum actum: & omne peccatum

cæteris paribus eò gravius est , quò fit contra actum voluntatis antecedaneum magis deliberatum. *Secundò* , solennis juramenti gravius est perjurium, *propter majus scandalum* : quia quò solenniùs aliquid fit, eò attentius & à pluribus observatur; & proinde si in eo peccetur, exemplum magis erit & notorium & perniciosum. Dico *quartò*, cum in Juramento quæ pars est cultus Dei expedire concedatur ut ob majorem actus reverentiam adhibeatur quædam *rituum* & ceremoniarum *solemnitas*, atque etiam *prescripta verborum formula* : non videri dari posse justam aliquam rationem , cur ex aliis partibus publici cultus utraque exulare cogatur, & *rituum* (inquam) mediocris *solemnitas*, & *certa formula verborum*. Fateor mihi, etsi & apud memetipsum cogitando, & abs aliis sciscitando, sæpiùs & seriò id quæsierim, nunquam tamen hæctenus occurrisse idoneam discriminis rationem, cur non ista aut à juramento ut superstiosa additamenta amoveri debeant, aut in reliquo Dei cultu ut utilia pietatis subsidia retineri possint. Qui potest capere, capiat : ego quidem non intelligo.

S E C T. XIII.

Restat *Quintum Dubium*, nullius ferè difficultatis, & paucissimis absolvendum, de Juramento, ubi solennitatis aliqua pars ob dignitatem personæ omittitur. *Casus 41*

Ut quando *Principi, Satrape, aut Magnati* juramentum defertur munus aliquod honorarium suscipienti, omissis ritibus ordinariis (ut *libri tactu, & osculo &c.*) prælectis verbis in quæ jurandum est, admonetur tantum ut promittat in verbo Principis, aut in verbo honoris sui &c. se fideliter prædicta observaturum. Cui monitioni si admotâ pectori manu respondeat tantum se id polliceri, Juramentum jam pro præstito & peracto habetur. In hoc casu dico breviter, juratum non minus obligari in conscientiam, ad fideliter præstandum ea quæ sic pollicitus est, quam si singula verba & syllabas ipse suo ore pronunciaffet, & reliqua solennia exactissimè peregisset. Atque hæc de Juramenti *Formâ externâ* dicta sunt. Expectabatis forsitan, quod & mihi constitutum erat, ut hac prælectione complecterer & ea quæ ad *Internam formam* pertinent. Sed continet ea pars dubia quædam

quædam singularis & momenti & usus
& indigna quæ in nimis arctum compin-
gantur: illud præsertim, quoniam sensu
Juramentum debeat intelligi. Itaque ne
aut vobis aliquam injuriam faciam ni-
mia prolixitate, aut rei ipsi nimia brevi-
tate; dabo operam ut proxima præle-
ctione, cum *Finali causâ* (quæ nec multa
continet dubia, nec multum difficilia)
unà etiam expediam ea quæ de *Internâ
Formâ* supersunt dicenda.

Prælectio Sexta.

De Juramenti Formâ Internâ,
& Causâ Finali.
Continens Casus Quindecim.

SUMMARIUM.

1. *Juramenti Forma interna, sive Interpretatio.*
2. *Ubi de sensu juramenti inter partes constat.*
3. 4. *An locum habeat Æquivocatio verbalis?*

5. 6. aut

5. 6. — *aut mentalis Reservatio?*
 7. *Juramentum non eludendum excogitato effugio.*
 8. *Quo sensu Juramenta spontanea sint intelligenda.*
 9. 10. — *& quo sensu Delata.*
 11. *Quatenus juramenti sensus pendeat ex scopo.*
 12. *Juramentum sub conditione.*
 13. *De Juramenti intentione remotâ & proximâ.*
 14. *Cum juratur res licita ob malû finem.*
 15. *An obligetur jurans non intendens jurare?*
 16. *Juramentum urbanitatis gratis.*
 17. *Cum quis dubius est juraverit, nec ne.*
 18. *Jurans non intendens se obligare.*
-

S E C T. I.

Formam Juramenti tractandam proposuimus duplicem; Externam, & Internam. *Externa* signorum & verborum, quæ exteriori sensu percipiuntur, rationem continet: quam superiore lectione absolvimus. *Internam*, quæ in verborum sensu & interpretatione, quod est interioris mentis opus, consistit, nunc aggrega-

aggredimur. Verborum autem sensum hic intelligo, non *respectu formularum*, quibus aliquid jurari significatur; (de hac enim inter dignoscendi Juramenti *christianæ*, dum in externa forma versaremur, antè dictum est:) sed *respectu ipsius promissionis*, quæ jurejurando confirmatur, & in verbis continetur. Res sanè magni momenti, & multiplicis usus: utroque nomine digna omni vestra attentione. Etenim & magni interest pernosse quo sensu juraveris; quia pejeravit, qui quod promissum est non eo sensu perfecit, quo promisit, aut promittere debuit: nec in solis Juramentis, sed & in Votis, Promissis, Fæderibus, Contractibus, aliisque conventionibus omnibus, in quibus bona fide agier oportet, omninò videndum ut promissio eo prorsus sensu quo facta est adimpleatur. Ad rem ergo, Juramenti verba, aut clara sint necesse est, aut ambigua.

S E C T. II.

Casus 42 *Dubium primum* est de Obligatione Juramenti, cujus *verba clara* sunt, & habent sensum manifestum & indubitatum. Ubi quatuor occurrunt casus. *Pri-*

mus est, cum verba Juramenti aut Promissionis ita sunt clara, sive *primò* ex propria sua & communi significatione; sive *secundò* ex recepto loquendi more alicujus gentis vel civitatis; sive *tertiò* ex mutuo consensu partium: ut de eorum sensu inter partes omnino constet.

Exemplum *Primi*: Caius Titio, spondeo me fundum meum Tusculanum tibi daturum, si mihi infra mensem centum aureos dependeris. Exempla *Secundi*:

Si Johannes cum Petro linguâ nostrâ vernaculâ sic contraheret, pro centum martibus quas tibi debeo, dabo tibi cras de grege meo *centum* oves masculas, Anglicè

For an hundred markes an hundred wethers: vel, Pro usu-fructu fundi tui solvam tibi quotannis tres *modios* frumenti, Anglicè **Three bushels of wheat.**

Quorum in priori exemplo, etsi vocabulum illud **An hundred** sit ita ambiguum, ut nunc idem significet quod Latinis propriè est *Centum*, hoc est *quingies*

viginti, nunc majorem summam, sc. *sexies viginti*; tamen ex passim recepto per universum regnum Angliæ illius vocis usu, mens ita contrahentium sic esse manifesta, ut de sensu verborum nulla

offet oriri lis: quandoquidem **An hundred**

dret, cum de pecuniis sermo est, *Centum* five *quingies viginti*; cum de pecore, *sexies viginti* denotare, nemo est apud nos qui non intelligat. In posteriore item exemplo, illa vox *A Bushell* cum apud Meridionales Anglos ex usu communi *modium* Latinorum *unicum* significet, apud Septentrionales *binos modios*: usus locorum ambiguitatem ejus vocis ita definiret, ut utrovis loco contractus fieret, de sensu tamen verborum inter bonæ fidei viros nulla posset esse dissensio. Exemplum *tertii*: Caii agrum quendam è multis unum fundo suo vicinum Titius emere cupiens, de pretio cum eo aliquoties antè collocutus, ubi eum die quodam convenit, Dabin' mihi, inquit, *agrum tuum* eo quo dixi pretio? Dabo. Jura mihi te daturum. Juro. Etsi de eo agro qui Titii fundo vicinus est peculiari nulla facta sit mentio: certum est tamen ex antegressis sermonibus eundem illum agrum peculiarem intelligi. Et istiusmodi quidem Juramentum obligat jurantem ad præstandum bona fide id quod promisit eo sensu, in quem manifestum est, si abesset utrinq; omnis dolum malus, utrumque contrahentium consensisse. Fidem violaret Caius, si Titio alium aliquem

aliquem agrum daret, & non eum de quo antè collocuti fuerant : & pactus **an hundred wethers**, si non nisi quinquies viginti tradiderit, promissi fidem non implevit.

S E C T. III.

Casus Secundus est de Juramento, ubi *Casus 43*
 verba secundùm communem morem intelligendi satis ex se clara videntur ; sed jurans tamen non habens intentionem se obligandi in eo sensu quem verba apertè præ se ferunt, sensum alium quendam sibi imaginatur, cujus verba ipsa propter alicujus dictionis aut phrasidis ambiguitatem possunt esse aliquo modo capacia : quem celare cupit audientes, ita ut ipse verba accipiat in alio sensu, quàm ab audientibus accipi putet aut cupiat. Hæc est illa, quam cum nonnullis Casuistis & Scholasticis Jesuitæ potissimum inveniuntur & exercent, *verbalis Equivocatio*. Cujus exempla in juramenti Assertoriis ferè adducuntur : quia istiusmodi æquivocationis ex ipsorum doctrinâ præcipuus usus est, cum quis interrogatus à Judice non competente, vel non secundùm ordinem juris, vel habens aliàs
 causam

causam veritatem dissimulandi rationabilem, commutat apertum sensum verborum in alium minus apertum, & ab eâ quâ de re agitur longius remotum, prout suis rationibus expedire videbitur. Ut si Ludovicus interrogatus an esset *Gallus*, juraret se non esse *gallum*, sc. gallinaceum: aut si servus cujuscumque interrogatus *esset* herus intus, juraret *non esse*, id est non comedere: cum mens interrogantis utrobique sit satis aperta. Idem & in Juramento Promissorio contingere potest: ut si quis belli dux pactus cum hoste *decem dierum* inducias, castra ejus de nocte diriperet; quòd inter paciscendum dierum tantum mentio facta fuisset, non item noctium. Historiam narrant *Livius* & alii de decem Romanis apud Hannibalem captivis, qui certis conditionibus postquam redituros se in ipsius castra juraverant ab eo dimissi sunt: ^a quorum unus *minimè Romani ingenii homo* (inquit ille, ^b *al i à duobus* id factum narrant) jurisjurandi solvendi causa commenticio consilio regressus eodem die in hostium castra velut aliquid oblitus, ante noctem comites assequitur. Quæ ipsius fraudulenta calliditas tam turpis existimata est ut non modò contemptus vulgò ^c *dispre-*

^a Liv. 3.
dec. 2.

^b A Gell.
7. noct.

Attic. 18.

^c *Pl con-*
tempti vul-
go dispre-
ti que sint.

A Gell. ubi
supra e-
mendante
Lipfio, cum
antè di-
scripti per-
peram le-
geretur.
v. Lipf. 1.
Elect. 7.

tus quo

usq; sit, & à Censoribus omnium notarum damnis & ignominiiis affectus; sed & à Senatu comprehendendus, & custodibus publicis datus ad Hannibalem deducendus judicaretur. Defendunt tamen acriter hanc æquivocationem Jesuitæ: ita ut Joh. Molanus professor Lovaniensis cædem *Johannis Huss*, contra fidem publicam de salvo conductu datam, eo nomine defendat, quòd *salvum veniendi*, non item *redeundi* veniam habuerit. Eant nunc Jesuitæ & fidenter conquerrantur magnam sibi injuriam fieri, quòd docere dicantur non esse fidem cum hæreticis servandam. Nam si istoc pacto servari possit fides: non est quòd de eâ, cum quibuscunque demum transigi contigerit, aut servandâ aut violandâ multum sint solliciti. Sed Jesuitismum hunc integris in eam rem editis libris refutarunt & fusè & solidè Reverendus in Christo Pater *Joh. Mortonus* Episcopus nunc Dunelmensis, *Henr. Masonus*, nostrorumq; alii, ab iis qui pleniorum hujus rei tractationem desiderant consulendi. Statuendum est interim isto modo jurantem, & æquivocè jurando peccare; & tacitâ illâ æquivocatione non obstante obligari in conscientia ad promissum faciendum

ciendum in eo sensu quem verba ex se reddunt, & sunt apta in generare in mente audientium : ni sic fecerit, perjurio non vacare.

S E C T. IV.

Rationes istius assertionis aliquot dudum attuli, confirmandæ primæ nostræ hypothesei : addo nunc alias, sed breviter. *Primò*, quia Juramentum debet simplicissimè & cum effectu intelligi ; quæ summa est illius hypotheseos : cum quæ simplicitate pugnat istud quæsitæ ambiguitatis artificium. *Secundò*, quia magna est prophanatio nominis divini, eum ut cordis inspectorem & testem invocare, in testimonium veritatis eorum verborum, quæ cum eo quod jurans in corde reconditum servat non concordant. Quod quid est aliud, quam Deum qui nec illudere scit nec illudi, quantum in ipso est impostorem facere, & indignæ simulationis patronum ? *Tertiò*, quia ejusmodi æquivocatio ipsi institutioni & naturæ Juramenti adversatur : cujus præcipuus usus est, ut sit ^a ἀνιλορίας πέρας, ut finem statuat litibus & controversiis, & ut de rebus alioqui incertis habeatur aliqua

^aHeb. 6. 16

qua certitudo quantum expedit rebus humanis ; cum sit iurijurandi religio ^b *expediendarum litium maximum remedium.* Ast æquivocatione tollitur omnis illa certitudo, quæ jurando quæritur: quæ enim potest esse certitudo illius responsionis, cujus sententia incerta est? Nec expediuntur hac ratione lites, sed augmentur magis. *Quartò*, quia sic jurans proximum suum decipit, & sciens fallit: contra quàm exigitur à jurante ne ^c juret *in dolo*; & contra veterum formulam illam, *Si sciens fallo.* *Quintò*, quia ut affirmatio & negatio in Assertorio, sic est sponso in Promissorio iuramento, cum contineat in se responsionem ad quæstionem seu interrogationem à deterente propositam, nisi sit congrua & apta propositæ interrogationi, mendacium est & non veritas. Nam ex interrogatione & responsione fit una quasi propositio: quæ omnino falsa censenda est, si alio sensu quàm quo proposita est interrogatio, responsio fiat. Neque verò multum adjuvat hac in re istius simulationis patronos *restrictio* illa quæ uti solent, sc. non licere nobis passim hac æquivocatione uti; Sed solùm apud non-judicem, eum-

^b l. r. ff. de jurejur.

^c Pl. 24 3.

que qui jus non habet exigendi juramentum ; vel qui sine justâ causâ nos adigit ad jurandum, aut rem indebitam petit, aut ex aliquâ simili causâ rationabili. Sed præterquam quòd *primò* ista ab eis gratis dicuntur, sine ulla aut Scripturæ aut veteris Ecclesiæ authoritate, vel etiam solidâ & evidenti ratione : nec tollitur *secundò*, sed nec minuitur istâ restrictione vis eorum argumentorum, quæ jam adduximus in contrarium : sciendum *tertiò*, etsi injusta vis concederetur impedire posse obligationem illam quæ homini fit, quia non est æquum ut ex actu injusto jus sibi quis acquirat, nullam tamen injuriam ab hominibus illatam justam nobis causam præbere posse injuriam faciendi Deo, tollendo sc. illam obligationem, quæ Deo fit ut cordium inspector ; cui, ex omni juramento nostro propter nominis sui invocationem, jus accrescit. *Quartò*, denique, Iesuitica hæc doctrina improbis hominibus pro sua libidine, mentiendi & pejerandi licentiam facit: etiam illâ restrictione non obstante : quum eâ manente, adhuc tamen an expediat vel non expediat uti æquivocatione, penes ipsum jurantem solum sit tota judicandi potestas. Ideo
siquis

si quis ad jurandum præter jus & fas adigatur : aut debet juramentum simpliciter recusare ; aut ipsum in eo sensu quo proponitur sine ulla simulatione vel æquivocatione admittere.

S E C T. V.

Casus tertius huic affinis est de mentali (ut vocant) *Reservatione* quam eadem prorsus ratione tuentur Jesuitæ, & eadem restrictione definiunt, qua & verbalem æquivocationem. Ut enim in illâ, ex detortis in alienum sensum verbis prolatis ; sic in istâ, ex assumpto aliquo non exteriùs prolato, sed intus apud se in mente reservato, jurans interrogantem ludificatur. Sic *Sacerdotem* aiunt si à Magistratu hæretico rogetur an sit sacerdos, respondere posse se non esse sacerdotem; nempe Bacchi, aut Apollinis; et *uxorem adulteram*, si à marito Zelotypo de adulterio postuletur, jurare posse se adulterium non commisisse, nempe ut ipsi dicat. Pariter & in promissorio Juramento, posse viatorem ob vitam redimendam jurare, latroni se certam pecuniæ summam daturum, cum tamen in animo habeat nullam ei dare: dummo-

Casus 44

do sic intelligat, *Dabo si debeam*, vel *Dabo si apud Magistratum petieris*. Sed ut iisdem fere fundamentis nititur, sic iisdem argumentis evertitur, mentalis hæc *reservatio*, quibus & illa *verbali æquivocatio*. Tollit enim omnem inter homines fidem & certitudinem, Deum impostorem facit, eos quicum agitur decipit, jurisjurandi finem & usum pervertit, omne genus mendacis & perjuriis latam fenestram aperit. Quia & *æquivocatione* illa tantò perniciosior est ista *Reservatio*, quantò huic quàm illi difficilius occurritur. Prævisa vel suspecta potest præcaveri *Æquivocatio*, ita explicando verba in quæ jurandum est, ut nulla subesse possit ambiguitas, nulla reliqua sit evadendi rimula. Ast ne *Reservationibus* hisce quis utatur, nulla prorsus arte vel providentiâ effeceris. Verumnum hunc quo nodo sic obstrictum teneas, ut non mutatâ subinde formâ elabatur?

* Horat. 2.
Satyr 3.

— * mille adde catenas,
*Effugiet tamen hæc sceleratus vincula
Proteus.*

Juramentum apud nos *Fidelitatis*, eâ verborum accurratione & studio perscriptum, ut nullus cavillationi aut effugio

gio locus esse posse videatur, Iesuitæ tamen & sacrificuli, dum sibi quidlibet animo reservandi libertatem reservant, magnâ vultus constantiâ præstare non verentur. Ipsissimam enim illam clausulam, quâ verbis conceptis spondent se omnia antedicta fideliter observaturos juxta tenorem verborum à se prolatorum, & juxta eorum verborum apertum & naturalem sensum & sententiam, sine ulla equivocatione, aut mentali reservatione; intelligunt interim cum alia reservatione, sc. quam tibi dicam.

S E C T. VI.

Habent tamen paratam sibi hanc defensionem, quò se a perjurio liberent: nempe ex oratione *verbali & mentali* unam confici integram *orationem compositam*, in quâ totâ conjunctim acceptâ nulla sit falsitas. Ut exempli gratia, si sacrificulus verbis prolatis juret *se non esse sacrificulum*; adjectione illâ in animo reservatâ, sed non enunciâtâ, *Ut tibi dicam*: oratio hæc tota, inquit, ex verbali & mentali composita, si integrè sumatur, erit vera; sc. *Non sum sacrificulus ut tibi dicam*. Nec videtur ratio

aliqua obstare, quin liberum cuique sit orationem suam si libuerit ex terminis vocalibus & mentalibus componere. Cur enim in Precatione, si quis illa tantum verba *Panem nostrum quotidianum* ore protulerit, reliqua illa *Da nobis hodie* mente solum cogitaverit; poterit illa integra oratio & licita esse, & Deo grata: non itidem licebit in juramento id ipsum facere? Ut huic Iesuitarum argutiolæ plenè respondeatur, *primò* mirandum non animadvertere acutissimos disputandi artifices, hac defensione omnem iudiciorum, promissionum, contractumque humanorum fidem penitus labefactari. Quo enim utuntur argumento siquid haberet ponderis, evinceret sane non minus licere istiusmodi reservationibus uti apud legitimum iudicem, & in re debitâ (quod tamen illi dicunt fieri non oportere) quàm apud iudicem non competentem, aut in re indebitâ: quum *Oratio ex verbali & mentali composita*, sit omnino ejusdem utrobique aut veritatis aut falsitatis. Et hæc responsio sufficit *ad hominem*: sed *ad rem* ipsam dicendum *secundò*, Orationem ex verbali & mentali eo quo dictum est modo compositam admitti posse, ubi quis secum ali-

quid

quid solus commentatur, ut in *privatâ meditatione*; aut quando cum solo Deo res est, ut in *precatione* vel *gratiarum actione*: at ubi cum hominibus negotium est, ut in *Juramentis*, ubi sic ferendum est testimonium ut ab aliis audiatur & intelligatur, mixtam ex verbali & mentali orationem nullatenus esse admittendam.

Hujus *discriminis* ratio manifesta est: quia tam notum unicuique est, quod ipse intus in pectore suo occultum gestat, quam quod verbis palam enunciat. Deo etiam cui nihil occultum est, vel abditissima cordium secreta ^a *περραχιδισμῶν* ^a Heb. 4. sunt & perspectissima. Ita ut secum meditantibus, vel Deum precantibus, quod ad veri & falsi rationem attinet perinde est, sive totum id quod in mente est enuncient, sive partem tantum, sive nihil.

13.

Cæterum apud homines, quibus cogitata cordium ignorari necesse est, nisi quatenus sermone, aliòve externo indicio significantur, orationis veritas & falsitas ex iis solis æstimanda est, quæ audientibus aliquid testari possunt. Quod cum reservationes illæ quæ in mente sunt efficere nequeant, in dijudicandâ orationis veritate *verborum prolatorum* tantum, non autem *reservationum mentalium* ratio habenda est.

S E C T,

S E C T. VII.

Casus 45. Casus Quartus respicit post-factum. Nam ut antequam juretur, & in ipso jurandi actu, oportet esse propositum adimplendi promissum *eo sensu quo propositum est*, sine aliquâ æquivocatione aut mentali reservatione: ita postquam juratum est adsit oportet studium & conatus, ut idoneo tempore fideliter idipsum & *eodem sensu quo juratum est* adimpleatur sine aliqua evasione aut effugio. Atque ut unum perjurii genus est, inter jurandum detorquere verba in alium sensum, quàm concipiunt audientes: sic alterum perjurii genus est, ubi rectè juraveris, non sincerè agere, sed novo aliquo excogitato commento juramentum vim (salvis tamen verbis) declinare & eludere. ^a *Verbis jurisjurandi per varias artes mutantibus, quibus flagitii conscientia inerat*, inquit de quibusdam Tacitus. Lepidum recitat ex Herodoto ^b Stobæus de Archetimo quodam, qui apud Cydiam amicum nummos aliquot aureos deposuerat. Post aliquod tempus Archetimo depositum repetenti, Cydianus præ auri cupidine acceptum negat. Res

^a Tacit. 4.
tustor.

^b Stobæ.
serm. 27.

ad Judices delata: instat actor, negat reus: par utrique confidentia, testes nulli: Placuit iudicibus, quòd deessent aliæ probationes, jurejurando litem terminari. Dies examini dictus. Cydias interea baculo ferulino scitè excavato nummos incluserat, simulans etiam adversam valetudinem. Die condicto adest, baculum, velut qui è recenti morbo vixdum satis convaluerat, manu gestans. Aris admovendus, Archetimo baculum tantisper tenendam porrigit, dum ipse jurisjurandi solennia perageret. Tradito baculo, tum demum summa cum animi vultusque constantiâ præstito juramento, fatetur se ab Archetimo aurum accepisse, sed restituisse fidenter asserit. Archetimus & offensus damno, & hominis conjunctam cum summâ impudentiâ summam perfidiam indignatus, baculum à se projectum tam vehementi ictu pavimento impegit, ut ferulâ confractâ, effusi nummi & Cydiæ fraudem, & totius rei veritatem patefecerint. Id Cydiæ factum *ὁ αὐτὸς τέχνης πεπλάσθηον ψεύδος* appellat historiae scriptor, *ex arte concinatum mendacium*: qui & idem observat Cydiæ *κακῶς βίη κατὰστροφῶν*, velut justam perfidiæ mercedem, *miserum*

vita exitum. Extant id genus exempla in historiis & in vitâ quotidianâ compluraria unde pauca quædam quæ nobis ex usu sicut colligo. *Primum*, Homines vel improbos aliquâ saltem Juramenti religione & conscientia duci : adeo ut quibus justî & honesti vel nulla vel per exigua ratio est, ex quodam tamen naturæ sensu juramento se putent ad datam firmatâque fidem exolvendam obligari. *Secundum*, pravis affectibus non fortiter resistatur, periculum esse ne scintilla illa quæ in nobis reliqua est luminis naturalis, ita ab illis aut penitus extingatur, aut saltem miserè obruatur, ut de perjurio arte aliquâ palliando magis, quàm sincerè evitando solliciti simus. *Tertium*, qui perjurii immunis esse cupit, juramenti à se suscipiendi verba singula, eorûmque sensum & vim diligenter expendere debere : ut si non debeat servari, ne quidem suscipiatur ; si fas sit suscipi, sine fraude & simulatione servetur. Impium est enim *rem sacram* præproperè *vorare* : & intempestivam, voto jam emissio, *ordiri inquisitionem*. Et hæc de primo dubio. Cujus summa est ; Juramenti verba ubi sunt ita ex se clara, ut de eorûm sensu inter bonæ fidei viros nullum

nullum possit esse dubium, obligari Jurantem in eo sensu quem manifestè reddunt : nec fas esse ipsi, aut interjurandum, aut postquam juraverit, ea verba, quælitâ in compendium suum interpretatione aliò detorquere.

S E C T. VIII.

Dubium Secundum, est, ubi de verborum sensu ambigitur. *Casus* autem sunt tres. *Primus* est, de *Juramentis Spontaneis* : ut in illis promissionibus, quæ fiunt ex mero motu propriæ voluntatis, ex animi quadam liberalitate, & non ex debito aliquo justitiæ aut obsequii. Respondetur communiter & verè, istiusmodi Juramenta esse ex ipsius jurantis mente accipienda : quia unusquisque sui optimus interpretes est. Exempli gratia ; Siquis apud nos voto, juramento, aut promissione se obstringeret dare alicui ptochotrophio aut pauperibus alicujus villæ quolibet mense decem solidos : siquidem nobis *Mensis* nomen ambiguum est, si pauperes illi primam pensionem sibi ex promisso deberi contenderent ad vicesimum octavum diem Januarii, & exinde deinceps reliquas vicesimo

cesimo octavo quoquo die, accipiendo *Mensem* pro quatuor septimanarum spacio, quæ est una ejus nominis significatio; ille contra non deberi diceret ante ultimum diem Januarii, & sic deinceps, accipiendo *Mensem* pro duodecima ferè anni parte ut in Calendario in duodecim menses totus annus distribuitur; quæ est ejusdem vocis altera significatio: æquissimum est, ut vox ambigua ex ipsius potius quàm illorum mente accipiat. Quia illa pensio non est eis debita ex justitia, & ante factam promissionem; sed ex charitate, & vi promissionis liberæ, non alicujus pactationis aut contractus. Et de hoc genere juramenti debent illa verba intelligi, quæ citantur in glossa Juris Canonici, *a Pater quod Deus non accipit sic juramentum sicut ille cui juratur, sed potius sicut qui jurat intelligit.* Sed ut hæc responsio rectius intelligatur, duo sunt observanda. Alterum, quòd hoc in spontaneis juramenti & promissionibus potissimum obtinet, cum $\tau \epsilon \pi \alpha \kappa \lambda \omega \nu$ diversa sit ratio, ut mox dicetur. Alterum, jurantem in præsentis casu obligari ad promissum servandum eo sensu, quem ipse verbis suis, quo tempore juravit, aut bona fide intende-

^a gloss. ad
c. 22. qu. 5.
c. II.

bat, aut voluit ab audientibus intelligi : non autem in eo sensu quemcunque ipsi postea libuerit illis verbis affingere. Deus enim qui aspicit cor, non luditur verbis : ^b *Nec debet intentio verbis inservire, sed verba intentioni.*

^b Gregor.
26. Moral.
7. & habetur
22. q. 5.

S E C T. IX.

Casus Secundus est de Iuramentis & promissionibus ^c ἐπαγγελίαις, id est eis quæ juranti ab alio deferuntur ; sive quæ alius quispiam aliquo aut jure suo aut juris prætextu à jurante exigit. Qualia sunt ea imprimis, quæ à Rectoribus pro authoritate sua subditis imperantur, aut legibus sunt constituta : ut apud nos Iuramenta *Suprematus Regii & Fidelitatis* ; & ea quæ ex statutis *Academix* ab eis exiguntur qui ad gradus promoventur, aliâque similia. Item ea quæ ex justâ conventionem partium ab alterutro contrahentium postulantur : ut ea quæ in pactis, fæderibus, aliisque civilibus contractibus ad mutuam fidem confirmandam interveniunt. Pro responsione in hac casu dico , Istiusmodi iuramenta regulariter intelligi debere in eo sensu, quem probabiliter judicari potest fuisse

Casus 46
ἐπαγγελίαις
ὁρμηθ, ἐφ'
ὄν ἐτιςθ
ἀγερ. ἐκ
αυθαιρε-
θ. Helyc.
ὁ ἀμαχθ-
θερ ἐπρε-
εθμενθ.
Suid.

ab eo cui juratur intentum : ita ut jurans teneatur sub pœna perjurii implere quod promisit (si sit res licita & honesta secundum intentionem deferentis.) ^b Ver-

⁶ I. qui interrogatus. ff. de Inter. ex legit. *Rectissime dici non ambigo, non secundum verbum jurantis, sed secundum expectationem ejus cui juratur quam novit ille qui jurat, fidem jurationis impleri.* Augustin. Epist. 224. *Expectationem eorum quibus juratur qui deceperit, non potest non esse perjurus.* Id Epist. 225.

ba intelliguntur secundum mentem & intentionem ejus cui fit juramentum, ait Jurisconsultus. Ratio est, quia eum ob finem hoc juramenti genus suscipitur, ut is cui juratur ex interpositâ fide habeat aliquam certitudinem, id quod sibi à jurante promissum est impletum iri : de promissione autem adimplenda nihilo certior esset, si verba ex mente jurantis, & non ex sua ipsius mente essent intelligenda. Alia enim ratio est Obligationis, ubi debitum fundatur in promissione : ubi verò promissio fundatur in debito, longè alia. Ipse Deus, qui nemini ex jure debitor est, ex promissionibus tamen suis gratuitis, facit se nobis debitorem : & qui Voto, Juramento, vel Promissione spontaneâ se obligat ad aliquem actum charitatis, contrahit ipso facto debitum. Sed quia hoc debitum non fundatur in jure ejus cui facta est promissio, sed promanat ex mero actu libero & gratuito ipsius promittentis : omninò æquum est, ut ipse sit mentis suæ interpret, cujâ potissimùm interest, quantum

quantum & quatenus & quo sensu intendebat se obligare. Ast ubi contra promissio ipsa fundatur in debito aliquo antecedente; debito sc. aut subjectionis & obsequii ex autoritate superioris, aut justitiæ & pacti ex conventionem partium: quia is cui fit promissio jus habet eam exigendi, & ipsius maximè interest ut promissi fides servetur: ratio postulat ut ex ipsius potius mente & interpretatione, quàm ex promittentis sensu, de promissionis obligatione judicetur.

S E C T. X.

Casus Tertius est, ubi deferens juramentum sensus ambigui, id tantum postulat ut in ea verba juretur; permittit interim jurantis ipsius arbitrio, quocunq; voluerit sensu juramenti verba intelligere. Dico, meritò suspectum esse debere latentis alicujus doli mali, & proinde recusandum esse viro pio & prudenti oblatum sub tali conditione juramentum: quod mihi videtur triplici de causâ improbandum. *Primò*, respectu ipsius Juramenti, in quo requiritur imprimis veritas: oratio autem indefiniti & ambigui sensus ante distinctionem

O nem

nem factam non est propositio vera, imò ne propositio quidem; cum debeat propositio, ut ex ejus definitione vel puenis notum est, *verum vel falsum significare sine ambiguitate*. Secundo respectu ejus cui jurandum est: finis enim juramenti proprius est, ut is cui juratur de re prius incertâ habeat aliquam certitudinem: ex verbis autem incerti sensus quæ potest haberi certitudo? Tertio, respectu ipsius jurantis: qui si juramentum sub eâ conditione præstet, aut proximo scandalum, aut sibi laqueum parat. Istiusmodi enim collusio, ne cogitari quidem potest quò spectet aliò, nisi ut aut nostro exemplo alii ad idem juramentum suscipiendum (reluctante licet conscientia) inducantur; quod est proximo scandalum præbere: aut ut aliud aliquid postea à nobis virtute illius juramenti faciendum exigatur, quod aut illicitum sit aut incommodum; quod est nobismetipsis laqueum inducere. Caveat itaque vir prudens, ut sibi his artibus imponi patiatur: alteriusve cujusquam aut gratiam aut metum tanti ducat, ut escam devoret, cui subesse hamum certò sciat. Sanè ut inter jurandum omnia rectè fiant, expedit ut de verborum sensu inter omnes

omnes partes quarum interest liquido constet: id quod *liquido jurare* veteribus dictum est:

Scis tamen & liquido juratus dicere posses.

Et ex veteri formulâ juraturo à deferente juramentum dici solitum est, *Quia de re peto liquido jures.*

S E C T. XI.

Sed de his satis. Pergo ad *Dubium Casus 49 tertium*, quod est de sensu Juramenti quoad latitudinem sive extensionem ejus: hoc est, an & quatenus sensus verborum ex scopo metiendus est. *Casus primus* est, ubi Juramenti alicujus causa fuit particularis, verba tamen sunt generalia. Exempli gratia; Juramento *Suprematus Regii* causam dedit *usurpatio Papalis*, qui supremam in spiritualibus jurisdictionem in hoc regno sibi vendicabat: verbis tamen Juramenti ita asseritur suprematus regius, ut non Papa solum, sed & universim omnes alii quicumque excludantur à supremâ potestate in hoc regno exercenda. Respondeo, tale juramentum obligare quoad verba ipsa in ultima sui latitudine. Ratio est, quia

quia legis, licet ex particulari occasione lata, intentio tamen est generalis, omnia ejusdem generis vel rationis incommoda in futurum impedire. Et proinde etsi in proæmio legis mentio sæpè fiat particularis illius mali quod causam dedit legi ferendæ; verba tamen illa quibus lex ipsa continetur plerumque sunt magis generalia: id quod consultò & datâ operâ factum est à Legum-latoribus, ut & cætera quæ sunt consimilis rationis simul complecterentur. Ut ergo de sensu Legis, non *ex proëmio*, sed *ex corpore statuti* (ut loquuntur) responsa petunt Consulti juris: sic & Juramenti justâ interpretatione, non ex præmissa *recognitione*, aliâve ejus *præfatione*, sed ex ipso quasi *corpore Juramenti* judicium sumere oportet.

S E C T. XII.

Casus 50 *Casus Secundus* est, quatenus Juramentum sit cum aliqua conditione intelligendum. Respondeo breviter. *Primo*, si verba contineant *conditionem expressam*, non obligari jurantem, nisi præstita prius conditione. Ut si Caius promittat Titio se cras daturum centum,

si Titius fundum ipsi hodie dederit: fundo non dato, non tenetur Caius promissione. *Secundò*, si conditio nulla sit expressa, debere tamen intelligi omnes illas conditiones sive exceptiones, quæ solent de jure & usu communi subintelligi: nempe hoc vel illud faciam, *Si Deus permiserit, Salvo jure alterius, Rebus in eodem statu manentibus, Quoad potero & licebit, &c.* ut fuit in explanatione secundæ hypotheseos fusiùs antè dictum.

S E C T. XIII.

Casus tertius est de Intentione Remota & Proxima. Videtur enim satisfecisse juramento, qui fecerit id quod intenderat *intentione remotâ* & ut finem; etsi non faciat id quod verba ipsa sonant, quæ ferè continent *intentionem proximam* solùm, sive Mediorum. Exempli gratia, Si quis voto, juramento, vel promissione reciperet se pauperibus alicuius villæ daturum quolibet mense decem solidos; nihil autem daret toto Ianuario aut Februario, sed Martio demum mense daret triginta solidos. Respondeo jurantem, si intenderat obligare se tantum

Casus 51

ad substantiam rei, non autem ad ejus rei circumstantiam sive modum, non simpliciter obligari ad illum modum faciendi, quem verba insinuare videntur. Unde si in exemplo proposito totam trimestrem pensionem exhibuisset primo mense, sine dubio satisfacisset promissioni. Potest tamen fieri, ut per accidens & ex consequenti obligetur & ad iptum modum rei: quia unusquisque obligatur (cæteris paribus, & si nihil aliud impediatur) eligere in dubiis id quod est tutius. Ut in exemplo jam allato certè tutius est pensionem eo modo quo promissa est solvere; id est singulis mensibus decem potius quàm tertio mense triginta. Tum ob periculum repentinæ mortis & incertorum eventuum: tum ad vitandum, qui vel ex neglecta circumstantia oriri possent, mentis scrupulos. Suaderem itaque homini pio, ut cujuscumque sui voti, juramenti, pacti, promissionisque fidem exolvere studeat, juxta verborum & intentionis suæ tenorem, quoad commodè fieri potest, etiam in levissimis circumstantiis: ne minutiora ista contemnendo, aut scrupulos sibi creet non necessarios, aut rebus gravioribus contemnendis paulatim & sensim assuescat. Cæterum illud

illud unum utcunq; admonitos omnes velim, ut summam & coronidem totius hujus dissertationis de Juramenti sensu & interpretatione, magnopere ut caveant, ne sibi nimium hac in re indulgeant; neu benignâ nimis & laxa interpretatione, dum cupiditatibus suis plus æquo favent, Juramenti religionem minuant, & se perjurii periculo exponant. Atque hæc de *Formali Causâ* dicta sufficiant.

S E C T. XIV.

De *Finali Causâ* pauca restant dicenda. *Dubium Primum* est, cum promittitur res ex se licita, sed aut malâ intentione, aut ob malum finem. Dicendum primò, simpliciter illicitum esse promittere aliquid quantumvis in se licitum, malo fine vel intentione. Ratio est, quia cum quivis unus defectus in quolibet actu humano sufficiat ad hoc, ut totus actus sit malus, (*Bonum enim ex causâ integrâ est, malum ex partiali:*) tum præcipuè defectus ex parte finis, ut qui in moralibus primas tenet partes; quò ferè putant id Christi dictum pertinere, ^{Mat.6.23} *Si oculus tuus fuerit nequam, & totum corpus tenebrosum erit.* Dicendum secundo,

cundo, si quis aliquid alteri juraverit ob finem inhonestum, sine conditione tamen turpi ab alio præstanda; obligari ad faciend in promissum. Ut si quis foeminae polliceretur se ei dono missurum rem aliquam preciosam, intendens apud se ipsam eo munere ad impudicos amores pellicere, nullâ tamen ei palàm propositâ inhonestâ conditione, teneretur promissionem implere: quòd si proponeret ei unâ conditionem inhonestam, non teneretur promisso. Ratio utriusq; est, quia rem preciosam licitum est alteri dare: sed dare sub conditione turpi, illicitum. Dicendum tertio, Quod promissum est sub conditione malâ, præstitâ conditione debere adimpleri, si res saltem sit licita. Ut si quis alteri pro adulterio, aut falso testimonio, aut alio quolibet inhonesto vel turpi officio pecuniæ summam promiserit: tenetur, ubi alter conditionem pactam præstiterit, promissis stare & pactam pecuniam dissolvere. Sic Thamari nurui sui obligatum se

Gen. 38. 20^b Judas rectè putavit, pactam scortationis mercedem hædum promissum mittere. Ratio est, quia etsi pactum fuerit illicitum, tamen res pacta non est illicita: Ergo fieri non debuit, sed factum valet.

Et ex antedictis fati claret, Juramentum illicitum de re licita posse obligare.

S E C T. XV.

Dubium Secundum respicit jurantis *Casus 53* intentionem. *Intentionem* dico, non eam quæ fertur objective *in materiam juramenti*, sive rem promissam; quâ quaeritur, quid jurans intenderit promittere, & quo sensu, & ad quid se obligare: de hac enim intentione modo actum est, cum de Juramenti sensu & interpretatione disseruimus: sed *Intentionem* eam intelligo, quæ fertur objective *in ipsum actum jurandi*: quâ quaeritur, an intenderit jurare, aut se obligare, vel non. De quâ multa disputant subtilius quàm utilius Scholastici. Quæ ex usu sient ad vitæ institutionem pleraque in pauca contraham. *Casus* itaque *primus* est, cum quis ex consuetudine quadam jurandi, incogitans verba profundit juratorias — ὅρκος ἐπ' ἀχροῖς ἀεὶ τοῖς χαλέσι. Dico *primò*, certum esse ejusmodi Jurationem esse grave peccatum. Non solum *originaliter*, & ratione causæ; quia profluit ex habitu quodam pravo: sed etiam *formaliter*, & ratione ipsius actus; in
quan-

quantum actus ex naturâ suâ religio var-
temere fit, non in iudicio, & sine deb. ubi
reverentiâ. Dico *secundò*, Juramentum te
illud, si fuit jurandi actus ex animi præ-
cipitantiâ prorsus indeliberatus, non ob-
ligare : sed si adfuit aliqua animi deli-
beratio quantumvis exigua, aliquatenus
obligare. Ratio utriusque membri as-
sertionis est : quia ut actus aliquis huma-
nus sit obligatorius, requiritur delibera-
tus animus ; & pro mensurâ deliberatioe
nis, assurgit etiam obligationis mer-
sura.

S E C T. XVI.

Casus 54 *Casus secundus*, cum quis honoris ^{is ju} e, at
urbanitatis gratiâ (sic enim Casuistarum
quantur) temerè jurat in re fortassis qu-
vi. Exempli gratiâ, si quis cum altgari
contendens, & honoris quasi præroppo-
tivam ei deferens, ut sæpè fit, jurare
non exiturum domo, non discubitur ^{ura-}
ad mensam, non bibiturum ; nisi ille
ter præverit, aut prior discubuerit, a qui
præbiberit. Imò cum sapissimè sibe-
ut sic contendentium uterque idem præ-
ret ; si ejusmodi juramenta essent o. a-
ligatoria, necesse esset è duobus altero-
pejersit

cessit ab animo deliberato : ergò necessario sequetur obligatio, nisi aliunde impediatur. Cum ergo obligatio ex iurejurando necessario & naturaliter profluat, non est in potestate hominis eam impedire, vel summovere : nemo enim potest, positis rerum naturis, earum necessarios effectus impedire. Annon deberet omnibus ludibrium, qui cum manum & sigillum syngraphæ obligatoriae opponeret, profiteretur tamen se nullam habere intentionem semet obligandi? Imò illa intentionis suæ professione non obstante, annon factò ipso obligaretur tamen? Obligatur pariter & qui jurat ipso jurandi actu, quicquid aut intendit, aut se intendere profiteatur : quia intendens causam, intendere præsumitur & ejus causæ necessarium effectum,

Atque ita tandem difficilem hanc & diffusam de *Juramenti Vinculo* dissertationem, auspice Dei bonitate, comite patientiâ vestrâ, per quatuor Causarum genera deductam, ut potui, absolvi : reliquam tractationis partem, quæ de *Vinculi Solutione* est, propediem (Deo annuente) unica prælectione complexurus.

Prælectio Septima.

De Vinculi Juratorii Solutione
& de Jurisjurandi usu & abusu.
Continens Casus quinque, & Conclusi-
ones totidem.

SUMMARIUM.

1. *In promissorio Juramento quæ veritas requiratur.*
2. *Solutio vinculi quid sit.*
3. *Juramentum an sit dispensabile?*
4. *Potestas Papæ dispensandi in juramentis examinatur.*
5. *Juramentum an possit commutari?*
6. *Juramentum subditi prælatus potest irritum reddere.*
7. *Juramenti materiâ cessante, cessat Obligatio.*
8. *Relaxari potest juramentum ab eo cui factum est.*
9. *Non est illicitum jurare.*
10. *Jurandi in sermone quotidiano Cacoëthes.*
11. *Non est jurandum sine necessitate.*

12. De juramento ab aliis exigendo, *Cautiones.*
13. *Juramentum dubitante conscientia non suscipiendum.*
-

S E C T. I.

Vinculi illius sive ligaminis, quod qui jurat ligat super animam suam, & de quo tam multa hæctenus differuimus, *Solutio* hodiernum pensum est, & totius propositæ tractationis novissima pars. De qua solutione, antequam ad species descendatur, duo sunt in genere observanda. *Observandum primò;* vinculi solutionem peculiarem esse juramento promissorio, in assertorio locum non habere. Omni Juramento, sive Assertorio, sive promissorio, debet inesse *Veritas*: Jer. 4. 2. sed cum hoc discrimine, quòd ad juramentum Assertorium unica sufficiat veritas de præsentì, cum in Promissorio duplex requiratur; una sc. de præsentì, altera de futuro. *Veritas de præsentì* respicit ipsum *actum jurandi*: & consistit in hoc, ut jurans quando jurat verum dicat; hoc est, ut mens sit congrua verbis, & ut habeat intentionem servandi id quod

quod promittit. Qui actus jurandi in Promissorio, quoad veritatem & falsitatem omninò convenit cum actu jurandi in Assertorio. Materia enim illius veritatis in utroque actu, cum sit *de presenti*, transit in quandam quasi necessitatem immutabilem ; in quantum Juramentum ^b quamprimum præstitum est, statim aut verum fuit aut falsum : quam veritatem aut falsitatem, ubi actus ille semel transferit, tam impossibile est posse mutari, quam impossibile est id quod factum est infectum fieri posse. *Obligatio* ergo illa, qua tenetur jurans de præsentibus verum dicere, cadit super ipsum *actum jurandi*, estque illi actui inseparabiliter conjuncta ; & proinde *solvi non potest*, nec à Juramento separari : & juramenti Assertorii præter istam de præsentibus nulla est ulterior Obligatio, quia materia ejus est factum aliquod præteritum aut præsens. Sed in Promissorio juramento, cujus Materia est res de futuro præstanda, requiritur etiam *veritas altera, de futuro* sc. quæ respicit *Materiam Juramenti* : & consistit in hoc, ut jurans quod promisit efficiat esse verum ; hoc est, ut adimpleat promissum. Cum igitur materia juramenti promissorii, nempe res

de

^b Vnde
Cleans
dixit unū-
quemque
eo ipso te-
mpore quo
jurat aut
ἐυορκεῖν
aut ὀμορ-
κεῖν. apud
Stobæ. ser.

28.

de futuro præstanda, propter futurorum eventuum incertitudinem multiplici mutationi & varietati obnoxia sit: hinc fit, ut *Obligatio* quæ cadit super illam *Materiam*, & quæ tenetur jurans de futuro promissum adimplere, mutabilis sit & à juramento separabilis. Et hoc ipsum est, quod *vinculi solutionem* dicimus. Unde etiam sequitur id quod *secundo loco observandum* est; sc. solutionem vinculi in juramento promissorio non intelligi debere respectu *Obligationis* illius prioris, quæ nascitur *ex veritate de presenti*, & est ei cum Juramento *Affertorio* communis: sed intelligi solum respectu *Obligationis* posterioris, quæ nascitur *ex veritate de futuro*, & est ipsi propria & peculiaris. Hoc est, Omnis promissorie jurans, ipso facto & vi ipsius actus jurandi, simpliciter & insolubiliter *obligatur de presenti* bonâ fide & ex animo intendere id postea efficere quod promisit; sed postquam juratum est, multis de causis fieri potest ut *non obligetur de futuro* illud ad postea implendum quod antè promiserat & intenderrat. Verbo sic, Perjurus est semper, qui *non intendit* quod promittit: non est semper perjurus, qui *non perficit* quod promisit.

^c *ὁ ἐξ ὁμοιω*
ἔχων μὴ ἐ-
πτελεῖν.
 Cleanth.
 apud Stob.
 serm. 28.
^d *Ὄχι ὅτι*
οὐκ ἔστιν
ἀπὸ τοῦ
ἔργου
ἀλλὰ
ἀπὸ τοῦ
ἔργου
 2. cap. ani-
 madver-
 tendum.

S E C T. II.

Ut autem licitè & sine perjurio aliò-
 ve peccato non adimpleatur quod pro-
 missum est, ex horum altero contingere
 necesse est: vel quòd nulla ab initio fu-
 erit obligatio, vel quòd ea postea (*solutio*
vinculo) sublata sit. Si res promissa erat
 cum juraretur aut *impossibilis*, aut *illicita*,
 Juramentum eâ de re præstitum nullam
 inducebat obligationem, neque indiget
 solutione, sed pœnitentiâ: quando qui-
 dem sic jurando etsi admissum sit grave
 peccatum, nullum tamen vinculum est
 contractum. Rei enim impossibilis, &
 rei item illicitæ nullam esse obligatio-
 nem antè ostendimus. *Solutio* ergo *vin-*
culi supponit antecedentem obligatio-
 nem; eamque poste aliunde sic tolli
 significat aut saltem impediri, ut qui pri-
 us juramenti vinculo ita constrictus te-
 nebatur, ut non liceret ei sub pœna per-
 jurii aliter facere quàm promiserat, ad
 promissum suum adimplendum jam non
 ultra teneatur. Itaque quod nunc agitur
 hoc est, ut certam rationem investigemus,
 quâ is qui se juramenti vinculo ob-
 ligavit ad aliquid faciendum, possit esse
 securus

securus in conscientia sua se ab eo vinculo liberari, nec ad illud faciendum quod promisit ultra obligari. Cujus rei cum quinque omnino modi soleant assignari, singuli sunt à nobis suo ordine examinandi.

S E C T. III.

Primus Casus est de Dispensabilitate Juramenti: An & quatenus Superioris dispensatio ejus obligationem tollere valeat? *Dispensatio* autem, ut ea vox communiter accipitur, exemptionem significat alicujus personæ à lege communi factam ex speciali indulgentiâ ab habente auctoritatem. Ut si quis legi alicui subditus, Principis beneficio ex speciali gratiâ ab illius legis obedientiâ eximatur: & ut fieri quotidie videmus in Academiis, ubi ex rationabili causa dispensationes solent concedi particularibus personis, ut liceat eis in aliquibus aliter quàm statutum est facere. Fundatur autem *dispensationis jus* in *ἐπιμερία* illa, quæ postulat ut de rigore legis nonnunquam aliquid remittatur, ut aequitati sit locus. Cum enim leges necesse esset verbis generalibus ferri, & ad id respicere quod *communiter & plerumque boni*

Casus 57

num & utile est publico ; quod tamen sæpius contingere potest esse *pro hic & nunc* inutile vel saltem minus bonum : æquum utique visum est, ut ubi observatio ejus quod lege sancitum est videtur esse alicui privatæ personæ valdè onerosa vel incommoda , & ex ejus omissione publico non multum incommodari, Princeps vel alius legitimus superior potestatem haberet determinandi legem in eo casu non videri servandam : & hoc est quod dicimus in lege dispensare. Quam autem potestatem habent *Principes seculares* dispensandi in legibus suis, eandem sibi arrogant *Pontifices Romani* dispensandi in votis & juramentis. Quorum in hoc genere audaciam, dum subditos Regum à fidelitate sua absolvunt, Principum contractus & sædera rescindunt, Votorum & Juramentorum vel arctissima quæque vincula commutando, relaxando, dispensando, contraria jubendo, aliòve artificio pro libitu & utilitate dissolvunt, utinam eorum nonnulli, qui rectissime damnant, non pessimè imitentur. Sed enim ut alii *de facto* exercent, solus interim Papa vendicat sibi quasi *de jure* debitam hanc dispensandi in juramentis potestatem.

Conquesti sunt graviter hac de re, & in Papalium dispensationum abusus acriter invecti, etiam ante Lutherum multi, ad quorum scripta remitto istarum rerum studiosos; atque aliquot argumentis contendendo Juramenti vinculum esse simpliciter indispensabile, ita ut nec Papa nec alius quisquam ullam habeat omnino potestatem cum eo dispensandi. *Primò*, quia obligatio Juramenti est de Jure divino naturali: Jus autem naturale non subest foro humano; quum Deus solus sit author & dominus naturæ, nec hactenus potuerit unquam ostendi, Deum ulli hominum generi aut ordini autoritatem concessisse dispensandi ^b *in his que sunt juris naturalis.* *Secundò*, quia concessâ hac dispensandi potestate, everteretur funditus præcipuus juramenti finis, quæ est assecuratio (ut ita dicam) rei promissæ: nullam enim posset habere certitudinem is cui juratur impletum iri quod promissum est, si cum jurante posset dispensari ne impleret. *Tertiò* quia juramentum eodem ipso actu & in eodem instanti, quo jurandi inducit obligationem servandi promissionem, acquirit etiam simul ei cui juratur jus ad rem promissam: qui duo effectus Juramenti

^b Et tamen de Papâ sic glossa, Dico quod contra jus naturale potest dispensare. ad 15. qu. 6 cap. autoritatem.

ita conjuncti sunt, ut posito altero vel sublato, alterum quoque necesse fit simul poni vel tolli. Si ergo supponeretur dispensatione tolli *obligationem* jurantis, sequeretur eadem tolli quoque *jus* ejus cui juratur. Et inde etiam ulterius sequeretur, dispensationem illam aut *inanem* esse aut *iniquam*: inanem & supervacaneam, si volente eo cui juratur fieret; si invito, iniquam & injustam. Illo enim volente, remitti potest obligatio (ut mox ostendam) etiam sine dispensatione: nolenti autem jus suum adimere, injuria est. *Quartò*, quia in Juramento promissorio non tantum proximo fit obligatio, quatenus est *promissorium*; sed & Deo, quatenus est *juramentum*. Ergo dato sed non concessio, prælatum habere potestatem tollendi obligationem, quâ homo obligatur homini respectu promissionis: præsumptio tamen esset non ferenda, si terra & cinis assumeret sibi potestatem tollendi autoritate suâ obligationem, quâ homo obligatur Deo ut testi & vindici. *Quintò* denique quia dispensatio humana est res *fori externi*: obligatio verò juramenti est intus in conscientia, quæ uni Deo subest ut judici, & in quam homo non habet imperium.

Quisquis

Opin. 1.

justa. Sunt imprimis qui potestatem hanc dispensandi in Juramentis & Votis, ab illa absolutâ & Oecumenicâ Papæ auctoritate arcessunt, quâ *mundi dominus* est, & totius *Orbis Imperator*. Quia enim omnis jurans aut vovens est Papæ subditus: propterea inquit, in omni voto aut Juramento subintelligi debere illam conditionem, ^a *si Domino Papæ placuerit*. Vnde sequitur, quamprimum Papa significaverit (id quod dispensando facit) sibi non placere ut ratum sit quod juratum est, obligationem protinus cessare. Quæ sententia si obtineret, posset Papa pro libitu suo juramenta quævis rescindere, sive subesset justa aliqua causa, sive non. Rejectâ itaque hac crassiore sententiâ, alii, inque his moderni aliquot Jesuitæ, negant Pontificem dispensare posse in Juramentis, aut Regum contractus dissolvere, neque id ab eo fieri, *proprie* loquendo; tollendo sc. obligationem, aut (stante obligatione) ab ea eximendo privatam aliquam personam: sed dicunt eum dispensare *improprie* tantum; ^b declarando sc. Juramentum in eo casu non obligare, propter aliquod bonum quod impediretur, aut malum quod sequeretur, si Juramen-

* Richard
in 4. di.
stinct. 38.
art. 9. v.
Sayr. 6.
clav. Reg.
11. num. 8.

Opin. 2.

* Bonavent
Paluda-
nus, Anto-
ninus, &c.
apud Sayr.
ubi supra
num. 9.

tu. Rejctâ itaque hac crassiore sententiâ, alii, inque his moderni aliquot Jesuitæ, negant Pontificem dispensare posse in Juramentis, aut Regum contractus dissolvere, neque id ab eo fieri, *proprie* loquendo; tollendo sc. obligationem, aut (stante obligatione) ab ea eximendo privatam aliquam personam: sed dicunt eum dispensare *improprie* tantum; ^b declarando sc. Juramentum in eo casu non obligare, propter aliquod bonum quod impediretur, aut malum quod sequeretur, si Juramen-

tum.

tum illud servaretur. Sed contra, præterquam quòd res ipsa clamat Papam hac in re potestatem exercere plusquam declaratoriam; aut (quod tantundem est) sub declaratoriae potestatis obtentu posse eum de fæderibus, Votis, Juramentis & Contractibus Regum & aliorum quorumcunque pro suo arbitrio statuere: quum sit ipse in hoc casu supremus ac solitarius Judex, cujus sententiæ omninò stari oporteat sine aliqua appellati-
one, Vel *primò* apertè *causa justa* est, cur non debeat res Juramento promissa præstari, ut si sit impossibilis, turpis, inhonesta, vel quovis modo illicita: & tunc potest jurans propriâ autoritate, imò verò tenetur retractare quod juravit, non expectatâ Papæ vel alterius cujusquam dispensatione: ubi enim nulla est obligatio, conscientia libera est, nec dispensatione opus est. Vel *secundò*, Aut *nulla* apparet *justa causa* cur non servetur fides juramento data: & tunc omninò servanda est; & peccat quisquis dispensationem aut petit aut concedit; quia manet obligatio, quæ humanâ autoritate tolli nec potest nec debet. Vel denique *dubia res* est, nec satis constat propter aliquas difficultates ex utra-

que

que parte utrum jurans teneatur adimplere quod promisit : & tunc quidem utile erit viros divini juris peritos prudentes & pios consulere, & ex ipsorum sententiâ quid factum est usus statuere. Quâ in re, cum peritiâ magis quàm potestate constet, cur potiores sint Papæ quàm alterius cujusquam partes non intelligo ; nisi certum esset Papam ceteros pietate & prudentiâ antecire : quod non est credibile, certè non est necessarium.

Opin. 3.

• V. Sayr.
num. 10.

Alii *tertiò*, declaratoriâ hac dispensatione non contenti, ut quæ Pontificiâ potestatem nimium imminuat, responsionem excogitarunt miræ subtilitatis : nempe prælati ^c dispensatione reverâ tolli Juramenti obligationem quæ est juris divini &c. naturalis ; non tamen propterea dicendum, prælatum dispensare in jure divino & naturali. Quia inquirunt, lex illa naturæ divina est, ut juramentum quandiu vis ejus & obligatio manet servetur : & cum hac lege Prælatus non dispensat, sed per dispensationem suam tollit illam juramenti vim, quâ jurantem ante dispensationem verè obligavit. Sed hæc subtilitas si ad vivum refecetur, aut mera nugatio est & nihil dicit, aut implicat contradictionem : & eam etiam refellit

Jesuita

Jesuita^d *Achorius*; qui tamen & ipse eo nomine ^e *Sayro monacho* vapulat. Sic isti Cadmei fratres, dum se mutuis ictibus conficiunt, nec certam defensionis suæ rationem afferre valent, causam quam tuendam susceperunt defendi non posse reipsâ confitentur. Concludo itaque nec Papæ, nec Principi, nec Synodo, nec Senatui, nec ulli Prælato vel Ecclesiastico vel seculari jus esse in fæderibus, contractibus, aut Juramenti dispensandi, aut quenquam a vinculo quo ante factam dispensationem obstrictus tenebatur absolvendi.

^d Part. 1.
 Instit. lib.
 6. cap. 1.
 dub. 4.
^e Sayr. 6.
 cla. Reg.
 11. num. 12.

SECT. V.

Isti de dispensatione quæstioni primæ, proxima est ei affinis *de juramenti commutatione* quæstio, sive *Casus secundus*. Est autem *Commutatio* (ut ipsum nomen indicat) nihil aliud quàm translatio obligationis ab unâ materiâ ad aliam; quæ sive major, sive minor, sive æquivalens, videtur esse aliquo respectu commodior. Differt autem *Commutatio* a *Dispensatione* quodammodo sicut *Species* a suo *Genere*, vel *Pars* a suo *Toto*. si enim sufficeret ad solvendum vinculum

Casus 58

tam

tàm una quàm altera : solveretur & vinculum *ex Toto* per Dispensationem, per Commutationem verò *ex parte* solùm. Summa Doctrinæ Casuistarum de Commutatione fere hæc est. *Primò*, posse privatum quemvis sua authoritate sine superioris dispensatione commutare votum aut Juramentum in id quod est *evidenter melius*. Quod confirmant exemplo ipsius Dei, qui promissa sua temporalia non semper implet ad literam, sed sæpè ea commutat in melius: & adducunt in hanc sententiam dictum Gregorii, Propositum aut promissum non infringit, qui in melius id commutat. *Secundò*, non posse commutari promissum in id quod est *evidenter pejus*, aut de quo dubium est an sit melius, sine authoritate superioris, qui habet legitimam potestatem in ea parte judicandi & determinandi. *Tertiò*, Commutatione omnino tolli obligationem præexistentem à materiâ priori; & induci de novo obligationem in materiâ diversâ. Sed tota ista doctrina falso nititur fundamento, *dispensabilitate* sc. Juramenti; quæ cum nulla sit, ut modò probavimus, ruat necesse est hæc ei superstructa *Commutatio*. Dico ergò breviter, non posse remitti vel

vel solvi juramenti vinculum, aut ex toto per Dispensationem, aut ex parte per Commutationem sine consensu omnium partium. Præcipuò autem requiritur consensus ejus cui juratur; quia ei jus acquiritur, quod sine ipsius consensu non debet ei furtim. Exemplum autem à Deo sumptum non est simile: quia *promissiones Dei*, ut sunt omnes gratuita, ita temporales sunt etiam conditionales, & intelligendæ cum exceptione crucis, & beneplaciti sui, & utilitatis nostræ. Nec vero est *Voti & Juramenti*, respectu commutationis, ratio per omnia similis. *Votum* enim cum soli Deo nuncupetur, poterit fortasse voventi aliqua licentia concedi permutandi id ipsum in aliud quod sit evidenter melius & Deo gratius; cum nulla fiat istâ permutatione injuria alicui tertiæ personæ; at in *Juramento*, quod homini factum est, fieret illi homini ^a *injuria*, si absque ejus consensu & præter ipsius voluntatem in aliud commutaretur. Ut si Caius juratus solvere Titio decem libras, daret ei equum decem librarum pretio æstimatum; non censendus esset satisfacisse Juramento. Iniquum enim, ut quis cogatur rem sibi debitam commutare invitus. Neutro ergo

^a Nemo potest mutare consilium in alterius injuriam. l. 75 de divers. reg. Jur.

ergo istorum modorum solvi potest
juramenti vinculum, aut obligatio
tollī.

S E C T. VI.

Casus 59

Sed posse videtur reliquis qui super-
sunt tribus modis : *Irritatione* sc. Super-
rioris, *Cessatione* Materix, & *Relaxati-*
one Partis. *Casus* ergo *Tertius* est de
solutione vinculi per Irritationem à Su-
periore factam. Significat autem *Irri-*
tatio (sic enim, Barbarè licet, cum Ca-
suis loquendum est,) actum legitimi su-
perioris, quo auctoritate suâ irritum fa-
cit sive annullat juramentum à subdito
sive ipsius consensu præstitum. Rescinde-
re enim posse legitimum superiorem vo-
ta & juramenta eorum qui sub ipsorum
sunt potestate, & non sui juris, fusè do-
cet hoc ipso capite *Moses* : uti nos u-
bi de Causâ efficiente egimus^d antè o-
stendimus. Ratio est, quia is qui alienæ
potestati subest, non est sui juris, non ha-
bet potestatem se obligandi in his rebus
in quibus subest, nisi ex voluntate supe-
rioris cui subest : & proinde non debet
aliquo actu suo inducere sibi obligatio-
nem sine illius consensu, vel expresso, vel
rationa-

^e Num. 30.
^d Prælect.
^f num. 5.

rationabiliter præsumpto. *Jura* enim *Pralatorum* in subditos, ex lege Dei immotâ & æternâ, perpetua sunt. *Officia* insuper *Subditorum* erga prælatos, obsequiique jus & subjectionis, ex eadem perpetuâ lege, perpetua sunt & indispensabiliter obligatoria. Quæ obligatio antecedens (ex tertiâ nostrâ hypothesi) impedit effectum Juramenti subsequen-
tis; ne possit obligare: semper enim *obligatio prior præjudicat posteriori*; & irritum facit omnem actum inductivum novæ obligationis sibi contrariæ. Dicendum ergo in hoc casu *primò*, non debere subditum in iis rebus in quibus alteri subest jurare se facturum quidquam, absque præsumpto saltem superioris sui consensu. *Secundò* si juraverit & res sit licita, obligari ad faciendum quamdiu non videtur id esse contra voluntatem, dignitatem, aut utilitatem superioris. *Tertiò*, superiorem, si expresso consensu suo, sive antecedente sive subsequente, promissionem subditi semel confirmaverit, non posse eandem postea irritam facere, aut obligationem ejus tollere.

Quartò, si superior quamprimùm rem relcierit, statim, disensum suum palàm & peremptoriè subdito significaverit,

prohi-

Quod semel placuit, amplius displicere non potest.
21. reg. jur. in 6.

prohibueritque id in quod juratum est fieri : cessare continuo obligationem illam Juramenti transitoriam ; & subditum vi obligationis officii, quæ permanens est & perpetua, teneri contra quam juraverat facere. Vnde si quis alienæ potestati subditus, puta domini aut patris aut principis vel sponte suâ, vel vi & metu adactus, vel dolo aut exemplo alieno inductus, aliquod fortè Juramentum præstaret, in quod dominum patrem aut Principem si adesset non fuisse consensurum crederet : jurando peccavit contra officium debitum, & omnino tenetur illud juramentum ut officio suo contrarium, non servare. Stet ergo solvi vinculum Juramenti ex irritatione legitimi superioris.

S E C T. VII.

Casus 60 *Casus quartus* est de solutione vinculi per *cessationem materiae*, aut mutationem aliquam notabilem factam circa causam Juramenti principalem. Tunc enim cessasse materiam censendum est, cum rerum status inter tempus jurandi & tempus adimplendi ita immutatus est, ut si quo tempore jurabatur prævi-

deri

deri potuisset is qui postea insecutus est rerum status, non omnino juratum fuisset. Respondetur breviter, cessante Juramenti, Voti, aut promissionis materiâ, cessare simul ejusdem & *obligationem*: quemadmodum in naturalibus & artificialibus, deficiente materiâ, deficere necesse est & actionem agentis. Nec enim potest ignis urere, si desit materia combustibilis: nec faber, ni adsint ligna, scamnum facere. Si quis ergo miles juret obsequium belli Imperatori: finito demum bello, cum ipse deserit esse imperator non ultrâ tenetur ex juramento obsequium ei præstare. Et si pater aliquis juraret, se testamentum in quo filium instituisset hæredem nunquam mutaturum: comperto tamen postea filium hæredem institutum patri venenum miscuisse, pater non ultrâ tenetur juramento, sed eo non obstante poterit mutato testamento alium hæredem instituere. Idem dicendum est, cum quis juravit statuta alicujus Collegii sive communitatis sibi prælecta observare: si postea contigerit ea statuta revocari vel abrogari, jurans absolvitur à vinculo illius Juramenti. Ratio est, quia radice obligationis sublata,

tollitur unà pullulans inde obligatio : fuit autem *Materia* illa quæ causam dedit jurationi, radix ejus obligationis quæ ex illa juratione infecuta est. Juramentum enim ^a *sequitur naturam & conditionem actus cui adjungitur*, id est *Materiæ* circa quam versatur, *sicut accessorium sequitur naturam sui principalis* ^b : & quæ accessorium locum obtinent, inquit jurisconsulti, extinguuntur, cum principales res peremptæ fuerint.

S E C T. VIII.

Casus 61

Casus ultimus est, de solutione vinculi *per Relaxationem Partis*, ejus sc. cui juratum est : ut si Caius Titio aliquid promiserit, an remittente Titio obligationem, Caius promissi religione exolutus sit ? Ubi imprimis observandum hunc loquendi modum *Remittere Juramentum*, & alium ei consimilem, *Juramenti gratiam facere*, apud bonos auctores non uno semper sensu accipi. Sumuntur enim interdum cum relatione *ad juramentum præstandum*, & sic is dicitur alteri remittere juramentum, vel juramenti gratiam facere, qui cum alter ille paratus est jurare, contentus voluntate non postulat ab eo Juramentum, sed injurato credit, vel aliâ quacunque de causa

causa jusjurandum ab eo à quo exigendi jus habet, non exigit. Plerunque tamen sumuntur cum relatione ad *juramentum præstitum*: & sic is dicitur alteri remittere vel gratiam facere, qui ei id quod promissum est condonat, nec rem virtute juramenti debitam cum exigendi jus habeat, exigit. Sic de Tiberio Suetonius, *a Equiti Romano jusjurandi gratiam fecit ut uxorem in stupro generi compertam dimitteret, quam se antea nunquam repudiaturum juraverat. Et Imp. Antoninus & Verus rescripserunt b gratiam se facere jusjurandi ei qui juraverat se ordini non interfuturum, & postea Duumvir creatus est. Et hæc est illa remissio sive gratia Juramenti, quam Relaxationem vocant Caiuistæ. De quâ dico primum, Relaxationem istam in Juramentis, fœderibus, Pactis, aliisque Contractibus humanis locum habere, non item in Votis. Ratio discriminis est, quia Vota Deo fiunt ut parti: ab homine autem ea sola relaxari fas est, quæ homini facta sunt: Dico secundo, si juretur in gratiam alterius, id est per respectum ad honorem, obsequium, utilitatem, aliudve ejus bonum vel commodum: juramentum non obligate, nisi is in cujus*

a Sueton. in Tiber. cap. 35.

b l. 38. ff. ad municipal.

gratiam juratur, id gratum ratumque habuerit. Sicut juris nostratis interpretatione, non obligat Caium ad solvendum Titio centum chirographum, etsi Cui manu subscriptum, sigilloque firmatum; nisi id Caius Titio tradiderit, Titiusque aut alius ejus nomine & vice sic traditum acceperit. Dico *tertiò*, Juramentum sic præstitum, si is cui juratur ratum habuerit & velit servari, non posse

^c Non debet alii nocere, quod inter alios actum est. l. 10. ff. de Jurejur.

ab alia quacunque tertiâ personâ relaxari. Ratio est, quia nemo potest jus alteri acquisitum, nisi ipse consenserit, adimere. Vnde sequitur quod ante diximus, per dispensationem tertiæ personæ non tolli obligationem juramenti, absque consensu partium. Dico *quartò*, si is cui juratum est remiserit jusjurandum & nolit servari; jurantem obligatione protenus solvi, nec in conscientia teneri id facere quod se antè facturum juraverat. Ergo Caius Titio juratus solvere centum, si postea Titius ei debitum remiserit, non ultra tenetur juramento. Ratio est quia potest quilibet suo jure cedere, & rem sibi debitam condonare. Debito autem soluto, ^d cessare ipso facto obligationem necesse est; cum terminus obligationis sit debiti solutio, ut

^d Tollitur omnis obligatio solutione ejus quod debetur. l. 1. Inst. quibus modis toll. oblig.

ex obligationis definitione patuit, sicut apud nos, ex ipsâ formulâ syngraphæ obligatoriæ constat, solutâ pecuniâ obligationem solvi. Si dicas debitum hic non solvi, quia promissum non impletur. Respondeo, ad omnem juris effectum perinde esse sive realiter impleatur, sive ab eo cuiâ interest pro impleto habeatur. Ratio est, quia *acceptatio* ejus cuiâ interest, est interpretativè *acceptio rei* : atque ita, cessante quasi materiâ, cessat obligatio, eâdem ferè ratione quâ in proximo antecedente casu dictum est. Et hoc ipsum est quod *Acceptilationem* Juris-Consulti vocant, per quam (*civilem licet solutionem, & non veram*) non minus tamen obligationem tolli docent, quàm per veram solutionem. Si iterum dicas, ut relaxatione tolli possit obligatio homini facta, videri tamen obligationem Deo factam manere : sicut antè responsum est in casu Juramenti metu extorti. Respondeo, ex relaxato eo quo jam dictum est modo vinculo nullam fieri Deo injuriam, sicut fit in violatione Juramenti coacti : quia promissio facta præcisè in favorem alterius, in Deum dirigitur solum ut testem promissionis homini factæ, & vindicem violatæ

Est acceptilatio imaginaria solutio. ibid v. tit. de Accept. l. ff. 46 § & l. i. Instit. 3 30.

ejus fidei quæ alteri astringitur : quam fidem cum non violarit, sed promissioni satisfecerit, omni prorsus obligatione solutus est, & apud Deum & apud hominem. Dico *quintò*, solutionem vinculi quæ fit per relaxationem partis, eousque extendi quò parti relaxanti placuerit; ut si Caius Titio juraverit solvere centum, Titius autem ei postea quinquaginta remiserit; solvitur obligatio *ex parte tantùm* non ex toto. Tollitur sc. vinculum quoad quinquaginta remissos, manet quoad quinquaginta non remissos. Rursum, si Caius Titio juraverit solvere centum infra viginti dies, Titius autem videns Caium non posse constituto die sine aliquo suo incommodo pecuniam solvere, concedat ei adhuc viginti dies alios : Relaxatio hæc quæ fit per dilationem, five prorogationem temporis, eatenus solvit Juramenti vinculum, ut non teneatur pecunias solvere prout initio iuraverat intra dies viginti; tenetur tamen, idque ex primi juramenti vinculo intra dies quadraginta easdem solvere. Dico *sextò*, Relaxationem partis valere ad vinculum juramenti solvendum, quantum ipsius interest : non tamen valere in præjudicium tertix personæ.

§ In parte
debiti ac
cepti latio
fieri potest.
l. i. Instit.
3. 30.

næ. Ratio est, quia potest quilibet per
 actum suum de jure proprio quantum
 vult remittere: Sed non potest quis-
 quam de alieno jure quicquam demere,
 ipso vel inconsulto vel invito. Debet
 itaque unusquisque sic cedere jure suo, ut
 salvum sit interim alteri cuique jus suum.
 Sic *Abraham* de bonis jure belli acquisi-
 tis post reportatam de quatuor Regibus
 victoriam *Gen.* 14. ^h jure suo cessit cum ^h *Gen.* 14.
 suam prædæ partem Regi Sodomorum 22 — 24
 universam condonavit; reservatâ tamen
 tribus Ducibus belli fociis quæ eis obti-
 gisset justâ portione. Vnde *Caius* jura-
 tus solvere *Titio* & *Julio* centum, si *Ti-*
tius ei suam partem debiti condonet, so-
 lutus est Iuramenti vinculo quoad illam
 partem quæ *Titio* debebatur; manet ta-
 men obligatio quoad partem *Julio* debi-
 tam. Ex eodem fundamento fit, ut *re-*
laxatio partium ex consensu nihil efficiat
 in contractu *Sponsaliorum*. Quia ibi non
 utilitas tantum hominis spectatur, sed &
 institutum Dei: cui magna fieret injuria,
 si contractus ille etsi ex communi contra-
 hentium consensu violaretur. Quia vir-
 tus illa & efficacia quam habet hæc de
 quâ nunc agitur relaxatio ad tollendam
 obligationem, supponit actum illum qui
 obliga-

obligationem induxerat, non spectavisse ad aliud aliquid, præter bonum & commodum partis relaxantis tantum. Si alterius cujusquam interfit ex aliquo suo jure Obligationem non solvi, Obligatio non solvitur.

S E C T. IX.

Eorum igitur quæ de *vinculi Juramentarii solutione* hæctenus dicta sunt, breviter hæc summa est, Nec dispensatione alicujus superioris nec ulla *commutatione* solvi posse Juramenti vinculum, quin ut jurans adhuc in conscientiâ suâ obligatus maneat, adimplere id quod promisit. Sed posse tamen id vinculum aut *rescindi* & irritum reddi auctoritate superioris legitimam potestatem habentis, aut deficiente materiâ cessare, aut ab eo cui promissio facta est *relaxari*, ita ut obligandi vim penitus amittat. Absolutâ jam tandem (Deo auspice) pro modulo tenuitatis meæ, quâ potui brevitate, perspicuitate, fide, promissâ cum hoc publicæ professionis munus auspicer tractatione : Coronidis loco, monita quædam pauca, velut *Corollaria*, quæ nobis ad vitæ conscientiaque institutionem

nem ex usu esse poterunt, *de Juramentorum usu & abusu*, attexenda duxi. Idque non per modum paræneseos, ut solent Oratores sacri in concionibus ad populum, sed memores nos in Scholâ docere, non Ecclesiâ, per theses quasdam sive Conclusiones Practicas, breviter propositas & dilucidè explicatas.

S E C T. X.

Conclusio Prima, et est contra Anabaptistas & Socinianos. *Juramenti usus est licitus*. Probatur primò, ex usu veteris Testamenti. Jurabant pii^a Patriarchæ: ^aGen. 14. jure-jurando terminari controversias in- 22. & 26. stituit in lege^b *Moses*: conditiones in 31. & 31. jurando observandas præscripserunt^c 53. ^bExod.22. ^cProphetæ. Neque potest reddi justa 11 aliqua ratio, cur piis sub veteri Testa- ^cJerem.4.2 mento jurare licuerit, fidelibus sub novo non item liceat; cum non pertinuisse jusjurandum ad legem Ceremoniarum ^aGen. 22. per Christum abrogandam, & ex ejus fi- 16. Psalm. ne patet, cujus est perpetuus usus; & ex 140.3. Heb 6, & 7. *formâ*, quæ nihil videtur habere cum ty- ^cDan 12.7 po commune. *Secundò*, ab exemplis Apoc. 10.6 ^dDei, ^e Angelorum, ^f Apostolorum: quo- ^fRom. 1.9 rum illi *ἵθρω ποπαδῶς*, hi historicè & *ἕτι* 9.1. & 9.1.

πῆτον in sacrâ Scripturâ sæpè jurantes inducuntur. *Tertiò*, a consuetudine omnium populorum: qui ductu luminis naturæ ad fidem firmandam in civilis societatis commoditatem jurisjurandi religionem adhibendam censuerunt: quo nullum potest esse Legis naturalis indicium certius. *Quartò*, a fine Juramenti; quæ est confirmatio fidei in rebus dubiis, ubi aliæ probationes deficiunt. Qui finis cum sit necessarius ad tollendas & terminandas lites; media ad illum finem necessaria, necesse est ut sint saltem licita. *Quintò*, à naturâ Juramenti, nihil in se continentis quod sit intrinsecè malum. Neque enim malum est *Actus religiosus*; neque malum est *Rei dubie confirmatio*; neque malum est *divini testimonii advocatio*: ex quibus quasi membris integratur Juramenti essentialis definitio.

S E C T. XI.

Conclusio secunda. *Juramenti usus in sermone quotidiano non est licitus*. Probatur primò, à natura juramenti. Quia actus omnis religiosus, cum sit pars cultus Dei, debet præstari cum debitâ reverentiâ, & cum aliquâ animi cùm præpara-

paratione tum attentione : quæ omnia abesse necesse est, cum temerè adhibentur & sine judicio, vel incautis & incogitantibus excidunt verba juratoria. *Secundo*, à fine Juramenti, quæ est rei dubiæ confirmatio. Quum in sermone quotidiano de rebus ferè levibus colloquia ferantur, quæ aut non sunt dubia, aut non tanti ut egeant religiosa confirmatione. Aut si tanti essent, non multò confirmator esset fides apud eos quicum agitur, ex ^c ejus hominis juramento, qui temerè & ^d multum jurat : cujus ferè ea est apud plurimos existimatio, ut ei vel injurato credatur, si putetur vera dixisse ; vel jurato non credatur, si putetur falsa. *Tertio*, à causâ unde promanant ejusmodi juramenta. Quæ vel est vitiosus habitus, ex longo usu & pessimâ consuetudine contractus ; cujusmodi habitus cordis prophani, & tantum non athei, fructus & indicium est : vel effrænis aliqua animi perturbatio, velut impotentis iræ, aut intemperantis latitiæ ; quibus dum calent animi, facilè despumant in contumeliam Dei. Quò mihi videntur quasi peculiariter respicere verba illa Jacobi cap. 5. vers. 12. *Ante omnia*, inquit, *nolite jurare, neque per celum,*

^c ἢ κ' ἀνδρῶν ὅρκοι πιστοί, ἀλλ' ὅρκων ἀνῆρ. Æschyl. apud Stob. ser.

27.

^d σωρηδὸν Philo.

lum, neque per terram, &c. Hortatus nempe erat fideles ad ferendum patienter injurias verbis aliquot immediatè præcedentibus: & versu sequente docet quibus se rebus exercere deceat hominem Christianum, sive doleat, sive lateatur. Locus sanè dignus, in quo explicando docti viri sese exercent, & cujus scopus & vis ex verborum serie, aliquantò quàm ab Interpretibus factum est, accuratius investigetur. Poterit fortassis obiter in hanc rem aliquid compendii afferri ex ista qualicunque verborum, (ut mihi sonare videtur) paraphrasi. “ Ponite vobis ante oculos veterum prophetarum & piorum exempla. Si quid mali patimini, eorum sequimini patientiã. Si illud assequi non potestis, *δεξ' π' υ' τω' δ'*, at illud saltem, quod nisi negligentissimi esse velitis facillimè caveri potest, ante omnia cavete, ne aut doloris nimium impatientes, aut econtra nimium effusi in lætiam, temerè jurando aliquid faciatis Christiano nomine indignum, & in Dei majestatem contumeliosum. Quin continete vosmet sive commotiores sive hilares intra debitos modestiæ fines, nec cælum terræ miscete, nec omnia clamoribus & jurationibus implete: “ sed

“ sed tranquillo animo si quid affirman-
 “ dum sit, nudè & simpliciter affirmate;
 “ si quid negandum, nudè & simpliciter
 “ negate. At si vos porro stimulet acri-
 “ or ex utraque parte animi impetus, non
 “ ferentis se intra pectoris angustias
 “ concludi, sed aliquâ exire gestientis:
 “ vestræ erit prudentiæ, animi illum ar-
 “ dorem in honorem Dei convertere.
 “ Quâ tandem arte queritis? dicam.
 “ *Angitur animi quis vestrum?* non ex
 “ impatientia prorumpat statim in ju-
 “ ramenta & blasphemias, quod irâ æ-
 “ stuantibus proclive est: sed oret po-
 “ tius & precetur Deum, ut quoad illa
 “ mala auferantur, det sibi patientiam.
 “ E contra *Animo quis est leto & hilaris?*
 “ ne sic quidem in juramenta, qui Bac-
 “ chantium mos est. ora solvat: sed hym-
 “ nos potius & Psalmos in laudem Dei
 “ moduletur, qui tam largos ipsi dies con-
 “ cessit. Si quis Apostoli verba simplici-
 “ tûs intelligi malit, utatur suo iudicio. Ex-
 “ posui tantum quod mihi videtur non
 “ improbable: nemini legem dico. Sed
 “ ut redeam ad institutum cursum, si ta-
 “ men digressus sum: illud interim cer-
 “ tum est Jacobi verba jurandi illud caco-
 “ ethes, quod apud omnes & summæ &
 “ abjectissimæ sortis homines passim jam-

ἡμεῖς
 πρὸς
 τὸν
 θεόν;

ὁ θεὸς
 πρὸς
 τὸν
 θεόν;

diu inveteravit, omnino damnare. Multas implerem paginas, si quæ in piorū Patrum & veterum ex omni gente Doctorū Hebræorum, Græcorum, Latinorū, imò & hominum etiam Ethnicorum scriptis adversus hanc impiam consuetudinem occurrunt, in unum congererem. Accipite é plurimis unum & alterum. Ex Hebræis sapientissimum virum Siraci-

^c Sirac. 23.
9. — 14.

dem ^e — *Ne assuesce os tuum ad jurandum. — Sicut servus continuo verberatus non caret livore, sic qui Dei nomen crebro in os suum assumit, non erit purus à peccato. Et vir πολύορκος implebitur iniquitate.* E Græcis Eusebium philo-

^f Apud
Stobæ.
serm. 37.

sophum Gentilem, ^f *Multi, inquit, hortantur homines τὸ ὀρκεῖν εἶναι, id est, ut verum jurent : ego autem existimo ὅτι τὸ ἀρκῶν μὴδ' ἀπιστίας ὁμνύειν, ut ne quidem omnino facile jurent.* E Latinis

^g Lib I. de
serm. dom.
in mont.

Augustinum. ^g *Jurationem cave quantum potes. Melius quippe nec verum jurare — non quia peccatum est verum jurare, sed quia gravissimum est falsum jurare : quò citius cadit, qui jurare consuevit.* Et alibi ^h, *falsa juratio exitiosa : etiam vera periculosa.* Sed quid opus est aliunde testimoniis, quum prohibita sit quotidiana hæc & non neces-

^h In Psalm

fari.

faria juratio, ita ut vix aliud quidquam in sacris literis disertius: & ab ipso Christo, ⁱ *μὴδ' ὅλωσ.* Ego autem dico vobis, ⁱ Math. 5. Ne jurate omnino; & ab ejus Apostolo B. Jacobo loco jam citato ^k *οὐκ ὀρκίζεσθε* ^k Jac. 5. 12. *Ante omnia ne jurate.*

S E C T. XII.

Conclusio tertia. *Nisi ex causâ justâ gravi & necessariâ non est jurandum.* Est Juramentum ex eo rerum genere, quæ nec per se sunt malæ quales sunt actus furti, homicidii, sacrilegii, perjurii, & omnium vitiorum; nec per se expetendæ, quales sunt actus charitatis, justitiæ, obedientiæ & omnium virtutum: sed quæ eò tantum ^l bonæ sunt quia necessariæ, ex hypothese sc. finis, nec expetendæ nisi in ordine ad illum finem; qualia sunt omnia illa quæ ordinata sunt ad subveniendum alicui defectui, ut Medicina. Ut enim *pharmacum* non propter se reperitum est sed propter sanitatem, nec ullus esset ejus usus, nisi essent humana corpora morbis obnoxia, (^m *Honora medicum propter necessitatem:*) sic Juramentum institutum est ad fidem inter homines firmandam; nec ullus esset ejus usus, si non

^l Non in bonis, id est per se expetendis, sed in necessariis jurationem habendam. Augustin. 1. de serm. 30. ^m Sirac. 38. 1.

Math. 5.
37.

non esset gens humana ignorantiae & perfidiae heu nimis obnoxiam : quo fortasse spectant illa Christi verba ^α ἐν τῷ πνεύματι ὁρίσιν. Ergo sicut vitandus est medicinae usus, ubi ad vitae conservationem & valetudinem tuendam non videtur esse quodammodo necessaria : sic & Juramentum vitandum, ubi conservandae humanae societatis ^ο necessitas, veritatis manifestatio, & fidei confirmatio, non videntur ipsius usum aliquo modo efflagitare. Salutare monitum est illud Epicteti (ut illius Stoici omnia) ὀρκον παραιτήσαι, εἰ ἂν οὐκ ὄϊον τ' εἰς ἀπάαν. εἰ δὲ μὴ, ἐν τῷ ἐνόοντων. *Jusjurandum devita, si possibile est, omnino : si non, saltem quantum potes.* Sancta res est Juramentum : sed quò sanctior, eò periculosior, si indebitè adhibeatur. Sicut pharmacum, quò majoris est efficaciae & virtutis, eò magis corpori nocet, si temerè & imperitè sumatur. *Juramenti assertorii* in Rep. necessarius usus est : in publicis praesertim judiciis, ad veritatem eruendam circa facta particularia ; quò pertinent juramenta testium, calumniae, purgationis, &c. Extra judicium & in rebus privatis usus ejus rarior est : potest tamen quandoque esse necessarius ; ubi sc. multum interest,

^ο In totum jurare, nisi ubi necesse est, gravi viro Parum convenit. Quintil 9 instit. 2. in Enchirid.

terest, ut ei quod assertoriè dicitur fides habeatur, & assertenti nisi juret non crederetur. *Juramenti Promissorii* in judiciis usus nullus: at extra judicium plurimus, cum publicus tum privatus. *Publicus* imprimis ad continendum subditos in fidelitate sua erga Principes; ad firmandum fœdera & contractus Regum & Rerumpublicarum: ad servandum leges & statuta, & consequenter honorem, ordinem, & pacem Collegiorum & Societatum; ad publica munera fideliter administranda; atque id genus alia. Ad privatos etiam contractus confirmandos, ut de præstatione rei inter emptorem & venditorem; de solvendo debito; de deposito reddendo; de mutuo, commodo, fidei commisso, &c. juramentum à Veteribus frequentissimè adhibitum est. Sed in negotiis privatis plerisque aliæ iniri possunt rationes, minore cum conscientiae scrupulo, & fortassis efficaciores ad cavendam improborum hominum perfidiam, quam sunt Juramenta: ut per pignora, fidejussores, chirographa, testes & alia quæ inducant obligationem in foro externo. Et ubi ista commodè adhiberi possunt, omnino satius esset à juramen-

tis abstinere: ne aut frequenter & levi de causâ jurando, res facerrima ex nimis familiari usu abeat in contemptum; aut dum multa juramus, labamur quandoque in perjurium. Rectè Augustinus, *Nemo novit nisi qui expertus est, quàm sit difficile consuetudinem jurandi extinguere, & non temere facere, quod aliquando facere necessitas cogit.*

S E C T. XIII.

Conclusio Quarta. *Grave peccatum est Juramentum ab alio indebitè exigere.* Exigit autem indebitè, *Primò* qui cogit aliquem Juramentum præstare, quod non est aut legibus scriptis sancitum: aut moribus (id est usu) receptum, & longi temporis Præscriptione sine intermissione vel contradictione stabilitum. *Secundò*, qui exigit ab alio juramentum quod apertè repugnat, vel ex eo sensu quem verba præ se ferunt secundùm communem usum loquendi, videtur repugnare alicui juramento ab eo prius legitimè & licitè præstito. *Tertio*, qui jurare cogit in rem illicitam, quæ sc. est contra officium Deo, aut superioribus debitum, contra leges Regni, contra bo-

nos

nos mores, aut aliàs inhonesta & quæ
 fervari non debeat. *Quartò*, qui Jura-
 mentum defert ambigui sensus, aut quo-
 quo modo captiosum : quò conscientia,
 vitæ, libertati, aut fortunis proximi sui
 laqueum injiciat. *Quintò*, qui sine neces-
 sitate aut metu cogit, aut authoritate
 impellit, aut consilio, exemplo, dolo
 malo, aliòve artificio aut ratione inducit
 alium ad jurandum, quem scit juratu-
 rum contra conscientia suæ judicium.
 Utinam meminerint omnes qui in mag-
 na potestate, conscientia, famæ, nomini
 suo quàm fœdum & indelebilem chara-
 cterem inusserit *feroboamus filius Nebat*,
 quòd populum Israeliticum pellexerit
 ad peccandum : & quantopere gravem
 Dei iram in se provocent, qui potestate
 suâ quam Deus unicuique dedit ad con-
 structionem & non à ruinam, abutan-
 tur in perniciem aliorum.

S E C T. XIII.

Conclusio Quinta. *Juramentum ob-*
latum reluctante vel dubitante conscien-
tiâ non est suscipiendum. Probatur Pri-
 mò ; quia ^a quod non est ex fide peccatum ^a Rom.
 est. Secundo, quia jurandum est ^b in judi- ^b Jerem.
 cio 4. 2.

cio: quod certè is non facit, qui contra conscientia suæ judicium facit. *Tertiò*, quia id necesse est fieri alicujus temporalis commodi intuitu aut ad evitandum aliquod damnum, aut ad consequendum aliquod lucrum, aut ad conciliandum alicujus hominis gratiam, aut quid simile. Quàm autem indignum est homine Christiano, Deum mundo, cælum cæno, animam corpori, gaudium æternum lucro temporali, spem vitæ futuræ præsentis otio, internam pacem externæ posthabere! *Quartò*, quia sic jurans perjurii (gravissimi peccati) periculo se evidenter exponit. Qui enim spe metuve alicujus temporalis commodi vel incommodi induci potest ut juraret quod non debuit, hunc vix credibile est non posse pari spe metuve induci ne adimpleat quod juravit. Perjurium autem vel ipsi etiam Ethnicis inter gravissima illa crimina est habitum, quæ credebantur Deorum immortalium iram non in reos tantum, sed & in posteros ipsorum, imò & in universas gentes accersere. Quo magis nobis metuendum est, qui Deum illum verum & unum colimus, qui solenniter edixit se non habiturum inson-tem quisquis nomen ipsius in vanum as-
su-

fumeret : ne, dum quacunq̄ue oculos ob-
vertimus tam uberem & luxuriantem
undique Juramentorum & perjuriorum
segetem, albescentemq̄ue jamdiu ad
messē conspicimus; Deus justissimus
judex, ad tam perfidam & profanam
gentem penitus excindendam, peracu-
tam judiciorum falcem celerimè im-
mittat. Iratum sensimus jamdiu clemen-
tissimum Patrem, & lasam infinites vi-
ctamq̄ue (si fas dicere) peccatis nostris
infinitam Dei patientiam in furorem
versam. Non facile est dicere, ob quæ
potissimum peccata, ubi omnia sunt
summa. Sed profectò qui seriò cogita-
verit, ex quo nos Deus proprio flagel-
lo percutere cœpit, de his gravissimis ju-
randi pejerandiq̄ue peccatis quàm non
doluimus, imò potius quàm immensum
increverit, hinc infranata & impunita ju-
randi & blasphemandi licentia, illinc
pejerandi sub Religionis obtentu fœda
hypocrisis : vix fieri potest quin ut ei in
mentem subinde veniat illud Jeremiæ
Prophetæ, *A juramenti terra luget.*

Quæ cum ita sint, viri, patres & fra-
tres, exorandi sumus qui adsumus om-
nes, & quotquot uspiam sunt hominum,
qui paci cum publicæ Regni & Ecclesiæ,

tum privata cordis & conscientia suæ bene cupiunt: ut contemptum nominis divini & fidei violatæ crimen ipsi imprimis sedulo caveamus, juramenta non necessaria omnino fugiamus, ab aliis indebitè delata constanter recusemus, a nobis debite ritèque præstita fideliter expleamus; deinde ut peccandi licentiam & in aliis quoque quantum in nobis est strenuè coerceamus; Deum denique Opt. Max. assiduè precemur, ut flagello ejus edocti admonitique & sub potenti ejus manu humiliati, ad ipsius misericordiam confugiamus, justitiam agnoscamus, gratiam imploremus, in peccatorum nostrorum remissionem, vitæ emendationem, & animarum salutem, per & propter merita domini nostri Iesu Christi. Cui cum Patre & Spiritu Tri-uni Omnipotenti Deo sit regnum, potentia & gloria in Secula Seculorum. Amen.

FINIS.

ERRATA.

PAg. 7. §. 4. lin. 21. *qui creaturam. lege quia creaturam,*
 p. 10. l. 2. *certa, le. certæ, p. 17 l. 14. sed ut, le. sed &*
 in marg. *ἐλληπιτώσ lege ἐλλειπικώσ, ἐνίοτε μὴ lege ἐ-*
νίοτε μὴ, p. 19. l. 7. interno le. externo, p. 28. l. 16. non est
le. non esset, p. 29. l. 25. non aliquo le. non sine aliquo, Ibid.
l. 25. diligentior le. deligentior, p. 32. §. 3. l. 3. quod actum
le. quod ad actum, p. 33. l. 6. (לה-ימר le. למרמה)
 p. 34. l. 3. *coactivè le. coactīve, p. 36. §. 5. l. 21. ex se le. ex*
spe, p. 37 §. 6. l. 1. Et naturâ le. ex naturâ, p. 50. l. 23. & di-
citur le. ut dicitur p. 55. l. 13. in quo le. in quod, p. 56. l. 9.
Ista sunt ille le. Istæ sunt illæ, p. 66. l. 1. ablata le. oblata,
 p. 69. l. 14. *præceptis le. tabulis, p. 79. l. 20. juret se non dele*
non, p. 82. l. 7. tentationis le. tentationi, p. 88. l. 3. συνανακει-
μίνες le. συνανακειμένες, p. 89. l. 7. δεσμῶ le. δεσμῶ, p. 89.
 l. 12. *si nota le. sibi nota, p. 91. l. 4. -gatum fuerit le. getur,*
 p. 91. l. 14. *exactò le. exactè, p. 94. l. 9. pactum cum le. pa-*
ctus cum, p. 96. l. 21 juramento le. juramentum, Ib. in mar-
 pone *Casus 17 p. 99. l. 20. conformia le. conformes, p. 101.*
 l. 22. *animole le. animi, p. 104. in marg. pone Casus 22. p.*
 109. l. 10. *ambigetur le. ambigitur, p. 116. l. 5. personalem le.*
spiritualem, p. 126. l. 3. ut le. & p. 144. in marg. & ò le. & ò,
 p. 146. l. 18. *feceret le. fecit, 150. §. 5. l. 3. Juro mihi le. Ju-*
 ra mihi.

